

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

Baş redaktor:
R.Y.Rzayev

Baş redaktorun
müavini:
Ş.Y.Yusifov

Redaksiya heyəti:
H.A.Mirzəyev
T.Ş.Mahmudov
B.H.Əsədov
Z.M.Quliyev
Ə.M.Rüstəmov
V.Ə.İbayev
H.Q.Nəsibov
Ə.A.Kərimov

Məsul katib:
A.M.Məmmədli

Redaksiyanın ünvanı:

Az 1025, Bakı şəhəri,
Xətai rayonu,
Yusif Səfərov küç.14
1193-cü məhəllə
Tel: 493-18-37
Faks: 493-18-37

www.supremecourt.gov.az

MÜNDƏRİCAT

Rəsmi sənədlər.....2

Cinayət və hərbi işlər üzrə məhkəmə təcrübəsindən

Cinayət prosesi iştirakçısının məhkəmə iclasında qaldırdığı vəsətin qanuna müvafiq qaydada həll edilməməsi “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun pozulması kimi qiymətləndirilmişdir.....9

Əməlinə cinayətlərin residivi olan şəxsə cinayət etməyə cəhdə görə cəza təyin edilərkən, cəzanın yuxarı həddi ilk növbədə Azərbaycan Respublikası CM-nin 63.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş müddətdə müəyyən edilir və yalnız bundan sonra CM-nin 65-ci maddəsində göstərilən qaydalar tətbiq olunur.....13
İttihamin sübut olunmasında yaranan şübhələrin aradan qaldırılmaması (sübutların tədqiqinə dair cinayət-prosessual qaydaların pozulması) apellyasiya instansiyası məhkəməsinin yekun qərarının ləğv edilməsinə səbəb olmuşdur...17

Mülki və inzibati-iqtisadi işlər üzrə məhkəmə təcrübəsindən

Mülkiyyətçi ilə bərabər onun ailə üzvünün də mənzildən istifadə hüququ var.....23

Avtomobilin üzərinə sərəncam verilməsi barədə başqasına etibarnamənin verilməsi öz-özlüyündə həmin avtomobil üzərində mülkiyyət hüququnun xitam olunmasına səbəb olmur və ər-arvadın ümumi mülkiyyəti kimi bölünür. Həmçinin birgə nikah dövründə müqavilə bağlanılması məqsədi ilə notariat kontorunun depozitinə qoyulmuş pul vəsaiti nəzərdə tutulmuş müqavilənin bağlanması yubandıqda da ər-arvadın birgə mülkiyyəti kimi bölünməlidir.....27

Mülki işlər və iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatının vəzifələri hər bir fiziki və yaxud hüquqi şəxsin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, qanunlarından və digər normativ hüquqi aktlarından irəli gələn hüquq və mənafeələrinin məhkəmədə təsdiq olunmasıdır. Mülki məhkəmə icraatı qanunçuluğun və ictimai qaydanın bərqərar edilməsinə, vətəndaşların qanunlara dönmədən hörmət ruhunda tərbiyə edilməsinə rəvac verir.....30

MPM-nin 88-ci maddəsinin tələbləri baxımından məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq ediləli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verməlidir.....34
Tərəflərdən heç biri yalnız işə təkrar baxılması və yeni qərara nail olmaq məqsədi ilə yekun, qanuni qüvvəyə minmiş qərara yenidən baxılmasını tələb edə bilməz.....36

Məqalələr

Ramiz Rzayev: İnsan hüquqları və azadlıqlarının təminatında mühüm mərhələ41

Müzəffər Ağazadə: İnsan orqanlarının alqı-satqısı cinayət təqibinə səbəb olmalıdır mı?.....45

Cəfər Mövsümov: Məhkəmə istintaqında hakimin rolu.....49

Görüşlər.....51

Tədbirlər.....56

RƏSMİ SƏNƏDLƏR

**Ş.A.Məmmədovanın “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilməsi
haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
Sərəncamı**

**Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini
rəhbər tutaraq qərara alıram:**

**Azərbaycan Respublikasının məhkəmə hakimiyyəti orqanlarında səmərəli
fəaliyyətinə görə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki
Kollegiyasının sədri Şəlalə Ağakərim qızı Məmmədova “Şöhrət” ordeni ilə təltif
edilsin.**

**İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti**

Bakı şəhəri, 19 iyun 2012-ci il.

Bir sıra birinci instansiya məhkəmələri hakimlərinin təyin edilməsi və bəzi birinci instansiya məhkəmələri hakimlərinin vəzifələrinin dəyişdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 9-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü və 96-cı maddələrinə uyğun olaraq aşağıdakı şəxslər ağır cinayətlər məhkəmələrinin hakimləri təyin edilsinlər:

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi
Ağayev Zeynal Qurban oğlu
Bayramov Mayıl Abbas oğlu
Hüseynov Cavid İbadulla oğlu
Qəribov Fikrət Atlıxan oğlu
Orucov Azər Kəlpəli oğlu

Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsi
Cəfərov Rafiq Musa oğlu

2. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü və 96-cı maddələrinə uyğun olaraq aşağıdakı şəxslər inzibati-iqtisadi məhkəmələrin hakimləri təyin edilsinlər:

1 saylı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi
Alıyeva Sevinc Telman qızı
Bayramov Müseyib Seyfəddin oğlu
Əsədova Tahirə Əlif qızı

2 saylı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi
İmanov Xaliq Xaliq oğlu
Rzayev Rəşid Şükür oğlu

Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi
Qasımov Elçin Lütvəli oğlu

3. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü və 96-cı maddələrinə uyğun olaraq Nəcəfov Əmrah Bəzməddin oğlu Füzuli Hərbi Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin.

4. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü və 96-cı maddələrinə uyğun olaraq aşağıdakı şəxslər Bakı şəhərinin rayon məhkəmələrinin hakimləri təyin edilsinlər:

Binəqədi Rayon Məhkəməsi
Rzayev Abbas Əhəd oğlu

Xətai Rayon Məhkəməsi
Səlimova Səadət Rəşid qızı
Tağıyev Nazim Hüsü oğlu

Xəzər Rayon Məhkəməsi
Həsənov Rəşad Məhəmməd oğlu
Qaralov İlqar Zahid oğlu
Qəhrəmanov Əkrəm Sabir oğlu

Qaradağ Rayon Məhkəməsi
Hüseynov Fuad Ələsgər oğlu

Nəsimi Rayon Məhkəməsi
Mehdiyev Emin Əlixan oğlu
Şirinov İkrəm Sabir oğlu

Səbail Rayon Məhkəməsi
Hüseynov Araz Firidun oğlu

Suraxanı Rayon Məhkəməsi
Qədimov Ceyhun Tofiq oğlu

5. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü və 96-cı maddələrinə uyğun olaraq aşağıdakı şəxslər rayon (şəhər) məhkəmələrinin hakimləri təyin edilsinlər:

Abşeron Rayon Məhkəməsi
Abasov Şəmsəddin Rizalı oğlu

Gədəbəy Rayon Məhkəməsi
Kazımov Marif Sabir oğlu

İmişli rayon məhkəməsi
Qənbərov Ülvi Oktay oğlu

Kürdəmir Rayon Məhkəməsi

Bağirov Rafiq Sultan oğlu

Mingəçevir Şəhər Məhkəməsi
Şəfiyev İspəndiyar Əsəd oğlu

Salyan Rayon Məhkəməsi
Tağıyev Xəqani Qəhrəman oğlu

Şəki Rayon Məhkəməsi
Nuriyev Mehman Bağış oğlu

Şirvan Şəhər Məhkəməsi
Qurbanov Elçin Firudin oğlu

6. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü və 96-cı maddələrinə uyğun olaraq aşağıdakı şəxslər Naxçıvan Muxtar Respublikasının məhkəmələrinin hakimləri təyin edilsinlər:

Naxçıvan Muxtar Respublikası Babək Rayon Məhkəməsi
Abbasov Fərman Məmməd oğlu

Naxçıvan Muxtar Respublikası Kəngərli Rayon Məhkəməsi
Xıdırov Əhliman Mehman oğlu

7. “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinə və 97-ci maddəsinin ikinci hissəsinə uyğun olaraq aşağıdakı hakimlərin vəzifələri dəyişdirilsin:

Quliyev Nizami Fərzi oğlu Bərdə Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;
Süleymanov Elxan Xasay oğlu Göyçay Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;
Mahmudov İlham Ağa oğlu Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;
Paşayev Tofiq Temir oğlu Bakı şəhəri Xətai Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Bakı şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

Kazımov Rasim Sarı oğlu Bakı şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Mingəçevir Şəhər Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;
Cəfərov Namiq Şamil oğlu Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Bakı şəhəri Binəqədi Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

Kazımov Araz Nurəddin oğlu Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinin hakimi

vəzifəsindən azad edilərək Bakı şəhəri Qaradağ Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

Qarayev Malik İbrahim oğlu Hacıqabul Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Sabirabad Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

Ağayev Süleyman Əhməd oğlu İmişli Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Bakı şəhəri Sabunçu Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

Əfəndiyev Fərhad Məmməd oğlu Mingəçevir Şəhər Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Göyçay Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

Səmədov Ağarza Hacırza oğlu Sabirabad Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Bərdə Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

Əzizov Həmid Novruz oğlu Salyan Rayon Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək Hacıqabul Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin;

Hacıyev Qurban Həmid oğlu Şirvan Şəhər Məhkəməsinin hakimi vəzifəsindən azad edilərək İmişli Rayon Məhkəməsinin hakimi təyin edilsin.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 3 oktyabr 2012-ci il.

Bir sıra məhkəmələrin sədrlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Əsgərov Qürbət Ağa oğlu Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin sədri təyin edilsin.

2. Aşağıdakı şəxslər ağır cinayətlər məhkəmələrinin sədrləri təyin edilsinlər:

Cəfərov Mahmud Məhəmməd oğlu -Naxçıvan Muxtar

Respublikası Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin sədri

Süleymanov Elxan Xasay oğlu -Şəki Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin sədri

3. Aşağıdakı şəxslər inzibati-iqtisadi məhkəmələrin sədrləri təyin edilsinlər:

Rzayev Rəşid Şükür oğlu -2 saylı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin sədri

Qasimov Elçin Lütvəli oğlu -Şirvan İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin sədri

4. Aşağıdakı şəxslər hərbi məhkəmələrin sədrləri təyin edilsinlər:

Həsənov Həbib Bəhram oğlu -Bakı Hərbi Məhkəməsinin sədri

Quliyev Xıdır İnqilab oğlu -Gəncə Hərbi Məhkəməsinin sədri

Bəşirov Kamil Sücəddin oğlu -Füzuli Hərbi Məhkəməsinin sədri

5. Aşağıdakı şəxslər rayon (şəhər) məhkəmələrinin sədrləri təyin edilsinlər:

Hacıyev Sədrəddin Abuzər oğlu -Bakı şəhəri Binəqədi Rayon Məhkəməsinin sədri

Tağıyev Nazim Hüsü oğlu -Bakı şəhəri Xətai Rayon Məhkəməsinin sədri

Qaralov İlqar Zahid oğlu - Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinin sədri

Kazimov Araz Nurəddin oğlu -Bakı şəhəri Qaradağ Rayon Məhkəməsinin sədri

Paşayev Tofiq Temir oğlu -Bakı şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin sədri

Qafarov Ağamalı Məmməd oğlu -Bakı şəhəri Nəsimi Rayon Məhkəməsinin sədri

Əkbərov Məhəmməd Hüseyn oğlu -Bakı şəhəri Nizami Rayon Məhkəməsinin sədri

Abbasov İlqar Eyvaz oğlu -Bakı şəhəri Sabunçu Rayon Məhkəməsinin sədri

Hüseynov Araz Firidun oğlu -Bakı şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsinin sədri

Mahmudov İlham Ağa oğlu -Bakı şəhəri Suraxanı Rayon Məhkəməsinin sədri

Cəfərov Ələddin Adil oğlu -Bakı şəhəri Yasamal Rayon Məhkəməsinin sədri

Səmədov Əşir Rəşid oğlu -Abşeron Rayon Məhkəməsinin sədri

Səmədov Ağarza Hacırza oğlu -Bərdə Rayon Məhkəməsinin sədri

Tağıyev Əli Yunis oğlu -Gəncə şəhəri Nizami Rayon Məhkəməsinin sədri

Əfəndiyev Fərhad Məmməd oğlu -Göyçay Rayon Məhkəməsinin sədri

Həsənova Elmira Xandəmir qızı -Göygöl Rayon Məhkəməsinin sədri
Paşayev Əlövsət Bəhrəm oğlu -Xaçmaz Rayon Məhkəməsinin sədri
Hacıyev Qurban Həmid oğlu -İmişli Rayon Məhkəməsinin sədri
Ləzimov Sulduz Paşa oğlu -Kürdəmir Rayon Məhkəməsinin sədri
Nuriyev İlham Qubad oğlu -Qazax Rayon Məhkəməsinin sədri
Pənahov Füzuli Novruzəli oğlu -Quba Rayon Məhkəməsinin sədri
Kazımov Rasim Sarı oğlu -Mingəçevir Şəhər Məhkəməsinin sədri
İbrahimov Elməddin Elyas oğlu -Neftçala Rayon Məhkəməsinin sədri
Qarayev Malik İbrahim oğlu -Sabirabad Rayon Məhkəməsinin sədri
Tağıyev Xəqani Qəhrəman oğlu -Salyan Rayon Məhkəməsinin sədri
Nuriyev Mehman Bağış oğlu -Şəki Rayon Məhkəməsinin sədri
Baxşiyev Qafil Yavər oğlu -Şəmkir Rayon Məhkəməsinin sədri
Qurbanov Elçin Firudin oğlu -Şirvan Şəhər Məhkəməsinin sədri
Məmmədov Könül Cəlal oğlu -Tovuz Rayon Məhkəməsinin sədri
Abbasov Qələmdar Ələmdar oğlu -Yevlax Rayon Məhkəməsinin sədri

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 3 oktyabr 2012-ci il.

CİNAYƏT VƏ HƏRBİ İŞLƏR ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

Cinayət prosesi iştirakçısının məhkəmə iclasında qaldırdığı vəsatətin qanuna müvafiq qaydada həll edilməməsi “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun pozulması kimi qiymətləndirilmişdir.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 14 may 2012-ci il tarixli hökmü ilə S.R.Həsənov Azərbaycan Respublikası CM-nin 216 və 234.1-ci maddələri təqsirli bilinərək CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən təyin edilmiş cəzaları qismən toplamaq yolu ilə qəti olaraq cəzasını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə 5 (beş) il 6 (altı) ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir ona görə ki, o, Gürcüstan Respublikasının vətəndaşı olmaqla 2011-ci il aprelin 26-da müvəqqəti yaşadığı, 012-570-85-54 nömrəli stasionar telefon quraşdırılan Bakı şəhəri Xətai rayonunun Neapol küçəsindəki 41 №-li evin 177-ci mənzilində kompüterdən istifadə etməklə «cernojopih@mail.ru» elektron poçt ünvanını qeydiyyatdan keçirərək anonim şəkildə internet şəbəkəsinə qoşulub gələcəkdə ifşa olunmasını çətinləşdirmək məqsədi ilə «Proxy Server» proqramı vasitəsi ilə 172.26.4.13 və 172.26.3.3 №-li İP ünvanlarını gizlətməmiş, 2011-ci il iyulun 13-də saat 6 radələrindən 11 radələrində olan müddət ərzində 85.132.56.78 №-li İP ünvanından, «cernojopih@mail.ru» elektron poçt ünvanından və özünə məxsus «Acer» markalı Aspire 5920 modeli noutbuk tipli kompüterindən istifadə edərək 012-570-85-54 nömrəli stasionar telefon vasitəsi ilə «mail.ru» internet portalında «Sabah mən Moskva metrosunda terror aktı törədəcəyəm, mən cənnətə, mənim düşmənlərim isə cəhənnəmə düşəcəklər. Allahu Əkbər» sözlərini deməklə Rusiya Federasiyası Moskva şəhərinin metropolitenində insanların həlak olmasına, əhəmiyyətli əmlak ziyanının vurulmasına və sair ictimai təhlükəli nəticələrin baş verməsinə səbəb ola biləcək hazırlanan partlayış törədəcəyi, yəni terrorçuluğu həyata keçirəcəyi ilə bağlı bilə-bilə yalan videogörüntülü məlumat vermişdir.

Bundan başqa, 2011-ci il iyulun 14-də Sərxan Rəsul oğlu Həsənovun müvəqqəti yaşadığı Bakı şəhəri Xətai rayonunun Neapol küçəsindəki 41 №-li evin 177-ci mənzilinə Azərbaycan Respublikası Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin əməkdaşları tərəfindən keçirilmiş baxış zamanı onun satış məqsədi olmadan istintaqa məlum olmayan müddətdə və naməlum mənbədən qanunsuz olaraq əldə etdiyi və saxladığı külli miqdarda narkotik vasitə olmaqla 7,28 qram çəkiddə heroin və şəxsi istehlak miqdarından artıq miqdarda narkotik vasitə sayılan 0,887 qram çəkiddə metadon aşkar edilərək götürülmüşdür.

Hökmdən S.R.Həsənovun müdafiəçisi – 4 sayılı hüquq məsləhətxanasının vəkili F.B.Məmmədov apellyasiya şikayəti verərək təqsirləndirilən şəxsin anlaqlı olub-olmamasının müəyyən edilməsi məqsədilə komission məhkəmə-psixiatrik ekspertizasının təyin edilməsi və bu ekspertizanın nəticəsindən asılı olaraq qərarın qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının 10 iyul 2012-ci il tarixli qərarı ilə apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə baxışı əlavə sübutlar tələb edilmədən, məhkəmə istintaqı aparılmadan 17 iyul 2012-ci il tarixə, saat 15:00-a təyin edilmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin yuxarıda qeyd olunan apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının qərarından S.R.Həsənovun müdafiəçisi F.B.Məmmədov kassasiya şikayəti verərək həmin qərarın ləğv edilməsini və apellyasiya şikayətinə məhkəmə istintaqı aparılmaqla işin ilkin baxış iclasına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayəti belə əsaslandırılmışdır ki, birinci instansiya məhkəməsi təqsirləndirilən şəxs

S.R.Həsənovun anadangəlmə şizofreniya xəstəsi olmasına görə onun haqqında olan cinayət işinin icraatına xitam verməli olduğu halda barəsində əsassız, qanunsuz və ədalətsiz hökm çıxarmışdır. Bundan başqa birinci instansiya məhkəməsində əlavə şahidlərin məhkəməyə çağırılaraq dindirilmələri və əlavə komission məhkəmə-psixiatrik ekspertizasının keçirilməsi barədə verdiyi vəsatətlər əsassız olaraq təmin edilməmişdir. Müdafiəçi qeyd etmişdir ki, verilmiş apellyasiya şikayətində vurğulanan nöqsanların, yəni iş üzrə şahid ifadələrində olan ziddiyyətlərin aradan qaldırılmasına, həmçinin təqsirləndirilən şəxs S.R.Həsənovun xəstəliyinin müəyyən edilməsi məqsədilə əlavə ekspertizanın keçirilməsinə və əlavə sübutların tədqiqinə ehtiyac olduğu halda apellyasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya şikayətinə məhkəmə istintaqı aparılmadan və əlavə sübutlar tələb edilmədən baxılması barədə qanunsuz qərar qəbul etmişdir. Halbuki, təqsirləndirilən şəxsə narkotik vasitənin əldə edərək saxlaması ilə bağlı olan epizod sübuta yetirilməmiş, həmin narkotik vasitənin S.R.Həsənova məxsus şalvarın cibindən aşkar edildiyi göstərilə də, həmin gün təqsirləndirilən şəxsin əynində şalvar yox, şort olmuş, səhəri gün o, Gürcüstan Respublikasına getməli olduğundan onun bütün paltarları avtomasına yüklənmiş və yaşadığı mənzildə başqa şalvar olmamışdır

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyası cinayət işinin materiallarını öyrənib kassasiya şikayətinin dəlillərini araşdıraraq həmin şikayətin təmin edilməsi haqqında müdafiəçinin və təmin edilmədən saxlanılması haqqında dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyərək hesab etmişdir ki, aşağıdakı əsaslara görə kassasiya şikayəti təmin edilməli, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin 10 iyul 2012-ci il tarixli apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının qərarı isə ləğv edilməklə işə ilkin baxış iclasında yenidən baxılması təyin edilməlidir.

Azərbaycan Respublikası CPM-nin 419.1-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq, kassasiya instansiyası məhkəməsi kassasiya şikayətinə və ya kassasiya protestinə mahiyyəti üzrə baxaraq yalnız hüquq məsələləri üzrə

cinayət qanununun və bu Məcəllənin normalarının tətbiqinin düzgünlüyünü yoxlayır.

Qanunun bu tələbindən görüldüyü kimi, kassasiya instansiyası məhkəməsi birinci və apellyasiya instansiyaları məhkəmələrindən fərqli olaraq hər hansı bir faktın baş verib-verməməsini müəyyən etmir və yalnız həmin məhkəmələr tərəfindən müəyyən edilmiş hallara əsasən cinayət və cinayət-prosessual qanunları normalarının düzgün tətbiq edilib-edilməməsi məsələlərinə öz münasibətini bildirir.

Azərbaycan Respublikası CPM-nin 391.2-ci maddəsinin tələblərinə əsasən, apellyasiya şikayətinə və ya apellyasiya protestinə ilkin baxılması apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən müəyyən edilir və məhkəmə bu zaman hər bir halda daxil olmuş apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin həmin məhkəməyə aid olub-olmadığını, apellyasiya şikayəti və ya apellyasiya protesti verilərkən bu Məcəllənin 381-390-cı maddələrinin tələblərinə riayət olunub-olunmadığını, cinayət işinə, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materiallarına və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə icraata xitam verilməsi və ya dayandırılması üçün əsasların olub-olmadığını və cinayət işi üzrə qətimkan tədbirinin dəyişdirilməsi, ləğv edilməsi və ya seçilməsi üçün əsasların olub-olmadığını araşdırmalıdır.

CPM-nin 381-390-cı maddələrində birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış hökm və qərarlardan apellyasiya şikayəti və ya apellyasiya protesti verilməsindən, şikayət və protest vermə hüququ olan şəxslərdən, müddətlərdən, ötürülmüş müddətlərin bərpa olunması qaydalarından və bu kimi ümumi məsələlərdən bəhs edilir. Həmin Məcəllənin 391.8-ci maddəsində isə hansı kobud qanun pozuntularının apellyasiya şikayəti və ya apellyasiya protestinə baxılmasına xitam verməklə işin birinci instansiya məhkəməsinə qaytarılmasına əsas verən hallar sadalanır. Azərbaycan Respublikası CPM-nin-nin 391.9-cu maddəsinə əsasən, həmin hallardan heç olmasa biri müəyyən edildikdə, hökm və ya qərar ləğv edilməklə iş birinci instansiya məhkəməsinə göndərilməlidir.

Bundan başqa, məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, Azərbaycan Respublikası CPM-nin 391.3-cü maddəsinə əsasən, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin ilkin baxış iclasında həll etməli məsələlər sırasına apellyasiya şikayəti və ya apellyasiya protesti üzrə məhkəmə baxışının təyin edilməsidir. Bu zaman CPM-nin 392.1.1-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq eyni zamanda məhkəmə baxışının məhkəmə istintaqı aparılmaqla və ya bunsuz keçirilməsi məsələsi də həll edilir.

Qanunun tələbinə görə, apellyasiya instansiyası məhkəməsi həm maddi və prosessual qanun normalarını tətbiq edən, həm də işin faktiki hallarını araşdıran və müəyyən edən məhkəmə instansiyasıdır. Bu isə o deməkdir ki, həmin məhkəmə, birinci instansiya məhkəməsi kimi, işin faktiki hallarının düzgün müəyyən edilməsində maraqlıdır və məsuliyyət daşıyır. İş məhkəmə baxışına təyin edən apellyasiya instansiyası məhkəməsi işin faktiki hallarının birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən tam, obyektiv və hərtərəfli araşdırılmaması nəticəsinə gəldikdə apellyasiya şikayətinə və ya apellyasiya protestinə ilkin baxış iclasında işə tam və ya qismən məhkəmə istintaqı aparmaqla baxılması barədə qərar qəbul etməyə haqlıdır.

Bununla yanaşı o, da qeyd edilməlidir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi özünün apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının qərarı ilə apellyasiya baxışının məhkəmə istintaqı aparılmadan keçirilməli olması nəticəsinə gəlsə də, qanunun mənasına görə, belə qərarın qəbul edilməsi heç də məhkəməni qanuni əsaslar olduqda, yəni zərurət yarandıqda öz qərarını dəyişmək və apellyasiya şikayətlərinə tam və ya qismən məhkəmə istintaqı aparmaqla baxmaq hüququndan məhrum etmir. Belə qərar istər apellyasiya instansiyası məhkəməsinin öz təşəbbüsü ilə, istərsə də cinayət prosesi iştirakçılarının vəsatətləri əsasında qəbul edilə bilər. Bu halda məhkəmə “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnu təmin etməli və daxili qanunvericiliyin tələbləri baxımından

apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin dəlillərinə müvafiq olaraq həm işdə olan, həm də əlavə sübutları tədqiq etməyə borcludur.

“İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsinə əsasən, hər kəs, onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən və ya ona qarşı hər hansı cinayət ittihamı irəli sürülərkən, qanun əsasında yaradılmış müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsi ilə, ağılabatan müddətdə işinin ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir.

Azərbaycan Respublikası CPM-nin 392.3-cü maddəsinin tələblərindən görünür ki, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən məhkəmənin gəldiyi nəticələrin düzgünlüyü üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halların araşdırılmadığını güman etməyə əsaslar olduqda, apellyasiya instansiyası məhkəməsi məhkəmə istintaqının tam və ya qismən aparılmasını zəruri hesab edə bilər. Məhkəmə istintaqı tam və ya qismən aparıldıqda apellyasiya tələbinin əsaslandırıldığı bütün dəlillərin tədqiq edilməsi məcburidir.

Cinayət-prosesual qanunvericiliyin tələblərinə görə, apellyasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya şikayətinə və ya apellyasiya protestinə tam, yaxud da qismən məhkəmə istintaqı aparılmaqla baxılması haqqında qərarı həm öz təşəbbüsü, həm də cinayət prosesi iştirakçılarının vəsatətlərinə əsasən qəbul edə bilər. Belə vəsatətlərin verilməsi və onların həlli qaydaları Azərbaycan Respublikası CPM-nin 323-cü maddəsində nəzərdə tutulmuşdur. Bu qaydalar işə (apellyasiya şikayətinə və ya apellyasiya protestinə) məhkəmə baxışı iclasının keçirilməsi mərhələsinə aid olsa da, məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsində təsbit edilmiş ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnun təmin edilməsi baxımından, CPM-nin 323-ci maddəsində göstərilən qaydada və əsaslarla vəsatətlər məhkəmənin hazırlıq iclasında və ya apellyasiya şikayətinə (apellyasiya protestinə) ilkin baxış iclasında da verilə bilər. Belə vəsatətlər, o cümlədən

apellyasiya şikayətinə məhkəmə baxışının tam və ya qismən məhkəmə istintaqı aparılmaqla keçirilməsi haqqında vəsatət həmin şikayətə ilkin baxış iclasında qaldırıldıqda, məhkəmə cinayət prosesi iştirakçılarının fikirlərini öyrənməklə onları müzakirə etməli və bu vəsatətlərin təmin edilib-edilməməsi haqqında əsaslandırılmış qərar qəbul etməlidir.

Məhkəmə kollegiyasının bu nəticəsi cinayət-prosessual qanunvericiliyinin aşağıdakı müddəalarına əsaslanmışdır.

Azərbaycan Respublikası CPM-nin 323.1.1-323.1.4-cü maddələrinin tələblərinə görə, məhkəmə istintaqına başlamazdan əvvəl məhkəmə iclasında sədrlik edən növbə ilə cinayət prosesi tərəflərindən hər birinin yeni sübutların tələb edilməsi və cinayət işinə, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materiallarına və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayətə əlavə edilməsi, əlavə şahid, ekspert və ya mütəxəssisin çağırılması, ekspertizanın təyin edilməsi, maddi sübutların və sənədlərin tələb edilməsi haqqında vəsatətlərinin olub-olmamasını aydınlaşdırır.

CPM-nin 323.2-ci maddəsinə əsasən, vəsatət vermiş şəxs hansı halların müəyyən edilməsi üçün əlavə sübutların zəruri olduğunu göstərməlidir.

Məcəllənin 323.4-cü maddəsinin tələblərindən görünür ki, cinayət prosesi tərəflərinin hər hansı birinin verdiyi vəsatəti məhkəmə əvvəlcədən digər tərəfin fikrini dinlədikdən sonra müzakirə etməlidir.

CPM-nin 323.5.1 və 323.5.2-ci maddələrinə əsasən, cinayət təqibi ilə bağlı olan bütün məsələlərin hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiq edilməsi üçün əhəmiyyətli ola biləcək halların araşdırılması məqsədi ilə vəsatət qaldırıldıqda və sübut əhəmiyyətli mübahisə doğuran məlumat və sənədlər bu Məcəllənin və Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarının tələblərinin əhəmiyyətli dərəcədə pozulması ilə əldə edildikdə, məhkəmə bu Məcəllənin 323.1-ci maddəsində göstərilən vəsatətləri təmin etməlidir.

CPM-nin 323.6-cı maddəsində göstərilmişdir ki, vəsatətin rədd edilməsi haqqında məhkəmə əsaslandırılmış qərar çıxarır.

Şərh olunan normaların tələbləri baxımından, qanunverici CPM-nin 323.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hər hansı vəsatətin apellyasiya şikayəti və ya apellyasiya protesti üzrə icraat zamanı, o cümlədən şikayətə və ya protestə ilkin baxış iclasında qaldırılmasını istisna etmir və bunun yeganə şərti ondan ibarətdir ki, belə vəsatət məhkəmə istintaqı başlananadək verilmiş olsun. Məhkəmənin bununla bağlı vəzifəsi isə qaldırılmış vəsatəti müzakirə etmək və onun təmin və ya rədd edilməsi barədə əsaslandırılmış qərarın qəbul edilməsindən ibarətdir. Apellyasiya şikayətinə və ya apellyasiya protestinə ilkin baxış iclasında qaldırılmış vəsatətin təmin olunub-olunmaması barədə qərar isə həm ayrıca akt şəklində qəbul edilə, həm də bu iclasın nəticələrinə dair qəbul edilmiş qərarla əks etdirilə bilər. Hər iki halda məhkəmənin qərarı o halda qanuni hesab edilə bilər ki, qaldırılmış vəsatət üzrə cinayət prosesi iştirakçısının dəlilləri, məhkəmə tərəfindən bu vəsatətin müzakirə edilməsi əks etdirilmiş, onun təmin və ya rədd olunması haqda məhkəmənin gəlidiyi nəticə isə əsaslandırılmış olsun.

S.R.Həsənovun barəsində cinayət işinin məntiqi nəticələrindən görüldüyü kimi, təqsirləndirilən şəxsin barəsindəki hökmdən narazı qalan müdafiəçi F.B.Məmmədov hökmdən verdiyi apellyasiya şikayətində həm hüquqlarını müdafiə etdiyi şəxsin Azərbaycan Respublikası CM-nin 234.1-ci maddəsi ilə təqsirli bilinməsinə mübahisələndirmiş, həm də onun ruhi xəstəlikdən əzab çəkməsinə baxmayaraq ekspertlər tərəfindən qeyri-obyektiv rəy verilməsinə istinad edərək bu məsələlər üzrə əlavə araşdırmanın aparılması, o cümlədən iş üzrə əlavə komissiyon məhkəmə-psixiatrik ekspertizasının keçirilməsi haqqında apellyasiya tələbləri irəli sürmüşdür. Apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasında da müdafiəçi apellyasiya şikayətinin dəlillərinə uyğun olaraq həmin şikayətə məhkəmə istintaqı aparılmaqla baxılması haqqında vəsatət qaldırmışdır.

Apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasında sədrlik edən hakim bu vəsatət barədə yalnız təqsirləndirilən şəxsin fikrini öyrənərək, yəni həmin vəsatəti qanuna müvafiq qaydada

müzakirə etmədən məhkəmə kollegiyasının qərar qəbul etməkdən ötrü müşavirə otağına getdiyini bildirmiş və bundan sonra məhkəmə kollegiyası tərəfindən kassasiya qaydasında mübahisələndirilən 10 iyul 2012-ci il tarixli qərar qəbul edilmişdir.

Həmin qərarın təhlili göstərir ki, bu qərarla müdafiəçinin qaldırdığı vəsatətin məzmunu, müdafiəçinin dəlilləri, vəsatətlə bağlı məhkəmənin qiymətləndirilməsi, onun təmin və ya rədd edilməsi haqqında əsaslandırması hər hansı şəkildə əks etdirilməmişdir. Yalnız qərarın nəticə hissəsində apellyasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya şikayətinə məhkəmə istintaqı aparılmadan və əlavə sübutlar tələb edilmədən baxılmasını qət etmişdir.

Göründüyü kimi, apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasında müdafiəçi CPM-nin 323.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş vəsatətlərdən birini qaldırırsa da, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin həmin vəsatətlə bağlı hərəkətləri və qəbul etdiyi qərar Məcəllənin 323.4, 323.5 və 323.6-cı maddələrinin tələblərinə uyğun olmamışdır.

Belə olan halda kassasiya kollegiyası Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının 10 iyul 2010-cu il tarixli qanuni və əsaslı sayıla bilməməsini qeyd edərək həmin qərarın ləğv edilməsini, işə ilkin baxış iclasında yenidən baxılmasının təyin olunmasını,

kassasiya şikayətinin isə bu hissədə təmin edilməsini məqsəduyğun hesab etmişdir.

O, ki qaldı, məhkəmə istintaqının aparılması məsələsinin kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən müəyyən edilməsi haqda kassasiya tələbinə, məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, cinayət-prosessual qanunvericiliyinin tələblərinə əsasən, kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və ya qərarından verilmiş kassasiya şikayətinə və ya kassasiya protestinə əsasən işə baxır və bu baxışın nəticəsi olaraq apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən qəbul edilmiş məhkəmə aktına münasibətini bildirməklə CPM-nin 419.10-cu maddəsində sadalanan qərarlardan birini, yəni apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və ya qərarını dəyişiklik edilmədən saxlanması, həmin hökm və ya qərarın ləğv edilməsi və işin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsi, habelə cinayət işinin icraatına xitam verilməsi, yaxud da onların dəyişdirilməsi haqqında qərar qəbul edir. Bu tələblərə görə kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya şikayətinə məhkəmə istintaqı aparılmaqla və ya bunsuz baxılmasını müəyyən etmir və yuxarıda qeyd olunduğu kimi, bu məsələnin həlli apellyasiya instansiyası məhkəməsinin səlahiyyətlərinə aiddir. Buna görə məhkəmə kollegiyası müdafiəçinin qeyd olunan məsələ ilə bağlı kassasiya şikayətinin dəlilini qəbul edilməz sayaraq həmin şikayətin bu hissədə təmin edilməsini mümkün bilməmişdir.

Əmələndə cinayətlərin residivi olan şəxsə cinayət etməyə cəhdə görə cəza təyin edilərkən, cəzanın yuxarı həddi ilk növbədə Azərbaycan Respublikası CM-nin 63.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş müddətdə müəyyən edilir və yalnız bundan sonra CM-nin 65-ci maddəsində göstərilən qaydalar tətbiq olunur.

Gəncə şəhəri Kəpəz rayon Məhkəməsinin 19 aprel 2012-ci il tarixli hökmü ilə Quliyev Rasim Qəhrəman oğlu Azərbaycan Respublikası CM-nin 29,177.2.2, 29,177.2.3 və 29,177.2.4-cü maddələri ilə təqsirli bilinərək cəzasını ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə, əmlakı müsadirə edilməməklə 3 (üç) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir.

Məhkəmənin hökmünə əsasən Quliyev Rasim Qəhrəman oğlu ona görə təqsirli bilinib məhkum edilmişdir ki, o, 17 iyul 1998-ci il tarixdə Gəncə qarnizonu Hərbi Məhkəməsinin hökmünə əsasən Azərbaycan Respublikası CM-nin 241-ci maddəsinin «V» bəndi və 145-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin 2, 6 və 7-ci bəndləri (köhnə redaksiyada) ilə təqsirli bilinib 08 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına

məhkum edilməsinə, cəzasını 27.02.2006-cı il tarixdə çəkib qurtarmasına, məhkumluğu ödənilmədiyinə baxmayaraq təkrarən, 05 yanvar 2012-ci il tarixdə saat 01 radələrində özgənin əmlakını gizli yolla talamaq məqsədilə Gəncə şəhəri, Kəpəz rayonu, Dədə Qorqud küçəsi, bina 24a, 29 sayılı mənzilə binanın damından eyvanın qapısını sındırmaq yolu ilə açaraq qanunsuz daxil olub oradan 2000 manat dəyərində əmlakı oğurlamaq istəyərkən ev sahibi Abbasova Hüsniyyə Rza qızı və Gəncə şəhər BPI Kəpəz rayon Polis İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən yaxalandığından bilavasitə cinayət törətməyə yönəldilmiş qəsdən edilən əməli iradəsindən asılı olmayan səbəblərə görə başa çatdırı bilməyib xeyli miqdarda özgə əmlakını gizli olaraq talayıb oğurlamağa cəhd etmişdir.

Hökmdən dövlət ittihamçı Mayıl Hacıyev tərəfindən verilmiş apellyasiya protestinə əsasən işə baxan Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin cinayət kollegiyası 07 iyun 2012-ci il tarixli qərarı ilə apellyasiya protestini təmin etmədən, hökmü isə dəyişdirilmədən saxlamışdır.

Bu qərardan dövlət ittihamçısı kassasiya protesti verərək qeyd olunan apellyasiya qərarının ləğv edilməsini və işin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Dövlət ittihamçısı kassasiya protestini onunla əsaslandırılmışdır ki, məhkəmə Rasim Quliyevin əməlinə cinayətin residivi olmasını qəbul etsə də, Azərbaycan Respublikası CM-nin 65.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş, residivə görə cəza təyin etmə qaydalarına əməl etmədən ona 3 (üç) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin etmişdir. Məhkəmə Rasim Quliyevə CM-nin 65.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq hazırkı cinayət işi üzrə onun təqsirli bilindiği maddənin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş daha ciddi cəza növünün son həddinin yarısından az olmamaq şərti ilə cəza təyin etməli olduğu halda, CM-nin 63.3-cü maddəsinə əsasən daha ciddi cəza kimi onun məhkum olduğu CM-nin 177.2.2-ci maddəsinin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş 7 il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasını deyil, bunun dördüdə üçünü, yəni 5 il 2 ayını daha ciddi cəza kimi qəbul edib, Rasim

Quliyevə 3 il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin etmiş, faktiki olaraq residivə görə cəza təyini ilə bağlı «yeni norma» müəyyən etmişdir. Bundan əlavə iş materiallarına əsasən Rasim Quliyev Gəncə qarnizonu Hərbi Məhkəməsinin 17 iyul 1998-ci il tarixli hökmü ilə CM-nin 241-ci maddəsinin «V» bəndi və 145-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin 2, 6 və 7-ci bəndləri ilə təqsirli bilinib 08 il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, məhkumluğu ödənilmədən hazırkı cinayət əməlini törətmişdir. O, əvvəllər də əmlakı talama cinayəti törətməsinə görə məhkum olunmuş, məhkumluğu ödənilmədən və götürülmədən hazırkı əməli, yəni oğurluq etməyə cəhd cinayətini təkrar törətmiş, beləliklə də onun hərəkətlərində cinayətlərin residivi olmuşdur. Göründüyü kimi, R.Quliyev bundan əvvəlki hökmlə cinayətlərin məcmusu üzrə ona təyin olunmuş nisbətən aşağı həddə azadlıqdan məhrum etmə cəzasını çəkib qurtardıqdan sonra bundan heç bir müsbət nəticə çıxarmayaraq islah olunmamış, əksinə yenidən, qəsdən eyni kateqoriyadan olan, əmlakı talama cinayəti törətmişdir. Lakin, məhkəmə ona təyin olunmuş əvvəlki cəzanın islah təsirinin yetərli olmamasını nəzərə almamış, özünün əsaslandırılmamış və qanunsuz mülahizəsinə əsasən bu Məcəllənin 65.2-ci maddəsində müəyyən edilmiş qaydaları nəzərə almadan ona aşağı həddə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin etmişdir. Halbuki, R.Quliyevə təyin olunan az ciddi cəza ilə cəzanın məqsədini, o cümlədən məhkumun islah edilməsi və onun tərəfindən yeni cinayətlərin törədilməsinin qarşısını almaq məqsədini təmin etmək mümkün deyil.

Məhkəmə kollegiyası işin materiallarını öyrənib, kassasiya protestinin dəlillərini müzakirə edib, kassasiya protestinin təmin edilməsi barədə dövlət ittihamçısının çıxışını dinləyib hesab etmişdir ki, kassasiya protesti qismən təmin edilməlidir.

Belə ki, birinci instansiya məhkəməsinin hökmü ilə Quliyev Rasim Qəhrəman oğlunun cinayət əməlləri Azərbaycan Respublikası CM-nin 29,177.2.2, 29,177.2.3 və 29,177.2.4-cü maddələri ilə tövsif edilmiş, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ilə hökm dəyişdirilmədən saxlanmış,

kassasiya protestində əməlin hüquqi tövsifi mübahisələndirilməmişdir.

Kassasiya protestinin dəlillərindən biri məhkəmənin Rasim Quliyevə residivə görə təqsirli bilindiği maddənin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş daha ciddi cəza növünün son həddinin yarısından az olmamaq şərti ilə cəza təyin etməli olduğu halda yanlışlığa yol verməsi, əvvəlcə cinayətə cəhdə görə cəzanın yuxarı həddini müəyyən etməsi, daha sonra isə cinayətlərin residivi ilə bağlı qanunla müəyyən edilmiş cəza təyini normalarını tətbiq etməsidir.

Cinayət işinin materiallarında görünür ki, R.Q.Quliyev 17 iyul 1998-ci il tarixdə Gəncə qarnizonu Hərbi Məhkəməsinin hökmünə əsasən Azərbaycan Respublikası CM-in 241-ci maddəsinin «V» bəndi və 145-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin 2, 6 və 7-ci bəndləri ilə (köhnə redaksiyada) ilə təqsirli bilinib 08 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, cəzasını 27.02.2006-cı il tarixdə çəkib qurtarmış və məhkumluğu ödənilməmişdir.

Azərbaycan Respublikası CM-in 18.1-ci maddəsinə əsasən, qəsdən cinayət törətməyə görə əvvəllər məhkum olunmuş şəxs tərəfindən yenidən qəsdən cinayətin törədilməsi cinayətin residivini yaradır.

Qanunvericiliyin tələbinə görə CM-nin 59.1.9 və 59.1.10-cu maddələrində göstərilən cəzanı yüngülləşdirən hallar müəyyən edildikdə və cəzanı ağırlaşdıran hallar yoxdursa, cinayətə hazırlığa və cəhdə görə təyin ediləcək cəzanın müddəti və ya həcmi bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində başa çatmış cinayətə görə müəyyən edilmiş daha ciddi cəza növünün yuxarı həddinin yarısından və ya dördü üçündən çox olmamalıdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumunun "Məhkəmələr tərəfindən cinayət cəzalarının təyin edilməsi təcrübəsi haqqında" 04 №-li 25 iyun 2003-cü il tarixli qərarının 9-cu bəndində izah edilir ki, cinayətə hazırlığa və cinayətə cəhdə görə cəza təyin edərkən məhkəmələr nəzərə almalıdırlar ki, bu zaman təyin olunması cəza müddəti CM-nin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsinin sanksiyasında nəzərdə tutulan cəzanın aşağı həddindən də az ola bilər. Bu səbəbdən də belə

hallarda Azərbaycan Respublikası CM-nin 62-ci maddəsinə istinad etməyə ehtiyac yoxdur.

Başə çatmamış cinayətə görə CM-nin 60-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş əsaslarla cəza təyin edilərkən nəzərə almaq lazımdır ki, bu zaman daha ciddi cəza növünün son həddinin dördü üçü qanunla cinayətə hazırlığa və cinayətə cəhd üçün müəyyən edilən cəzanın yuxarı həddindən hesablanmalıdır. Yəni cinayətə hazırlığa görə CM-nin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsinin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş ən ciddi cəza növünün yuxarı həddinin yarısının dördü üçündən, cinayətə cəhd üçün isə - dördü üçünün dördü üçündən artıq ola bilməz.

Ali Məhkəmənin Plenumunun bu izahından görünür ki, cinayətə cəhdə görə təqsirli bilinmiş şəxsə CM-nin 60-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş əsaslarla cəza təyin edilərkən əvvəlcə cinayətə cəhdə görə təyin edilə biləcək cəzanın yuxarı həddi, yəni qanunla başə çatmış cinayətə görə Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsinin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş ən ciddi cəza növünün yuxarı həddinin dördü üçü müəyyən edilməli, sonra müəyyən edilmiş həmin yuxarı həddə CM-nin 60-cı maddəsinin qaydaları tətbiq edilməlidir.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, eyni qaydalar cinayətə cəhdə görə residivin qaydaları əsasında cəza təyini zamanı da tətbiq edilməlidir. Bu qaydada cəza təyin etmə cinayət qanunun məzmununda təsbit edilmişdir. Qanunverici tərəfindən müəyyən edilmiş cəza təyin etmənin oxşar qaydaları olduğundan, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun qərarının izahı bu növ cəza təyin etmə qaydalarının hər birinə aiddir və cəza təyin etmənin vahid təcrübəsinin təmin edilməsi prinsipinə uyğundur.

Azərbaycan Respublikası CM-in 63.3-cü maddəsinə əsasən, cinayət etməyə cəhdə görə cəzanın müddəti və ya həcmi bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində başə çatmış cinayətə görə müəyyən edilmiş daha ciddi cəza növünün yuxarı həddinin dördü üçündən çox ola bilməz.

Həmin Məcəllənin 65.2-ci maddəsinə əsasən isə residivə görə cəzanın müddəti törədilmiş cinayətə görə bu Məcəllənin Xüsusi

hissəsinin müvafiq maddəsində müəyyən edilmiş daha ciddi cəza növünün son həddinin yarısından az ola bilməz.

Nəzərə alınmalıdır ki, CM-in 177.2.2, 177.2.3 və 177.2.4-cü maddələrinin sanksiyasında daha ciddi cəza növünün yuxarı həddi 7 ildir, onda CM-in 63.3-cü maddəsinin tələbinə görə həmin cinayətə cəhdə görə təyin olunacaq cəza $7 \text{ il} \times \frac{3}{4} = 5$ il 2 aydan çox ola, CM-in 65.2-ci maddəsinin tələbinə görə isə təyin olunmuş cəza $5,2:2 = 2$ il 07 aydan az ola bilməz.

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası belə nəticəyə gəlmişdir ki, R.Q.Quliyevin təqsirli bilindiği Azərbaycan Respublikası CM-nin 29,177.2.2, 29,177.2.3 və 29,177.2.4-cü maddələri ilə residivə görə təyin ediləcək cəzanın aşağı həddinin 2 il 7 aydan az, yuxarı həddinin isə 5 il 2 aydan çox olmamasını müəyyən edərək məhkəmələr düzgün nəticəyə gəldiyindən kassasiya protestinin bu barədə dəlilləri əsaslı hesab edilmir.

Kassasiya protestinin digər dəlili ondan ibarətdir ki, məhkəmə Rasim Quliyevin əməlinə cinayətin residivinin olmasını müəyyən etsə də, ona təyin olunmuş əvvəlki cəzanın islah təsirinin yetərli olmamasını nəzərə almamış, özünün əsaslandırılmamış və qanunsuz mülahizəsinə əsasən bu Məcəllənin 65.2-ci maddəsində müəyyən edilmiş qaydaları nəzərə almadan ona sanksiyanın aşağı həddində azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin etmişdir.

Məhkəmələr hesab etmişlər ki, təqsirləndirilən şəxsin əməlinə CM-in 177-ci maddəsinin qeydinə əsasən cinayətlərin təkrarlığı olsa da, həmin əlamət Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2-ci maddəsinin dispozisiyasında cinayət tərkibinin zəruri ünsürü kimi nəzərdə tutulduğundan cəzanı ağırlaşdıran hal kimi təkrar qiymətləndirilə bilməz. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 61.3-cü maddəsinə əsasən həmin Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində cinayət tərkibinin əlaməti kimi nəzərdə tutulmuş cəzanı ağırlaşdıran hal, cəza təyin edilərkən təkrar nəzərə alınma bilməz. Belə olan halda məhkəmələr düzgün olaraq cəza təyini zamanı təkrarlığı deyil, residivi CM-in 61.1.1-ci maddəsinə əsasən təqsirləndirilən şəxsin cəzasını ağırlaşdıran hal kimi nəzərə almışlar.

Birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən Rasim Quliyevin CM-nin 59-cu maddəsində

nəzərdə tutulmuş hallara uyğun cəzasını yüngülləşdirən hallar müəyyən edilməmişdir.

Məhkəmə R.Q.Quliyevə Azərbaycan Respublikası CM-nin 29, 177.2.2, 29,177.2.3 və 29,177.2.4-cü maddələrinin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş azadlıqdan məhrum etmə cəzasının aşağı həddində cəza təyin edərək onun cəzasını yüngülləşdirən hər hansı halın müəyyən edilməməsinə və cinayətlərin residivini cəzanı ağırlaşdıran hal kimi müəyyən edilməməsinə nəzərə almamışdır.

Azərbaycan Respublikası CPM-nin 58.3-cü maddəsinə əsasən, cəza təyin edilərkən törədilmiş cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəlilik dərəcəsi, təqsirkarın şəxsiyyəti, o cümlədən cəzanı yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar, habelə təyin olunmuş cəzanın şəxsin islah olunmasına və onun ailəsinin həyat şəraitinə təsiri nəzərə alınır.

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, birinci instansiya məhkəməsi cəza təyini zamanı R.Q.Quliyevin törətdiyi cinayəti, ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə, hökmdə istinad etdiyi cəzanı ağırlaşdıran halların mövcudluğunu, belə halların əsaslılığını təsdiq edən sübutların mötəbərliyini nəzərə almamışdır.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin cinayət kollegiyası birinci instansiya məhkəməsinin cəza təyininə aid hissədə yol verdiyi pozuntuları aradan qaldırmamış, verilmiş apellyasiya protestinin dəlillərini ətraflı araşdırıb hüquqi qiymət verməmişdir.

Azərbaycan Respublikası CMP-nin 416.0.21-ci maddəsinə əsasən məhkəmə cəzanı ağırlaşdıran və ya yüngülləşdirən halları nəzərə almadan cəza təyin etdikdə kassasiya instansiyası məhkəməsi birinci və ya apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və ya qərarını kassasiya qaydasında ləğv etmək və ya dəyişdirmək hüququna malikdir.

Şərh edilənlərə əsasən Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının qərarı ilə kassasiya protesti qismən, yəni R.Q.Quliyevə təyin edilmiş cəzanın yüngül olması hissəsində təmin edilərək R.Q.Quliyevin Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 29,177.2.2, 29,177.2.3 və 29,177.2.4-cü maddələri ilə məhkum edilməsinə dair iş üzrə Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının 07 iyun 2012-ci tarixli qərarı ləğv edilmiş və cinayət işi yeni apellyasiya baxışına təyin edilmişdir.

İtthamın sübut olunmasında yaranan şübhələrin aradan qaldırılmaması (sübutların tədqiqinə dair cinayət-prosessual qaydaların pozulması) apellyasiya instansiyası məhkəməsinin yekun qərarının ləğv edilməsinə səbəb olmuşdur.

Abşeron Rayon Məhkəməsinin 21 sentyabr 2010-cu il tarixli hökmü Bədəlov Elvin Cümşüd oğlu Azərbaycan Respublikası CM-in 263.1-ci maddəsi ilə təqsirli bilinib, 1 (bir) il 6 (altı) ay müddətinə azadlığın məhdudlaşdırılması cəzasına məhkum edilmişdir.

Məhkəmənin hökmünə əsasən, Bədəlov Elvin Cümşüd oğlu ona görə təqsirli bilinmişdir ki, o, 1 yanvar 2010-cu il tarixdə saat 22:40 radələrində “Daewoo Nexia” markalı AZ 10 SV 835 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobillə Binəqədi-Novxanı avtomobil yolu ilə Binəqədi qəsəbəsi istiqamətində 70-80 km/saat sürətlə hərəkət edərkən «Yol hərəkəti haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 36-cı maddəsinin 1-ci hissəsinin 3-cü bəndinin və 69-cu maddəsinin 7-ci hissəsinin 1-ci bəndinin tələblərinə əsasən yol hərəkəti üçün təhlükəli şərait yaratmamalı və yolun bütöv ağ üfüqi nişanlama xəttini kəsməməli olduğu halda, qanunun bu tələblərini pozub hadisənin qarşısını almağa texniki imkanı olmasına baxmayaraq, əks hərəkət zolağına daxil olub öz hərəkət zolağına qayıdarkən onun idarə etdiyi avtomobilin qabaq sol hissəsi qarşıdan öz hərəkət zolağı ilə hərəkət edən İlyasova Arifə Sərvər qızının idarə etdiyi «Hyundai Coupe» markalı AZ 90 BJ 083 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilin qabaq sol hissəsi ilə toqquşandan sonra sürücü A.İlyasova idarə etdiyi «Hyundai Coupe» markalı, AZ 90 BJ 083 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilin idarəetməsini itirmiş və onun idarə etdiyi avtomobil əks hərəkət zolağına daxil olub həmin hərəkət zolağı ilə hərəkət edən İlyasov Elçin Məmmədrəsul oğlunun idarə etdiyi «Mercedes» markalı AZ 10 NJ 688 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobil ilə toqquşmuş, Bədəlov Elvin Cümşüd oğlunun ehtiyatsızlığından baş vermiş yol nəqliyyat hadisəsi nəticəsində İlyasova Arifə Sərvər

qızına, sonuncunun idarə etdiyi avtomobildə olan Əfəndiyeva Aydan Rəfail qızına, İlyasov Elçin Məmmədrəsul oğlunun idarə etdiyi “Mercedes” markalı avtomobildə olan sənişin Pirverdiyeva Pərvanə Xıdır qızına sağlamlığın uzun müddət pozulmasına səbəb olan az ağır zərər yetirilmişdir.

Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 14 fevral 2011-ci il tarixli qərarı ilə hökm dəyişdirilmədən saxlanılmış, məhkumun müdafiəçisinin apellyasiya şikayəti isə təmin olunmamışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından E.C.Bədəlovun müdafiəçisi kassasiya şikayəti vermiş və Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 24 may 2011-ci il tarixli qərarı ilə Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 14 fevral 2011-ci il tarixli qərarı ləğv olunaraq iş yenidən baxılması üçün Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinə qaytarılmışdır.

Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin 5 dekabr 2011-ci il tarixli qərarı ilə apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, yuxarıda göstərilən hökm dəyişdirilmədən saxlanılmış, “Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” 31 may 2011-ci il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanununa əsasən Bədəlov Elvin Cümşüd oğluna təyin edilmiş 1 il 6 ay azadlığın məhdudlaşdırılması cəzası 500 manat məbləğində cərimə cəzası ilə əvəz edilmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından məhkumun müdafiəçisi kassasiya şikayəti vermişdir.

Kassasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, cinayət işi üzrə istintaq birtərəfli və qərəzli aparılmışdır. Belə ki, yol-nəqliyyat hadisəsinin digər iştirakçısı A.İlyasovanın sərxoş olub-olmamasını müəyyən edə biləcək tibbi müayinə

aparılmamış, onun hadisə zamanı sürücülük vəsiqəsinin olmamasına qiymət verilməmiş, həmçinin müstəntiq tərəfindən yalnız A.İlyasovanın ifadələri Bədəlovun iştirakı olmadan yerində yoxlanılmış və müstəsna olaraq İlyasovanın ifadəsi əsasında müstəntiq yol-nəqliyyat hadisəsinin məhz onun avtomobilinin hərəkət zolağında baş verməsi haqqında əsassız nəticəyə gəlib ekspertizanın təyin edilməsi barədə qərarında da hadisəni həmin qaydada təsvir etmişdir. Kassator iddia etmişdir ki, müstəntiqin qərarında gəldiyi nəticənin əsassız olması iş materialları ilə təsdiq edilir. Onun fikrincə, məhkəmənin hökmü də ehtimallara, bir-birini təkzib edən və bir-biri ilə ziddiyyət təşkil edən sübutlarla əsaslanmış, hökmdə şahidlərin məhkəmə istintaqı zamanı verdiyi ifadələrə deyil, ibtidai istintaq zamanı müstəntiq tərəfindən CPM-in normalarının pozulması ilə alınmış ifadələrinə istinad edilmişdir. Həmçinin kassator göstərmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən müdafiə tərəfinin zərərçəkmiş A.Əfəndiyevanın məhkəmədə iştirakının təmin edilməsi barədə vəsatəti təmin edilməmişdir. Kassatorun fikrincə, birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələri CPM-in 143-146-cı maddələrinin tələblərini pozmuşlar.

İlk növbədə məhkəmə kollegiyası onu qeyd etmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 63-cü maddəsinin IV hissəsinin, eləcə də Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 21, 28, 33, 125-ci maddələrinin müddəaları şəxsin cinayətin törədilməsində təqsirli olmasına dair nəticənin mötəbər, qanuni yolla əldə edilmiş biri digərinə uyğun gələn və sübut etmə predmeti barədə yekun nəticəyə gəlmək üçün kifayət edən sübutların məcmusu ilə əsaslandırılmasını ehtiva edirlər.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 63-cü maddəsinin IV hissəsinə görə qanunun pozulması ilə əldə edilmiş sübutlardan ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində istifadə oluna bilməz.

Azərbaycan Respublikası CPM-in 21-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayət mühakimə icraatının təqsirsizlik prezumpsiyası prinsipi cinayətin törədilməsində təqsirləndirilən şəxsin təqsirinin cinayət-

prosessual qanunun müəyyən etdiyi qaydada sübuta yetirildiyi halda onun təqsirli bilinməsinə yol verir. CPM-in 21.2-ci maddəsinə görə “şəxsin təqsirli olduğuna əsaslı şübhələr varsa da onun təqsirli bilinməsinə yol verilmir. Bu Məcəllənin müddələrinə uyğun surətdə müvafiq hüquqi prosedura daxilində ittihamın sübuta yetirilməsində aradan qaldırılması mümkün olmayan şübhələr təqsirləndirilən şəxsin (şübhəli şəxsin) xeyrinə həll edilir”.

Cinayət mühakimə icraatının obyektivliyi, qərəzsizliyi və ədalətliliyi prinsipinə dair Azərbaycan Respublikası CPM-in 28-ci maddəsində təsbit olunur ki, “şəxsin cinayət törətməkdə təqsirli olmasına dair məhkəmə qərarı mülahizələrə əsaslanma bilməz və işə aid biri digərinə kifayət qədər uyğun gələn mötəbər sübutların məcmusu ilə təsdiq olunmalıdır”.

Cinayət mühakimə icraatında sübutların qiymətləndirilməsi prinsipini nəzərdə tutan CPM-in 33-cü maddəsində isə göstərilir ki, “cinayət prosesində heç bir sübutun və ya digər materialın qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur”.

Azərbaycan Respublikası CPM-in sübut etmə məsələlərinə həsr olunmuş XV fəslinin qaydaları da Konstitusiyaya normaları və cinayət-prosessual qanunun qeyd olunan ümumi prinsipləri əsasında formulə edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası CPM-in 138.1-ci maddəsinə görə “sübut etmə ittihamın qanuni, əsaslı və ədalətli həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən halların müəyyən edilməsi məqsədi ilə sübutların əldə edilməsindən, yoxlanılmasından və qiymətləndirilməsindən ibarətdir”.

CPM-in 139.0.1-ci maddəsi cinayət hadisəsinin baş vermə faktını və hallarını cinayət təqibi üzrə icraat zamanı sübutlara əsasən müəyyən edilməli olan məsələlərin sırasında birinci olaraq göstərmişdir.

CPM-in 143-cü maddəsinə görə məhkəmə tərəflərin vəsatəti və yaxud öz təşəbbüsü ilə sübutların toplanılmasında iştirak edir, o cümlədən dindirmə, üzləşdirmə, götürmə, axtarış, baxış, ekspertiza, tanımağa təqdim etmə və digər prosessual hərəkətləri həyata keçirir.

CPM-in 144-cü maddəsi cinayət-mühakimə icraatını aparan orqanlardan, o cümlədən məhkəmədən cinayət təqibi üzrə toplanılmış sübutların tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlanılmasını tələb edir.

Azərbaycan Respublikası CPM-in 145.1-ci maddəsinə əsasən “hər bir sübut mənsubiyyəti, mümkünlüyü, mötəbərliyi üzrə qiymətləndirilməlidir. Cinayət təqibi üzrə toplanılmış bütün sübutların məcmusuna isə ittihamın həlli üçün onların kifayət etməsinə əsasən qiymət verilməlidir”. “İttihamın sübut olunmasında yaranan şübhələri digər sübutlarla aradan qaldırmaq mümkün olmadıqda, onlar şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə təsvir edilir” (CPM, maddə 145.3).

Azərbaycan Respublikası CPM-in 146.1-ci maddəsində təsbit olunmuş qaydanın mənasına görə iş üzrə toplanmış sübutlar sübut etmə predmeti, yəni o cümlədən CPM-in 139.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayət hadisəsi, cinayətin halları barədə yekun və mötəbər nəticəyə gəlməyə kifayət etməlidir ki, həmin hallar sübuta yetirilmiş sayılsın, bu barədə məhkəmə qərarında əks olunmuş nəticə inandırıcı olsun.

Cinayət - prosessual qanunun 353.2.2-ci maddəsi isə məhkəmədən tələb edir ki, nəticəyə gəlməsi üçün əsaslandığı sübutları və onun tərəfindən digər sübutların rədd edilməsinin motivlərini ittiham hökmünün təsviri-əsaslandırıcı hissəsində göstərsin.

Təsvir olunan hüquqi qaydalar ilə baxılan iş üzrə qəbul edilmiş yekun qərarları müqayisə etdikdə aşağıdakılar müəyyən olunur.

Məhkəmə qərarlarında E.C.Bədəlovun təqsirli bilindiği cinayətin mühüm halları təsvir olunarkən onun idarə etdiyi “Daewoo Nexia” markalı avtomobili “Binəqədi-Novxanı” avtomobil yolu ilə Binəqədi istiqamətində hərəkət etdirərkən yolun bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib əks hərəkət zolağına daxil olmaqla “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 69-cu maddəsinin 7-ci hissəsinin 1-ci bəndinin tələbini pozması və həmin zolaqda qarşıdan gələn (öz hərəkət zolağı ilə hərəkətdə olan) İlyasova Arifə Sərvər qızının idarə etdiyi “Hyundai Coupe” avtomobili ilə toqquşması qeyd olunmuşdur.

E.C.Bədəlovun təqsirli bilindiği Azərbaycan Respublikası CM-in 263.1-ci maddəsinin dispoziyası blanket olduğundan, yəni cinayət tərkibinin mövcudluğu üçün yol hərəkəti və ya nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulması mütləq şərt kimi çıxış etdiyindən, həqiqətən də həmin pozuntunu yaradan hal, yəni E.C.Bədəlovun idarə etdiyi avtomobillə “Binəqədi-Novxanı” avtomobil yolu ilə Binəqədi istiqamətində hərəkətdə olarkən bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib yolun əks hərəkət zolağına çıxması və toqquşmanın həmin zolaqda baş verməsi cinayət hadisəsinin baş vermə faktına aid işin mühüm əhəmiyyət kəsb edən halıdır və bu səbəbdən yuxarıda istinad edilən CPM-in 139.0.1-ci maddəsinə görə sübutlar vasitəsi ilə CPM-in 143-146-cı maddələrinin tələblərinə əməl olunmaqla, o cümlədən həmin faktın mövcudluğu ilə əlaqədar şübhələrə yer qoymadan belə pozuntu müəyyən edilməlidir.

Lakin, birinci instansiya məhkəməsinin hökmündə və apellyasiya instansiyası məhkəməsinin yekun qərarında təsvir olunmuş sübutların heç birində E.C.Bədəlovun avtomobili ilə “Binəqədi-Novxanı” avtomobil yolu ilə Binəqədi istiqamətində hərəkət etməsindən bəhs olunmur. İş üzrə həmin halla əlaqədar dindirilmiş məhkum E.C.Bədəlovun, zərərçəkmişlər Arifə İlyasovanın, Aydın Əfəndiyevanın, Pərvanə Pirverdiyevanın, şahid Elçin İlyasovun ifadələrinə, bütün digər sübutlara, o cümlədən “Yol-nəqliyyat hadisəsi yerinə baxış keçirilməsi haqqında” 1 yanvar 2010-cu il tarixli protokola görə E.C.Bədəlov idarə etdiyi avtomobillə “Binəqədi-Novxanı” avtomobil yolu ilə Binəqədi istiqamətində deyil, Novxanı istiqamətində hərəkətdə olmuşdur.

Bundan başqa birinci instansiya məhkəməsinin araşdırdığı sübutlardan yalnız yol-nəqliyyat hadisəsinin digər iştirakçısı olan – “Hyundai Coupe” markalı avtomobilin sürücüsü İlyasova Arifə Sərvər qızının və onun avtomobilində olan Əfəndiyeva Aydın Rəfail qızının ifadələrinə görə E.C.Bədəlov idarə etdiyi avtomobillə bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib A.İlyasovanın avtomobilinin hərəkətdə olduğu yolun əks hərəkət zolağına çıxmış və məhz bu zolaqda avtomobillər toqquşmuşdur.

İş üzrə dindirilmiş başqa heç bir şəxs E.C.Bədəlovun idarə etdiyi avtomobillə bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib A.İlyasovanın avtomobilinin hərəkətdə olduğu yolun əks hərəkət zolağına çıxmasını və həmin yerdə avtomobillərin toqquşmasını təsdiq etməmişdir. Hətta E.C.Bədəlovun özü və yol-nəqliyyat hadisəsi zamanı onun avtomobilində olmuş şahid Şirinov Zamin Şahmar oğlu zərərçəkmişlər A.İlyasovanın və A.Əfəndiyevanın ifadələrinin əksinə olaraq, məhz Arifə İlyasovanın idarə etdiyi avtomobilin bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib Bədəlovun avtomobilinin olduğu yolun əks hərəkət zolağına çıxmasını və orada avtomobillərin toqquşmasını göstərmişlər.

Məhkəmənin əsaslandığı digər sübutlar isə, o cümlədən kompleks məhkəmə yol-nəqliyyat hadisələri və nəqliyyat-trasoloji ekspertizasının 15 mart 2010-cu il tarixli 3398 sayılı rəyi işin sözügedən faktiki halı, yəni E.C.Bədəlovun idarə etdiyi avtomobilin bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib yolun əks hərəkət zolağına çıxması və toqquşmanın məhz həmin zolaqda baş verməsi barədə məlumat vermirlər.

Belə ki, qeyd olunan ekspertiza zamanı avtomobillərin toqquşma yerinin müəyyən edilməsi üzrə tədqiqat aparılmamış, ekspertlər E.C.Bədəlov tərəfindən “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 69-cu maddəsinin 7-ci hissəsinin 1-ci bəndinin “əks istiqamətli nəqliyyat axını ayıran bütöv ağ üfiqi nişanlanma xəttini kəsib keçmək qadağandır” tələbinin pozulmasını müstəsna olaraq həmin ekspertizanın təyin edilməsi barədə 25 fevral 2010-cu il tarixli qərarında müstəntiqin yol-nəqliyyat hadisəsinə verdiyi təsvirdən (artıq müstəntiq tərəfindən müəyyən edilmiş sayılan işin faktiki halından) çıxış etməklə müəyyən etmişlər.

Müstəntiqin isə ekspertizanın təyin edilməsi barədə 25 fevral 2010-cu il tarixli qərardan görüldüyü kimi, hadisənin baş vermə hallarına dair Arifə İlyasovanın ifadəsini həqiqəti əks etdirən, E.C.Bədəlovun ifadəsini isə özünün müdafiəsinə yönələn sübut kimi qiymətləndirib, ekspertlərə tədqiqat zamanı yalnız A.İlyasovanın hadisəyə verdiyi təsvirdən çıxış etməyi tapşırırmışdır. Nəzərə alınsa ki, yol-

nəqliyyat hadisəsi yerinə baxış keçirilməsi haqqında 1 yanvar 2009-cu il tarixli protokolda və sxemdə avtomobillərin toqquşma yeri qeyd olunmamış; hadisənin baş vermə mexanizmi barədə A.İlyasova ilə E.Bədəlov, eləcə də zərərçəkmiş Əfəndiyeva Aydan ilə şahid Şirinov Zamin biri-digərinin söylədiklərini təkzib edən məlumatlar vermişlər; buna baxmayaraq, yol nəqliyyat hadisəsi iştirakçılarından yalnız zərərçəkmiş İlyasovanın ifadəsinin yerində yoxlanılması keçirilmiş, E.Bədəlovun ifadəsi isə yerində yoxlanılmamış; ifadəsinin yerində yoxlanılması üzrə istintaq hərəkətinin gedişində A.İlyasova sadəcə əvvəlki dindirmələr zamanı verdiyi məlumatları təkrarlamış və bu zaman tərtib olunmuş sxemdə də hadisə onun ifadəsinə uyğun olaraq əks etdirilmişdir - bunlardan belə nəticə hasil olunur ki, müstəntiqin ekspertizanın təyin edilməsi barədə 25 fevral 2010-cu il tarixli qərarında işin faktiki halı kimi təsvir etdiyi xüsusat – E.C.Bədəlovun idarə etdiyi avtomobillə bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib A.İlyasovanın avtomobilinin hərəkətdə olduğu yolun əks hərəkət zolağına çıxması və məhz bu zolaqda avtomobillərin toqquşması, eləcə də həmin xüsusata söykənən E.C.Bədəlovun “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 69-cu maddəsinin 7-ci hissəsinin 1-ci bəndinin “əks istiqamətli nəqliyyat axını ayıran bütöv ağ üfiqi nişanlanma xəttini kəsib keçmək qadağandır” tələbini pozması haqqında 15 mart 2010-cu il tarixli məhkəmə ekspertizasının rəyində əks olunmuş ekspert qənaəti CPM-in 144-cü maddəsinin tələb etdiyi qaydada tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlanılmamış sübutlar əsasında müəyyən edilmiş, o cümlədən obyektiv əlamətlərlə deyil, yol-nəqliyyat hadisəsinin iştirakçısı olmuş bir tərəfin subyektiv mülahizəsi ilə əsaslandırılmışdır.

Bununla belə, məhkəmə hökmdə təsvir olunan məhkəmə ekspertizasının rəyinə, A.İlyasovanın, A.Əfəndiyevanın ifadələrinə E.C.Bədəlovun “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 69-cu maddəsinin 7-ci hissəsinin 1-ci bəndinin tələbini pozmasını və bu üzdən Azərbaycan Respublikası CM-in 263.1-ci maddəsi ilə təqsirli olmasını təsdiq edən sübutlar kimi

istinad etmiş, CPM-in 353.2.2-ci maddəsinin ziddinə olaraq E.Bədəlovun ifadəsini “özünü müdafiə” xarakterli, yəni həqiqəti əks etdirməyən ifadə kimi səciyyələndirməsinin motivlərini izah etməmiş, Şirinov Zamin Şahmar oğlunun ifadəsinə isə, onun sadəcə Bədəlovla eyni məzmunlu məlumatlar verməsinə qeyd edib ümumiyyətlə qiymət verməmiş, hansı səbəbdən həmin sübutu qəbul etməməsinə əsaslandırmamışdır.

Belə vəziyyətdə birinci instansiya məhkəməsinin ittihamın həlli üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən halı - E.C.Bədəlov tərəfindən “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 69-cu maddəsinin 7-ci hissəsinin 1-ci bəndinin “əks istiqamətli nəqliyyat axınıni ayıran bütöv ağ üfiqi nişanlanma xəttini kəsib keçmək qadağandır” tələbini pozmasını şübhələrə yer qoymadan inandırıcı şəkildə müəyyən etməsi haqqında nəticəyə gəlmək mümkün deyil.

Məhz bu səbəbdən Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyası birinci instansiya məhkəməsinin hökmünü dəyişdirmədən saxlayan Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 14 fevral 2011-ci il tarixli qərarı ilə razılaşmayaraq, özünün 24 may 2011-ci il tarixli qərarı ilə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarını ləğv etmiş və ittihamın sübut olunmasında yaranan şübhələrin aradan qaldırılmasını zəruri hesab etmişdir.

Lakin, yenidən işə baxan Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 5 dekabr 2011-ci il tarixli qərarından görünür ki, qismən məhkəmə istintaqının aparılması ilə keçirilmiş apellyasiya baxışında yalnız məhkum edilmiş E.C.Bədəlov və şahid Şirinov Zamin Şahmalı oğlu dindirilmiş, eləcə də təkrar kompleks məhkəmə nəqliyyat-trasoloji və yol-nəqliyyat hadisələri ekspertizası keçirilmiş, lakin bu sübutların tədqiq edilməsi nəticəsində ittihamın sübut olunmasında (E.C.Bədəlovun bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib yolun əks hərəkət zolağına çıxıb-çıxmamasına və avtomobillərin toqquşma yerinin hansı hərəkət zolağında olmasına dair) yaranmış şübhələri aradan qaldıra biləcək yeni heç bir xüsusat müəyyən edilməmişdir.

Belə ki, həm E.C.Bədəlov, həm də şahid Z.Ş.Şirinov Bədəlovun idarə etdiyi avtomobillə bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib yolun əks hərəkət zolağına keçməməsi, əksinə Arifə İlyasovanın avtomobili ilə onların hərəkət zolağına daxil olması və məhz burada avtomobillərin toqquşması barədə əvvəl verdikləri ifadələri təkrarlamışlar.

Təkrar kompleks məhkəmə nəqliyyat-trasoloji və yol-nəqliyyat hadisələri ekspertizasının təyin edilməsi barədə Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 24 avqust 2011-ci il tarixli qərarında ekspertlər qarşısında “istintaq tərəfindən müəyyən edilmiş hadisə mexanizmi mövcud hadisə mexanizminə uyğun gəlirmi?”, “göstərilən şəraitdə sürücülərin hansı birinin ifadəsi real hadisə mexanizminə uyğun gəlir?”, “yol-nəqliyyat hadisəsinin sxemində göstərilənlərə və şahid ifadələrinə əsasən toqquşma hərəkət hissəsinin hansı sahəsində baş vermişdir?” kimi suallar qoyulsa da, yəni bu suallarla bağlı faktiki halların müəyyən edilməsinə zərurət görülsə də, 21 oktyabr 2011-ci il tarixli 15494 sayılı məhkəmə ekspertizasının rəyində qeyd olunmuşdur ki, “hadisə yerində nəqliyyat vasitələrinə məxsus tormoz, təkər və ya digər izlər qalmadığından, nəqliyyat vasitələrinin toqquşmaya kimi hərəkət trayektoriyasını, həmçinin toqquşma anında nəqliyyat vasitələrinin hərəkət hissəsinin kənarlarına nəzərən vəziyyətlərini müəyyən etmək mümkün deyildir”.

Buna baxmayaraq, yəni müəyyən edilməsinə zəruri hesab etdiyi hallar barədə suallarına ekspertlərdən cavab almadan, eyni zamanda yuxarıda qeyd olunmuş E.C.Bədəlovun və Z.Ş.Şirinovun ifadələrindən başqa digər sübutları bilavasitə tədqiq etmədən və yeni sübutları araşdırmadan apellyasiya məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsində və birinci apellyasiya baxışında tədqiq olunmuş sübutlara, o cümlədən artıq yuxarıda şərh olunmuş kompleks məhkəmə nəqliyyat-trasoloji və yol-nəqliyyat ekspertizasının 15 mart 2010-cu il tarixli rəyinə əsaslanmaqla E.Bədəlovun idarə etdiyi avtomobillə bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib yolun əks hərəkət zolağına çıxması və həmin sahədə Arifə İlyasovanın idarə etdiyi avtomobillə

toqquşması, yəni “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 69-cu maddəsinin 7-ci hissəsinin 1-ci bəndinin tələbini pozması haqqında nəticəyə gəlib, onun Azərbaycan Respublikası CM-in 263.1-ci maddəsi ilə təqsirli bilinməsinə əsaslı və qanuni hesab etmişdir.

Apellyasiya məhkəməsi E.C.Bədəlovun avtomobili ilə yolun özünə aid hərəkət zolağı ilə hərəkətdə olarkən Arifə İlyasovanın idarə etdiyi avtomobilin bütöv ağ üfiqi nişanlama xəttini kəsib onun olduğu zolaga daxil olması və məhz burada avtomobillərin toqquşması barədə gətirdiyi dəlilləri təkzib etmək üçün A.İlyasova və Aydan Əfəndiyevanın ifadələri ilə yanaşı, zərərçəkmiş Pirverdiyeva Pərvanə Xıdır qızının və şahid İlyasov Elçin Məmmədrəsul oğlunun ifadələrinə istinad etmişdir. Halbuki, artıq yuxarıda qeyd olunduğu kimi, həmin şəxslərin ifadələri toqquşmadan bilavasitə əvvəl avtomobillərin hərəkət trayektoriyası və toqquşmanın yolun hansı hərəkət zolağında baş verməsi barədə məlumat yükü daşıyırlar. Həmin şəxslər ancaq E.Bədəlovla Q.İlyasovanın idarə etdikləri avtomobillərin toqquşması, toqquşmadan sonra “Hyundai Coupe” markalı avtomobilin onların olduqları avtomobilə dəyməsi, nəticədə P.X.Pirverdiyevanın xəsarət alması barədə məlumat vermişlər.

Bundan başqa, birinci instansiya məhkəməsi kimi, apellyasiya məhkəməsi də sübutlara qiymət verərkən şahid Şirinov Zamin Şahmalı oğlunun ifadəsinə qiymət verməmiş, onun ifadəsini qərarında təsvir etsə də, sübut kimi qəbul etməməsinin motivlərini göstərməmişdir.

Beləliklə, şərh olunan hallar onu göstərir ki, E.C.Bədəlovun Azərbaycan Respublikası CM-in 263.1-ci maddəsi ilə təqsirləndirilməsinə dair ittihamın sübut olunmasında mövcud olmuş şübhələr əvvəl olduğu kimi qalmaqdadır, yeni apellyasiya baxışında onlar aradan qaldırılmamış, bununla

belə apellyasiya məhkəməsi yuxarıda təsvir edilən cinayət-prosessual qaydaların ziddinə olaraq, E.C.Bədəlovun ona isnad edilən cinayət əməlinin törədilməsində təqsirli bilinməsi ilə razılaşmışdır.

Bu o deməkdir ki, apellyasiya məhkəməsi yekun qərar çıxararkən sübutların tədqiqinə, o cümlədən qiymətləndirilməsinə dair Azərbaycan Respublikası CPM-in 143-146-cı maddələrinin tələblərinə əməl etməmişdir.

Azərbaycan Respublikası CPM-in 416.0.2-ci maddəsi isə həmin halı məhkəmə qərarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsinə (dəyişdirilməsinə) şərtləndirən əsas kimi təsbit edir.

Odur ki, şərh olunan məsələ ilə əlaqədar apellyasiya şikayətinin dəlilləri və həmin dəlillərə dayanan mübahisələndirilən qərarın ləğv edilməsi barədə kassasiya tələbi məhkəmə kollegiyası tərəfindən əsaslı hesab edilmişdir.

O ki qaldı məhkəmənin cinayət təqibini istisna edən halların mövcudluğuna baxmayaraq və cinayət tərkibinin əlamətləri olmadan ittiham hökmü çıxarmasına dair iddialara, yuxarıda qeyd olunan əsaslara görə apellyasiya məhkəməsinin qərarının ləğv edilməsi sübutların yenidən araşdırılmasını labüd etdiyindən, kollegiya hazırki mərhələdə həmin iddialarla bağlı dəlillərin araşdırılmasını və cavablandırılmasını mümkün hesab etməmişdir.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin təmin edilməməsinə dair dövlət ittihamçısının və kassasiya şikayətinin təmin edilməsinə dair müdafiəçinin və məhkumun çıxışlarını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə belə qənaətə gəlmişdir ki, müdafiəçinin kassasiya şikayəti qismən təmin edilməli, Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Bədəlov Elvin Cümşüd oğlunun barəsində olan 5 dekabr 2011-ci il tarixli qərarı ləğv edilməklə iş yeni apellyasiya baxışına təyin olunmalıdır.

MÜLKİ VƏ İNZİBATİ-İQTİSADI İŞLƏR ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN**Mülkiyyətçi ilə bərabər onun ailə üzvünün də mənzildən istifadə hüququ var.**

Orduxanova Vüsalə Xalid qızı məhkəmədə Orduxanova Kübrə Abdulcəlil qızına və Orduxanov Namiz Əzbala oğluna qarşı iddia qaldıraraq Quba rayonu Qımıl-Qazma kəndində Orduxanova Kübrə Abdulcəlil qızının sahibliyində olan 3 yaşayış otağından ibarət fərdi yaşayış evinə azyaşlı qızı Orduxanova Selcan Namiz qızı ilə birlikdə yaşayış və istifadə hüququnun tanınması barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

İddiaçı tələbini onunla əsaslandırılmışdır ki, o, Orduxanov Namiz Əzbala oğlu ilə 06 oktyabr 2008-ci il tarixdə nikahlarını rəsmiləşdirməklə evlənmiş, birgə nikahdan 27.06.2009-cu il tarixdə Selcan adlı bir uşaqları doğulmuşdur. Ailə qurduqdan sonra Namiz Orduxanovun valideynlərinə məxsus Quba rayonu, Qımıl-Qazma kəndində yerləşən yaşayış evinə köçmüş, həmçinin ona toy hədiyyəsi olaraq verilən cehiz əşyalarını həmin evə yerləşdirmişdir. O, evə gəlin gələrkən Kübrə Orduxanova ilə notarial qaydada təsdiq edilmiş müqavilə bağlamasa da, onun evə köçməsinə heç kəs etiraz etməmişdir. Bir müddət birgə yaşadıqdan sonra, Namizlə münasibətləri pozulmuş, Namiz və anası Kübrə onu evdən çıxarmaq istəmiş, evdən istifadəsinə məhdudiyətlər yaratmışlar. Başqa yaşayış yeri olmadığından iddia tələbinin təmin olunmasını, azyaşlı qızı Selcanla birlikdə mübahisəli evdən yaşayış və istifadə hüququnun tanınmasını xahiş edir.

İlk iddia üzrə cavabdeh olan Orduxanova Kübrə Abdulcəlil qızı məhkəmədə Orduxanova Vüsalə Xalid qızına qarşı qarşılıqlı iddia ərizəsi verərək onun əmlakı ilə birlikdə mübahisəli evdən çıxarılmasına dair qətnamə qəbul olunmasını xahiş etmiş və tələbini onunla əsaslandırılmışdır ki, Vüsalə Orduxanova 2008-ci ildə onun oğlu Namiz Orduxanovla ailə həyatı quraraq ona məxsus mübahisəli evə gəlin gəlmiş olsa da, onunla həmin evdən istifadə hüququna dair notariat qaydasında

rəsmiləşdirilmiş heç bir müqavilə bağlamamışdır.

Quba Rayon Məhkəməsinin 31 yanvar 2012-ci il tarixli qətnaməsi ilə Vüsalə Orduxanovanın iddiası rədd edilmiş, lakin Kübrə Orduxanovanın qarşılıqlı iddiası təmin olunaraq Vüsalə Orduxanovanın və ona məxsus əmlakın mübahisəli evdən çıxarılması qət edilmişdir.

Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 03 aprel 2012-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı V.Orduxanovanın apellyasiya şikayəti təmin olunmayaraq Quba Rayon Məhkəməsinin iş üzrə 31 yanvar 2012-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İddiaçı V.Orduxanova kassasiya şikayəti verərək Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 03 aprel 2012-ci il tarixli qətnaməsinin ləğv olunmasını və işin apellyasiya qaydasında yenidən baxılması üçün həmin məhkəməyə göndərilməsi barədə qərar qəbul olunmasını xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayəti apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması və düzgün tətbiq olunmaması ilə əsaslandırılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 04 sentyabr 2012-ci il tarixli qərarı ilə V.Orduxanovanın kassasiya şikayəti təmin olunaraq Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının iş üzrə 03 aprel 2012-ci il tarixli qətnaməsi ləğv edilmiş və iş apellyasiya qaydasında yenidən baxılması üçün həmin məhkəməyə göndərilmişdir.

Kassasiya instansiyası məhkəməsi bu qənaətə gələrkən aşağıdakıları nəzərə almışdır.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 416-cı maddəsinə əsasən kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

İşin apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən müəyyən olunmuş hallarından görünür ki, Orduxanov Namiz Əzbala oğlu ilə Ağakışiyeva Vüsalə Xalid qızı 06 oktyabr 2008-ci il tarixdə rəsmi nikaha daxil olaraq ailə qurmuş və hazırda həmin nikahdan 27 iyun 2009-cu il təvəllüdlü Selcan adlı bir uşaqları vardır. Ailə qurduqdan sonra Vüsalə Orduxanova əri Namiz Orduxanovun yaşadığı və qeydiyyatda olduğu Quba rayonu, Qımıl-Qazma kəndində yerləşən fərdi yaşayış evinə gəlin köçmüş və özünə məxsus cehiz əmlakını da orada yerləşdirmişdir. İddiaçının gəlin köçdüyü mübahisəli ev daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində mülkiyyət hüququ üzrə mərhum Orduxanov Əzbala Gülbala oğlunun adına qeydə alınmışdır.

Birinci instansiya məhkəməsi işin araşdırılan hallarına əsasən bu qənaətə gəlmişdir ki, mübahisəli ev Orduxanov Əzbala Gülbala oğlu ilə Orduxanova Kübrə Abdulcəlil qızının birgə nikahda olduqları dövrdə əldə edildiyindən onların ümumi mülkiyyətidir və Kübrə Orduxanova ümumi mülkiyyətin subyektı olmaqla həmin evin mülkiyyətçisidir. Vüsalə Orduxanova ilə mülkiyyətçi Kübrə Orduxanova arasında mübahisəli evdən istifadə hüququnun əmələ gəlməsi üçün notariat qaydasında təsdiq olunmuş razılaşma bağlanmadığından onun həmin evdən istifadə hüququ da yaranmamışdır. Əksinə, Vüsalə Orduxanovun həmin evdən heç bir qanuni əsas olmadan istifadə etməsi və cehiz əmlakını orada saxlaması bir mülkiyyətçi kimi Kübrə Orduxanovun mülkiyyət hüquqlarını məhdudlaşdırır. Ona görə də iddia tələbi rədd olunmalı və Kübrə Orduxanovun qarşılıqlı iddiası təmin olunaraq Vüsalə Orduxanova əmlakı ilə birlikdə həmin evdən çıxarılmalıdır.

Birinci instansiya məhkəməsi iş üzrə gəldiyi bu nəticəni Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 13, 29, 60-cı maddələri, “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 152, 154, 157.2, 157.4, 228.1, 228.2, 228.5-ci maddələri, eləcə də Azərbaycan Respublikası MPM-nin 14.2, 77.1-ci maddələri ilə əsaslandırmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin gəldiyi nəticə ilə razılaşaraq onu işin hallarına və qanunun tələblərinə uyğun saymış və hesab etmişdir ki, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən işin halları düzgün müəyyən olunmuş, məhkəmənin qətnamədə göstərilmiş nəticələri həmin hallara uyğun olmuş, mübahisəli hüquq münasibətinə maddi hüquq normaları düzgün tətbiq olunmuşdur.

Kassasiya instansiyası məhkəməsinin qənaətinə görə apellyasiya instansiyası məhkəməsi mübahisəli hüquq münasibətinə maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq olunmasını təmin etməmişdir.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 217.1-ci maddəsinin tələbinə görə məhkəmənin qətnaməsi qanuni və əsaslı olmalıdır.

Qətnamənin qanuniliyi dedikdə, mülki işlərə mahiyyəti üzrə baxıb, onları həll edərkən mübahisəli hüquq münasibətinin yarandığı zaman qüvvədə olan maddi hüquq normalarının və işin baxılması zamanı qüvvədə olan prosessual hüquq normalarının tələblərinə dəqiq və dönmədən riayət olunması başa düşülür.

Qətnamənin əsaslılığı dedikdə isə qətnamənin iş üzrə müəyyən edilmiş həqiqi hallara və tərəflərin qarşılıqlı münasibətlərinə uyğun olması başa düşülür. Qətnamə o vaxt əsaslı hesab edilir ki, onda baxılan iş üçün əhəmiyyətli olan, qanunun tələblərinə uyğun olaraq işə aid edilən və mötəbər sübutlarla təsdiq olunan faktlar əks etdirilmiş olsun, məhkəmənin iş üzrə müəyyən edilən faktlardan irəli gələn nəticəsi onda şərh olunsun, habelə qətnamədə göstərilən hallar işin materiallarına uyğun olsun.

Məhkəmələr Vüsalə Orduxanovun iddiasını rədd edərkən mübahisəli evin cavabdeh Kübrə Orduxanova ilə mərhum Əzbala Orduxanovun birgə nikahda olduqları müddətdə alınmasına və bununla da Kübrə Orduxanovun ümumi mülkiyyətin subyektı kimi həmin evin mülkiyyətçisi olmasına, Vüsalə Orduxanova ilə mülkiyyətçi Kübrə Orduxanova arasında mübahisəli evdən istifadə hüququnun yaranması üçün əsas ola biləcək yazılı razılaşmanın bağlanmamasına və bununla

da Vüsalə Orduxanovanın həmin evdən istifadə hüququnun yaranmamasına istinad etmişlər.

Əvvəla, iş materiallarında mübahisəli evin Kübrə Orduxanova ilə mərhum Əzbala Orduxanovun birgə nikahda olduqları müddətdə əldə edilməsini və Kübrə Orduxanovanın ümumi mülkiyyətin subyekti kimi həmin evin mülkiyyətçisi olmasını təsdiq edən hər hansı mötəbər sübut yoxdur. Mübahisəli evə mülkiyyət hüququnu təsdiq edən qeydiyyat vəsiqəsində həmin evin mərhum Əzbala Orduxanovun adına alqı-satqı qaydasında deyil, Quba rayon XDS İcraiyyə Komitəsinin 19 aprel 1988-ci il tarixli, 77 sayılı qərarı əsasında qeydə alındığı göstərilmişdir. Bu baxımdan mübahisəli evin tam mülkiyyət hüququ üzrə Kübrə Orduxanovaya məxsus olmasına dair apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldiyi nəticə əsaslı sayıla bilməz.

Digər tərəfdən, işdən göründüyü kimi, mübahisəli evin mülkiyyətçisi olmuş mərhum Əzbala Orduxanov 1999-cu ildə vəfat etmişdir və onun ölümündən sonra Kübrə Orduxanova ilə yanaşı digər cavabdeh Namiz Orduxanov da həmin evdə yaşamış və hazırda da yaşamaqda davam edir. İş materiallarına əsasən, vərəsələr mirasın rəsmi qaydada qəbulu ilə bağlı notariat kontoruna müraciət etməmişlər.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1243.2-ci maddəsinin tələbinə əsasən, vərəsə mirasın açıldığı yer üzrə notariat kontoruna mirası qəbul etdiyi barədə ərizə verdikdə və ya əmlaka sahiblik etməyə və ya əmlakı idarə etməyə faktik başladıda və bununla da mirası qəbul etdiyini şəxsiz nümayiş etdirdikdə miras vərəsə tərəfindən qəbul edilmiş sayılır.

Həmin Məcəllənin 1255-ci maddəsinə görə, qəbul edilmiş miras onun açıldığı gündən vərəsənin mülkiyyəti sayılır.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, iddiaçının əri Namiz Orduxanov da mərhum Əzbala Orduxanovun ölümündən sonra anası Kübrə Orduxanova ilə birlikdə miras evdə yaşamışdır və o, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1159.1.1-ci maddəsinin tələbinə müvafiq olaraq mərhum atası Əzbala Orduxanovun qanun üzrə birinci növbəli vərəsəsidir. Kübrə Orduxanovanın miras evin ½

hissəsinə mülkiyyət hüququnun olması belə Namiz Orduxanovu mirasdan qanun üzrə vərəsə kimi pay almaq hüququndan məhrum etmir. Miras evin ½ hissəsinə Kübrə Orduxanovanın mülkiyyət hüququnun olması təsdiq olunmayacağı təqdirdə isə o, mirasdan sonuncu ilə bərabər pay almaq hüququ olan vərəsədir.

Nə qədər ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 1255-ci maddəsi qəbul edilmiş mirası açıldığı gündən vərəsənin mülkiyyəti sayır, deməli Namiz Orduxanov da anası Kübrə Orduxanova ilə yanaşı mübahisəli evin mülkiyyətçisi sayılır və iddiaçı Vüsalə Orduxanovanın mübahisəli evdən istifadə hüququnun tanınması tələbinə Kübrə Orduxanovanın deyil, Namiz Orduxanovun mülkiyyətçi statusuna münasibətdə qiymət verilməlidir.

İşdən göründüyü kimi, tərəflər arasında yaşayış sahəsindən istifadə hüququnun tanınması ilə bağlı mübahisəli hüquq münasibəti 06 oktyabr 2008-ci ildə yaranmışdır. Azərbaycan Respublikası MPM-nin 217.2-ci maddəsi məhkəmələrdən məhz mübahisəli hüquq münasibətinin yarandığı zaman qüvvədə olan maddi hüquq normalarına və işin baxılması zamanı qüvvədə olan prosessual hüquq normalarına uyğun qətnamə çıxarılmasını tələb edir. Mübahisəli hüquq münasibətinin yarandığı zaman qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.5-ci maddəsinin tələbinə əsasən yaşayış binasının tərkib hissəsinin mülkiyyətçisinin onunla birgə yaşayan ailə üzvləri (əri, arvadı, valideynləri, uşaqları) yaşayış sahəsindən onunla bərabər istifadə etmək hüququna malikdirlər. Yaşayış binasının tərkib hissəsinin mülkiyyətçisinin ailə üzvləri öz yetkinlik yaşına çatmayan uşaqlarını həmin yaşayış binasına köçürmək ixtiyarına malikdirlər. Digər ailə üzvlərinin (ərin, arvadın) köçürülməsinə yalnız mülkiyyətçinin razılığı ilə yol verilir. Həmin şəxslərin yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququ mülkiyyətçi ilə ailə münasibətlərinə xitam verildiyi halda da saxlanılır. Yaşayış binasının tərkib hissəsindən mülkiyyətçinin ailə üzvlərinin istifadə etmək hüququ bu Məcəllənin qüvvəyə mindiyi gündən yaranır.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, hazırki iş üzrə yaşayış sahəsindən istifadə hüququnun tanınması ilə bağlı yaranmış mübahisəyə də məhz bu norma tətbiq olunmalıdır.

İşin müəyyən edilmiş hallarından görüldüyü kimi, Vüsələ Orduxanova 06 oktyabr 2008-ci il tarixdə mübahisəli evə köçüb yaşayarkən həmin evin mülkiyyətçisi sayılan əri Namiz Orduxanovun “digər ailə üzvü” yox, məhz “ailə üzvü” olmuşdur. Maddənin birinci cümləsindən də görüldüyü kimi mülkiyyətçinin onunla birgə yaşayan ailə üzvləri (əri, arvadı, valideynləri, uşaqları) yaşayış sahəsindən onunla bərabər istifadə etmək hüququna malikdirlər.

Adı çəkilən norma mülkiyyətçi kimi Namiz Orduxanovun ailə üzvlərinin, o cümlədən onun arvadının və uşağının ona məxsus evə köçürülməsi üçün notariat qaydasında təsdiqlənən yazılı razılaşmanın bağlanması nəzərdə tutmur.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.5-ci maddəsinin 3-cü cümləsinin məzmunundan görüldüyü kimi, mülkiyyətçinin ailə üzvü tərəfindən digər ailə üzvlərinin, yəni öz ərinin, arvadının köçürülməsinə yalnız mülkiyyətçinin razılığı ilə yol verilir və yazılı razılaşmanın olması da məhz bu zaman tələb olunur.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.5-ci maddəsinə dair” 27 may 2008-ci il tarixli qərarında özünün bu xarakterli mübahisələr üzrə daha əvvəllər formalaşdırdığı hüquqi mövqelərinə də istinad etmiş və Mülki Məcəllənin 228.5-ci maddəsində “mülkiyyətçinin razılığı” müddəasını məhz digər ailə üzvlərinə münasibətdə şərh edərək qeyd etmişdir ki, yaşayış binasının tərkib hissəsinin mülkiyyətçisinin digər ailə üzvlərinin (ərin, arvadın) köçürülməsinə yalnız mülkiyyətçinin razılığı ilə yol verilir. Bu müddəa Mülki Məcəllənin 228.2-ci maddəsində müəyyən olunan qaydaya müvafiq olaraq yazılı bağlanan notariat qaydasında təsdiqlənən razılaşmanı nəzərdə tutur.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən “mülkiyyətçinin razılığı” müddəasına verilən bu şərh Mülki Məcəllənin

228.5-ci maddəsinə bütövlükdə deyil, həmin maddənin yalnız “digər ailə üzvlərinin (ərinin, arvadının) köçürülməsinə mülkiyyətçinin razılığı ilə yol verilir” müddəasına aiddir və mülkiyyətçinin özünün ailə üzvlərinə şamil olunmur.

Sözügedən qərarla Konstitusiyaya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi ondan ibarət olmuşdur ki, mülkiyyətçi ilə birgə yaşayan ərin, arvadın, valideynlərin və uşaqların onunla bərabər yaşayış sahəsindən istifadə hüququ onların mülkiyyətçinin icazəsi ilə yaşayış binasının tərkib hissəsinə köçərək orada daimi yaşamalarından asılıdır.

Mülkiyyətçinin ailə üzvlərinin vəziyyəti ilə bağlı Mülki Məcəllənin 228.5-ci maddəsindəki qaydanın əks olunması Konstitusiyanın 17-ci maddəsinin II hissəsindən və 34-cü maddəsinin IV və V hissələrindən, eləcə də Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 1.3-cü maddəsindən və Mülki Məcəllənin 27.2-ci maddəsindən irəli gəlir. Göstərilən normaların müddəalarında digər məsələlərlə yanaşı ər ilə arvadın hüquqlarının bərabər olması, uşaqlara qayğı göstərilməsinin, onların tərbiyə edilməsinin valideynlərin həm hüququ, həm də borcunun olması, valideynlərə hörmət edilməsinin, onların qayğısına qalınmasının isə uşaqların borcunun olması, eləcə də ailə üzvlərinin ailə qarşısında qarşılıqlı yardım və məsuliyyəti, onların hüquqlarının maneəsiz həyata keçirilməsinin təmin olunması və bu hüquqların məhkəmədə müdafiəsi, on dörd yaşına çatmamış şəxslərin yaşayış yerinin valideynlik hüquqlarını itirməmiş valideynlərinin yaşayış yerinin olması təsbit olunmuşdur. Beləliklə, mülkiyyətçi ilə birgə yaşayan ailə üzvlərinin yaşayış binasının tərkib hissəsindən onunla bərabər istifadə hüququ mülkiyyətçi ilə bağlanan müqavilə ilə deyil, yalnız onunla etibarlı ailə əlaqələri əsasında yaranır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 43-cü maddəsində hər kəsin mənzil hüququ təsbit olunmuşdur. Konstitusiyanın həmin müddəasına görə heç kəs yaşadığı mənzildən qanunsuz məhrum edilə bilməz. Bu hüququn təminatlarından biri kimi Konstitusiyanın 60-cı maddəsi hər kəsin hüquq

və azadlıqlarının məhkəmə müdafiəsini nəzərdə tutur.

Kassasiya instansiyası məhkəməsinin qənaətinə görə işə apellyasiya qaydasında yenidən baxan məhkəmə yuxarıda qeyd olunan nöqsanları aradan qaldırmaqla yanaşı işin hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiqinə nail olmaq üçün lazım olan bütün tədbirləri görməli, mübahisəli hüquq münasibətinə maddi hüquq normalarının düzgün tətbiq olunmasını təmin etməli və eləcə də araşdırılan sübutlara

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 88-ci maddəsinin tələbləri baxımından qiymət verməlidir.

Həmin maddənin tələbinə görə məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir. Heç bir sübutun məhkəmə üçün qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur.

Avtomobilin üzərinə sərəncam verilməsi barədə başqasına etibarnamənin verilməsi öz-özlüyündə həmin avtomobil üzərində mülkiyyət hüququnun xitam olunmasına səbəb olmur və ər-arvadın ümumi mülkiyyəti kimi bölünür.

Həmçinin birgə nikah dövründə müqavilə bağlanılması məqsədi ilə notariat kontorunun depozitinə qoyulmuş pul vəsaiti nəzərdə tutulmuş müqavilənin bağlanması yubandıqda da ər-arvadın birgə mülkiyyəti kimi bölünməlidir.

Bakı şəhəri Sabunçu rayon məhkəməsinin 14 iyul 2011-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı Fətullayeva Zərqələm Yasin qızının cavabdeh Fətullayev Elnur Arif oğluna qarşı onların birgə nigah müddətində əldə etdikləri əmlaklarda paylarının müəyyən edilməsi barədə iddiası təmin edilərək Bakı şəhəri, Sabunçu rayonu, Bakıxanov qəsəbəsi, X.Xasməmmədov küçəsindəki 24 saylı evin 8-ci mənzilinin ½ hissəsinə, 22 mart 2009-cu il tarixdə Məmmədova Marina Səyyad qızı ilə Fətullayev Elnur Arif oğlu arasında bağlanmış ilkin müqavilənin predmeti olan Bakı şəhəri, Qaradağ rayonu, Lökbatan qəsəbəsində yerləşən 600 kv.m. olan torpaq sahəsinin və həmin torpaq sahəsində yerləşən tikilinin satın alınması məqsədi ilə Bakı şəhər 37 saylı Dövlət Notariat Kontorunun depozitinə qoyulmuş 80000 manat pulun ½ hissəsinə, “Mercedes 230” markalı, 10 UG 230 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilin satışından əldə olunmuş 10000 ABŞ dolları məbləğində pulun 1/2 hissəsinə, “Mercedes 300” markalı 10 EM 838 dövlət qeydiyyat nişanlı və “Mercedes 320” markalı 90 CC 720 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobillərin hissəsinə Fətullayeva Zərqələm

Yasin qızının mülkiyyət hüququ müəyyən edilmiş, cavabdeh E.A.Fətullayevin iddiaçı Z.Y.Fətullayevaya qarşı pul və qızıl zinyət əşyalarının verilməsi barədə qarşılıqlı iddiası rədd edilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MK-nın 14 dekabr 2011-ci il tarixli qətnaməsi ilə Sabunçu rayon məhkəməsinin 14 iyul 2011-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İşin materiallarından görünür ki, Z.Y.Fətullayeva E.A.Fətullayevə qarşı Sabunçu rayon məhkəməsinə iddia ərizəsi ilə müraciət edib, Bakı şəhəri, Qaradağ rayonu, Lökbatan qəsəbəsində yerləşən 600 kv. m. torpaq sahəsi və həmin torpaq sahəsində yerləşən tikiliyə, Abşeron rayonu, Qobu qəsəbəsində yerləşən 0,08 ha torpaq sahəsinə, Abşeron rayonu, Buzovna qəsəbəsində yerləşən 0,10 ha torpaq sahəsinə, Bakı şəhəri, Sabunçu rayonu, Bakıxanov qəsəbəsi, X.Xasməmmədov küçəsi, ev 24 ünvanında yerləşən 8 saylı mənzilə, “Mercedes-300” markalı 10 EM 838 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilə, “Mercedes 230” markalı 10 UG 230 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilə,; “Mercedes E 320” markalı 90 CC

720 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilə, Bakı şəhəri, Qaradağ rayonu, Lökbatan qəsəbəsində yerləşən “Yeni Bazar” Ticarət Kompleksində 3-cü sıra, 2-ci korpusda yerləşən sahəsi 10 kv.m. olan 39 saylı mağazanın alınması üçün ödənilmiş 40000 manat pula, “Yeni Bazar” Ticarət kompleksində yerləşən, 9-cu sıra, 3-cü korpusda yerləşən sahəsi 80 kv.m. olan 15 saylı mağazanın alınması üçün ödənilmiş 200000 manat pula, Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Babək prospekti, ev 64 ünvanında yerləşən 134 saylı mənzilinə yüklü edilməsi üçün verilmiş 65025 manat məbləğində pula birgə nigah dövründə əldə edilmiş əmlak kimi paylı mülkiyyət hüququnun tanınması və həmin məbləğlərin cavabdehdən alınaraq ona verilməsi və ya birgə nigah dövründə əldə olunmuş Bakı şəhəri, Qaradağ rayonu, Lökbatan qəsəbəsində yerləşən ümumi sahəsi 600 kv.m. olan torpaq sahəsi və həmin torpaq sahəsində olan tikiliyə, Bakı şəhəri, Sabunçu rayonu, Bakıxanov qəsəbəsi, X.Xasməmmədov küçəsi, ev 24 ünvanında yerləşən 8 saylı mənzilə, “Mercedes E 320” markalı 90 CC 720 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilə onun tam mülkiyyət hüququnun tanınması və “Yeni Bazar” Ticarət Kompleksində yerləşən, 9-cu sıra, 3-cü korpusda yerləşən sahəsi 80 kv.m. olan 15 saylı mağazanın onun istifadəsinə verilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir. Daha sonra Z.Y.Fətullayeva iddia tələblərinin dəyişdirilməsinə dair ərizə ilə məhkəməyə müraciət edərək cavabdeh E.A.Fətullayev ilə birgə nigah dövründə əldə olunmuş Bakı şəhəri, Sabunçu rayonu, Bakıxanov qəsəbəsi, X.Xasməmmədov küçəsi, ev 24, mənzil 8-ə payların müəyyən edilərək bölünməsi, 22 mart 2009-cu il tarixdə E.A.Fətullayev ilə M.S.Məmmədova arasında bağlanmış müqavilənin predmeti olan Bakı şəhəri, Qaradağ rayonu, Lökbatan qəsəbəsində yerləşən ümumi sahəsi 600 kv.m. olan torpaq sahəsinin və həmin torpaq sahəsində tikilmiş və sənədləşdirilməmiş tikilinin alınması ilə əlaqədar olaraq Bakı şəhəri 37 saylı Dövlət Notariat Kontorunun depozit hesabına ödənilmiş olan 80000 manat pulun 1/2 hissəsinə mülkiyyət hüququnun tanınması, “Mercedes 300” markalı 10 EM 838 dövlət qeydiyyat nişanlı və “Mercedes E 320” markalı

90 CC 720 dövlət nişanlı avtomobillərin birgə nigah dövründə əldə olunmuş əmlak hesab olunaraq onların hər birinin 1/2 hissəsinə mülkiyyət hüququnun tanınması, birgə nigah dövründə əldə olunmuş “Mercedes 230” markalı 10 UG 230 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilin satışından əldə olunmuş 10000 ABŞ dolları məbləğində pulun hissəsinə payının müəyyən edilməsinə dair qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Cavabdeh E.A.Fətullayev iddiaçı Z.Y.Fətullayevaya qarşı pul və əmlak tələbinə dair qarşılıqlı iddia ərizəsi ilə müraciət edərək, birgə nigah dövründə əldə olunmuş 7925 manat dəyərində qızıl-zinyət əşyalarının iddiaçıdan alınıb ona verilməsi və 6500 manat pulun Z.Y.Fətullayevadan tutulmasına dair qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Cavabdeh E.A.Fətullayev kassasiya şikayətində Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MK-nın 14 dekabr 2011-ci il tarixli qətnaməsini qismən, yəni qətnamənin Bakı şəhəri, Bakıxanov qəsəbəsi, Bakıxanov küçəsindəki 66 saylı evin 8-ci mənzilinin hissələrlə bölünməsi hissəsinin dəyişdirilmədən saxlanması, ilk iddia ilə əlaqədar qətnamənin qalan hissələrinin və qarşılıqlı iddia ilə əlaqədar hissəsinin ləğv edilməsi və işin həmin hissələrinin yeni apellyasiya baxışına göndərilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

E.A.Fətullayev kassasiya şikayətində göstərmişdir ki, Bakı şəhəri, Lökbatan qəsəbəsində 600 kv.m. torpaq sahəsində inşa edilmiş tikili barədə hüquq -müəyyənədicisi sənəd mövcud olmadığına görə həmin tikili və torpaq sahəsi ər-arvadın birgə mülkiyyəti kimi bölünə bilməzdi. Lakin obyektlərin dəyəri onunla iddiaçı Z.Y.Fətullayeva arasında qanunsuz bölünmüşdür. E.A.Fətullayev kassasiya şikayətində daha sonra bildirmişdir ki, “Mercedes 230” markalı 10 UG 230 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobil barədə məhkəmələrin gəldiyi nəticə də qanunauyğun deyildir. Məhkəmələr belə nəticəyə gəlmişlər ki, həmin avtomobil satıldığına görə əldə edilmiş 10000 ABŞ dolları məbləğində pul onunla Z.Y.Fətullayeva arasında bərabər bölünməlidir. İddiaçı Z.Y.Fətullayeva bu avtomobildən payların müəyyən edilməsi üçün avtomobilin alqı-satqı müqaviləsini

mübahisələndirməli idi. Bu barədə iddiaçı tərəfindən məhkəmədə iddia qaldırılmadığına görə avtomobilə payın müəyyən olunması qanuna uyğun deyildir. Digər iki avtomobil isə 2005 və 2007-ci illərdə başqalarına faktiki satılmışdır. Məhkəmələr işin bu halına da düzgün hüquqi qiymət verməyib, həmin avtomobillərin bölünməsi barədə qətnamə qəbul etmişlər. Onun qarşılıqlı iddiası ilə əlaqədar işin hallarına və sübutlara düzgün hüquqi qiymət verilməmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 32.1-ci maddəsinə görə nigah müddətində ər-arvadın əldə etdikləri əmlak onların birgə mülkiyyəti sayılır. Həmin Məcəllənin 32.2-ci maddəsinə əsasən ər-arvadın ümumi birgə mülkiyyətinə: onların hər birinin əmək, sahibkarlıq və intellektual fəaliyyəti nəticəsində əldə etdikləri gəlirlər, aldıkları pensiya və müavinətlər, eləcə də xüsusi təyinatı olmayan digər pul ödəmələri (şikəstlik, sağlamlığın bu və ya digər formada pozulması nəticəsində əmək qabiliyyətinin itirilməsinə görə ödənilən məbləğ, maddi yardımın məbləği və s.); ər-arvadın ümumi gəlirləri hesabına əldə edilən daşınar və daşınmaz əşyalar, qiymətli kağızlar, kredit idarələrinə və s. kommərsiya təşkilatlarına qoyulmuş paylar, əmanətlər, kapitaldan olan paylar və əmlakın ər-arvaddan kimin adına əldə olunmasından, yaxud əmanətin kimin adına və ya kim tərəfindən qoyulmasından asılı olmayaraq nigah dövründə ər-arvadın qazandığı hər hansı sair əmlak daxildir. Nigah dövründə ev təsərrüfatı ilə, uşaqlara qulluq etməklə məşğul olduğundan və ya digər üzürlü səbəblərə görə müstəqil qazancı olmayan ər (arvad) da ümumi əmlak üzərində hüquqa malikdir. Həmin Məcəllənin 37.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq ər-arvad arasındakı müqavilədə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, onların ümumi əmlakının bölünməsi zamanı bu əmlakdakı payları bərabər hesab edilir. Həmin Məcəllənin 37.2-ci maddəsinə görə ayrı-ayrı hallarda məhkəmə yetkinlik yaşına çatmayan uşaqların mənafeyini və (və ya) ər-in (arvadın) diqqətəlayiq mənafeyini, o cümlədən ər-arvadın biri üzürsüz səbəbdən gəlir əldə etmədiyi və ya birgə mülkiyyəti ailənin mənafeyinə zidd olaraq sərf etdiyi halları nəzərə alıb onların

birgə mülkiyyətinin bölünməsi zamanı payları bərabər bölməyə bilər. Həmin Məcəllənin 37.3-cü maddəsinə görə ümumi əmlak bölünərkən ər-arvadın ümumi borcları onun payına uyğun olaraq müəyyən edilir.

Cavabdeh E.A.Fətullayevin kassasiya şikayətindən görünür ki, o, Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MK-nın qətnaməsindən qismən, yəni qətnamənin Lökbatan qəsəbəsindəki 600 kv.m. torpaq sahəsi və orada inşa edilən tikilinin alınması ilə əlaqədar DNK-da depozitə qoyulmuş 80000 manat pulun, 3 ədəd minik avtomobilinin bölünməsi və qarşılıqlı iddiası ilə əlaqədar hissələrindən kassasiya şikayəti vermişdir.

Sabunçu rayon məhkəməsində və Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin MK-da müəyyən olunmuşdur ki, tərəflər 9 mart 2002-ci ildə nigah bağlayıb ailə qurmuşlar, lakin onların ailə münasibətləri pozulmuşdur.

Tərəflərin qızıl-zinyət əşyaları barədə iddia tələblərini təmin etməyən Sabunçu rayon məhkəməsi və həmin qətnaməni dəyişdirmədən saxlayan Bakı Apellyasiya Məhkəməsi qətnamələrini tərəflərin bu tələbləri ilə əlaqədar məhkəmələrə sübut təqdim etməməsi dəlili ilə əsaslandırmışlar. Bu, sübut etmə vəzifəsini tərəflərə aid edən Azərbaycan Respublikası MPM-nin 77.1-ci maddəsinə uyğundur.

Azərbaycan Respublikasının Əmlak məsələləri Dövlət Komitəsi yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin Bakı şəhər Ərazi İdarəsinin 17 iyun 2011-ci il tarixli 09|25050 sayılı məktubundan müəyyən edilib ki, E.A.Fətullayevin adına 15 aprel 2004-cü il tarixdə Bakı şəhəri, Sabunçu rayonu, Bakıxanov qəsəbəsi, X.Xasməmmədov küçəsindəki 24 saylı evin 8-ci mənzili dövlət reyestrində qeydə alınmışdır. Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsinin 31 yanvar 2011-ci il tarixli 15|Q-885 sayılı məktubundan müəyyən olunub ki, 2008-ci il tarixdə “Mercedes Benz E 330” markalı, 90 CC 720 dövlət qeydiyyat nişanlı, 01 iyul 2005-ci il tarixdə “Mercedes Benz 300” markalı 10 OM 838 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobillər cavabdeh E.A.Fətullayevin adına qeydiyyata alınmışdır. İş materiallarına əlavə olunmuş Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyi Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsinin 11

iyun 2011-ci il tarixli 15Q-4845 sayılı məktubundan müəyyən olunub ki, E.A.Fətullayevin adına 14 fevral 2007-ci ildə "Mercedes 230" markalı 10 UG 230 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobil qeydiyyatda olmuş və 23 fevral 2011-ci il tarixdə həmin avtomobil alqı-satqı müqaviləsi əsasında E.A.Fətullayevin adından qeydiyyatdan çıxarılmış və S.Q.Seyfullayevin adına qeydiyyata alınmışdır.

Məhkəmələr qanuni və əsaslı olaraq belə nəticəyə gəlmişlər ki, avtomobillər barədə başqasına etibarnamənin verilməsi həmin avtomobillər üzərində mülkiyyət hüququnun xitam olunmasına səbəb olmur və ər-arvadın ümumi mülkiyyəti kimi bölünməlidir. Avtomobilin satışından əldə edilmiş pul məbləği isə ər-arvadın birgə mülkiyyəti hesab olunur.

Bakı şəhəri 37 sayılı Dövlət Notariat Kontorunun 3M|1-24 sayılı notariat işinin surətindən müəyyən olunub ki, 22 mart 2009-cu il tarixdə M.S.Məmmədova ilə E.A.Fətullayev arasında Bakı şəhəri, Qaradağ rayonu, Lökbatan qəsəbəsində yerləşən, 600 kv.m. torpaq sahəsini və həmin torpaq sahəsində tikilmiş sənədləşməmiş tikilini 120 000 manata E.A.Fətullayevə satılması barədə ilkin

müqavilə bağlanmışdır. Həmin notariat işinin materiallarından həmçinin müəyyən olunub ki, E.A.Fətullayev tərəfindən 22 mart 2009-cu il tarixdə 40000 manat, 26 mart 2009-cu il tarixdə 40000 manat, cəmin 80000 məbləğində pul Bakı şəhəri 37 sayılı Dövlət Notariat Kontorunun depozit hesabına köçürülmüşdür. Bu məbləğin bölünməməsi barədə E.A.Fətullayevin dəlilləri əsaslı hesab edilmir. Sabunçu rayon məhkəməsi və Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin MK-sı qanuni və əsaslı olaraq belə hesab etmişlər ki, Bakı şəhəri 37 sayılı Dövlət Notariat Kontorunun depozit hesabına köçürülmüş 80000 manat pul 1|2 hissələrlə ər-arvadın ümumi mülkiyyəti kimi tərəflər arasında bölünməlidir. MK-sı cavabdeh E.A.Fətullayevin kassasiya şikayəti ilə əlaqədar qeyd edir ki, məhkəmə qətnamələri ilə torpaq sahəsi və özbaşına inşa edilən tikili deyil, həmin əmlakların alınması üçün DNK-da depozitə qoyulmuş 80 000 manat pul tərəflər arasında bölünmüşdür.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin MK-sı 03 iyul 2012-ci il tarixli qərarı ilə Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MK-nın qətnaməsini dəyişdirmədən saxlamışdır.

Mülki işlər və iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatının vəzifələri hər bir fiziki və yaxud hüquqi şəxsin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, qanunlarından və digər normativ hüquqi aktlarından irəli gələn hüquq və mənafelərinin məhkəmədə təsdiq olunmasıdır. Mülki məhkəmə icraatı qanunçuluğun və ictimai qaydanın bərqərar edilməsinə, vətəndaşların qanunlara dönmədən hörmət ruhunda tərbiyə edilməsinə rəvac verir.

Əliyeva Mətanət Aydın qızı iddia verərək Əliyeva Sevinc Əlibala qızına kompensasiya verilməklə onun mülkiyyətində olan Bərdə şəhəri, H.Aslanov küçəsində yerləşən 57 sayılı evdən istifadə hüququna xitam verilməsi, onun qeydiyyatdan və evdən çıxarılması barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Əliyeva Mətanət Aydın qızı iddia tələbini onunla əsaslandırılmışdır ki, onun qardaşı Əliyev Mehman Aydın oğlu ilə

cavabdeh Əliyeva Sevinc Əlibala qızı arasında nikah 16.06.2011-ci il də məhkəmə qaydasında pozulmuşdur və Əliyeva Sevinc aralarında olan narazılığa görə 2011-ci ilin aprel ayında yaşadığı Bərdə şəhəri H.Aslanov küçəsi 57 sayılı ünvanda yerləşən evdən çıxaraq atası evinə getmişdir. Mübahisəli yaşayış evi atası Aydın Əliyevə məxsus olmuş və qanun üzrə vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamə əsasında 16.06.2011-ci ildə DƏDRX-nin Bərdə rayon şöbəsi tərəfindən verilmiş 0200740 sayılı

Çıxarışla onun mülkiyyətinə keçmişdir. Bundan sonra Əliyeva Sevinc mülkiyyətçinin və onun ailə üzvlərinin razılığı olmadan yenidən həmin evə köçmüşdür.

Əliyeva Sevinc Əlibala qızı işə məhkəmə baxışında Əliyeva Mətanət Aydın qızına qarşı məhkəmədə qarşılıqlı iddia verərək Bərdə rayon 1 saylı Notariat Kontoru tərəfindən Əliyeva Mətanət Aydın qızının adına verilmiş vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamənin, DƏDRX-nin Bərdə ərazi İdarəsi tərəfindən verilmiş Çıxarışın ləğv edilməsi, evin əsaslı təmiri və yenidənqurma işlərinə xərclənmiş 30000 manat pul vəsaitin Əliyeva Mətanət Aydın qızından alınıb ona verilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

S.Əliyeva tələbini onunla əsaslandırılmışdır ki, mübahisəli mülk qayınatası Əliyev Aydın Qulam oğlunun adına olmuş və o, həmin mülkə gəlin gəlmişdir. Həmin nikahdan onların iki nəfər uşaqları olmuşdur. Hal-hazırda da, həmin evdə yaşayırlar və orada qeydiyyatdadırlar. 2011-ci ilin aprel ayında onun əri Mehman Əliyev ilə nikah münasibətləri pozulmuşdur. Mübahisəli evdə ancaq o, əri, iki uşağı, qayınatası və qayınanası yaşamışlar. Ərinin bacı-qardaşları onların nikahından əvvəl köçüb başqa ünvanlarda yaşayırlar. Bərdə şəhəri H.Aslanov küçəsi 57 saylı evin texniki sənədləri və həyətəni torpaq sahəsinin istifadəyə verilməsi haqqında qərar Əliyev Aydın Qulam oğlunun adına verilmişdir. Qayınatası Əliyev Aydın Qulam oğlu 15 avqust 2004-cü ildə vəfat etmişdir. Onun vəfatından sonra mülkdə ancaq onlar və qayınanası Əliyeva Şəfiqə Əli qızı yaşamışdır. Əliyeva Şəfiqə Əli qızı 24 mart 2009-cu ildə vəfat etmişdir. Onlardan sonra əri Əliyev Mehman Aydın oğlu vərəsəliyi faktiki mirasa yiyələnməklə qəbul etmiş və mülkü idarə etmişdir. Evə heç kimin iddiası olmadığına görə evin bütün təmiri və yenidənqurma işlərini onların ailəsi həyata keçirmişdir. Bütün qapı və pəncərələr tamamilə təzələnmiş və bir dəmir qapı quraşdırılmışdır. Evin özünə 40 kv.m sahəsi olan böyük zal əlavə etmişlər. Bütün bu işlərə 30000 nanatdan çox pul xərclənmişdir. Bundan əlavə Bərdə rayon AİK-nın 31 avqust 2006-cı il tarixli qərarı əsasında Bərdə şəhəri H.Aslanov küçəsi 57 saylı ünvanlı həyətəni

torpaq sahəsi qayınanası Əliyeva Şəfiqə Əli qızının, əri Mehmanın və uşaqlarının birgə mülkiyyətinə verilmişdir. 2011-ci ildə əri onunla boşandıqdan sonra onu və uşaqlarını yaşadıqları evə olan hüquqlardan mərhum etmək üçün evin sənədlərini bacısı Mətanət Əliyevanın adına sənədləşdirmiş və sonuncunun adına 16.06.2011-ci il tarixdə Bərdə Ərazi İdarəsi tərəfindən verilmiş seriya MA-0200740 sayılı çıxarış almışdır. Həmin sənəd Əliyeva Mətanət Aydın qızına 2011-ci ildə Bərdə rayon 1 saylı notariat kontorunun verdiyi vərəsəlik şəhadətnaməsi əsasında tərtib edilmişdir. Ona görə də, qarşılıqlı iddianın təmin olunmasını, ilk iddianın isə rədd edilməsini xahiş etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası aşağıda göstərilən əsaslara görə hesab etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi ilkin iddianın təmin edilməsinin dəyişdirilmədən saxlanması hissəsində qanuni və əsaslı deyildir.

İş materiallarından görünür ki, S.Əliyeva 1977-cidə rəsmi nikaha girməklə Mehman Əliyevlə rəsmi nikaha girmiş və nikaha girdiyi vaxtdan qayınatası Aydın Əliyevə məxsus olan Bərdə şəhəri, H.Aslanov küçəsi 57 saylı evə köçmüş, birgə nikahdan 1998-ci ildə Ləman, 2011-ci ildə isə Aydın adlı uşaqları anadan olmuşdur.

Bərdə rayon Məhkəməsinin 16 iyun 2011-ci il tarixli qətnaməsi ilə Sevinc və Mehman Əliyevlər arasında nikah məhkəmə qaydasında pozulmuşdur.

Eyni zamanda iş materiallarından görünür ki, Bərdə şəhəri, H.Aslanov küçəsi 57 saylı ünvanlı yerləşən mübahisəli ev S.Əliyevanın qayınatası Aydın Əliyevin mülkiyyətində olmuş və sonuncunun 2004-cü ildə vəfat etməsi ilə əlaqədar onun əmlakına miras açılmışdır.

Bərdə rayon 1 saylı dövlət notariat kontoru tərəfindən verilmiş, 07 may 2011-ci il tarixli qanun üzrə vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnaməyə əsasən 16 iyun 2011-ci ildə həmin evə Mətanət Əliyevanın mülkiyyət hüququnu təsdiq edən çıxarış verilmişdir.

Beləliklə, işin yuxarıda göstərilən hallarından görüldüyü kimi M.Əliyeva mübahisəli mənzilin mülkiyyətçisidir və o,

mülkiyyət hüququna istinad etməklə 6000 manat kompensasiya müqabilində S.Əliyevanın mənzilə olan istifadə hüququna xitam verilməsini tələb edir.

İşə baxan məhkəmələr bu hissədə gəldikləri nəticəni Konsultasiya Məhkəməsinin Plenumunun 26.09.2007-ci il tarixli qərarının müddəaları ilə əsaslandırılmışdır.

Belə ki, “R.Ağalarovun şikayəti üzrə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki İşlər üzrə Məhkəmə Kollegiyasının 31 mart 2006-cı il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 26 sentyabr 2007-ci il tarixli qərarında aşağıdakılar qeyd edilmişdir ki, Mülki Məcəllənin 228.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş yaşayış sahəsindən istifadə etmək hüququnun xitamı üçün kompensasiya institutu mülkiyyətçinin üz əmlakı üzərində hüquqlarının istifadəçi və ya məhkəmənin mülahizəsinə görə deyil, məhz mövcud hüquq norması əsasında həyata keçirməsi üçün birmənalı olaraq yol açır. Kompensasiya institutu istifadəçiyə mənzilin bölünməsi və onun dəyərindən müəyyən payın ödənilməsinə tələb etmək hüququnu verməsə də, o, yaşayış sahəsindən istifadə etmək hüququnun adi xitamını deyil, onun elə bir əvəzləşdirməsini nəzərdə tutur ki, mülkiyyətçinin hesabına istifadəçiyə davamlı surətdə və müəyyən müddət daxilində başqa yerdə əvvəlki mənzildə ona xas olmuş şəraitlə müqayisədə oxşar yaşamaq imkanı versin. Bütün bunlar tərəflərin hüquqlarının həyata keçirilməsi üçün daha imtiyazlı hüquqi rejim yaradır”.

İddiəçinin təklif etdiyi 6000 manat kompensasiya məbləğinin yetərliliyinə qiymət verən məhkəmələr bununla bağlı heç bir araşdırma aparmadan öz mülahizələrinə əsasən hesab etmişlər ki, bu məbləğ cavabdehin mübahisəli mənzilə xas olan şəraitdə müəyyən müddətə və davamlı surətdə yaşaması üçün kifayətdir.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 9.3-cü maddəsinə əsasən hakim bütün hallarda prosesin çəkişmə prinsipini təmin etməlidir. O, öz qərarını yalnız tərəflərin çəkişmə prinsipinə əsasən müzakirə etdiyi dəlillərlə, onların

verdiyi izahatlarla, sənədlərlə əsaslandırılmalıdır. Məhkəmə, qərarını tərəfləri dəvət etmədən özünün qulluq mövqeyinə görə irəli sürdüyü hüquqi dəlillərlə əsaslandırma bilməz.

Bununla yanaşı məhkəmə kollegiyası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumunun 26.09.2007-ci il tarixli Qərarının yuxarıda göstərilən müddəaları ilə bağlı aşağıdakıları qeyd etməyi zəruri saymışdır.

Qərarın məzmunundan göründüyü kimi Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu Mülki Məcəllənin 228.2-ci maddəsinə şərh edərək hesab edir ki, kompensasiya institutu istifadə hüququna malik şəxsin mənzilin bölünməsi və ya onun dəyərindən payın ödənilməsinə tələb etmək hüququ vermir. Lakin bu institut istifadəçiyə belə bir hüquq verməsə də onun yaşayış hüququnun təminatlı şəkildə qorunmasını təmin edir. Belə ki, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, istifadə hüququna xitam verilən şəxsə təklif edilən kompensasiya elə bir məbləğdə olmalıdır ki, istifadə hüququna malik şəxs bu məbləğin hesabına müəyyən müddət daxilində və davamlı surətdə əvvəlki mənzilə xas olan şəraitdə yaşamaq imkanı əldə etsin.

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, bu qəbildən olan işlərə baxılarkən məhkəmələr tərəfindən istifadə hüququna xitam verilən şəxsin başqa mənzildə yaşaması üçün hansı müddət çərçivəsində kompensasiyanın ödənilməsi məsələsi araşdırılmalı və bu hala uyğun olaraq təklif edilən kompensasiyanın yetərliliyinə qiymət verilməlidir.

Bu baxımdan “müəyyən müddət daxilində” ifadələrinə hüquqi müəyyənlik prinsipi nəzərə alınmaqla hüquqi aydınlıq gətirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bu məsələlərə düzgün hüquqi qiymət verilməsi üçün isə birinci növbədə istifadə hüququna xitam verilən şəxsin iddia tələbinə münasibətdə hüquqi statusu müəyyən olunmalıdır.

Belə ki, bu barədə tələbin verilməsi cavabdehə münasibətdə onu ehtiva edir ki, sonuncu 01.09.2000-ci ilə qədər və yaxud 01.09.2000-ci ildən sonra qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada mənzildən istifadə hüququ əldə etmişdir və kompensasiya verilməklə onun hüququna xitam verilməsinə

dair iddia olmasaydı cavabdehin istifadə hüququ daimi xarakter daşıyacaqdı. Yəni mübahisəli mənzildə onun istifadə hüququ müvəqqəti deyil, daimi xarakter daşıyırdı.

Göstərilən kriteriyaya əsasən “müəyyən müddət daxilində” anlayışı onu göstərir ki, istifadə hüququna xitam verilən şəxs bu müddət bitən ana qədər özünü yaşayış sahəsi ilə təmin etməlidir və yaxud kompensasiya məbləği ilə əhatə edilən müddət bitdikdən sonra kirayədə qalmağa maddi imkanı olmalıdır.

Əks təqdirdə məhkəmələr tərəfindən qəbul edilən qətnamə ilə müəyyən edilən və kompensasiya ilə əhatə edilən müddət bitdikdən sonra şəxsin özünü yaşayış sahəsi ilə təmin edə bilməməsi, onun hər hansı bir yaşayış sahəsi olmadan mövcud olması ilə, yəni faktiki olaraq həmin şəxslərin yaşayış hüquqlarının məhkəmə qaydasında pozulması ilə nəticələnir.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 2-ci maddəsinə görə mülki işlər və iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatının vəzifələri hər bir fiziki və yaxud hüquqi şəxsin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, qanunlarından və digər normativ hüquqi aktlarından irəli gələn hüquq və mənafelərinin məhkəmədə təsdiq olunmasıdır.

Mülki məhkəmə icraatı qanunçuluğun və ictimai qaydanın bərqərar edilməsinə, vətəndaşların qanunlara dönmədən hörmət ruhunda tərbiyə edilməsinə rəvac verir.

Digər tərəfdən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının vətəndaşların mənzil hüququna həsr olunmuş 43-cü maddəsinin tələblərinə görə heç kəs yaşadığı mənzildən qanunsuz məhrum edilə bilməz. Dövlət yaşayış binalarının və evlərin tikintisinə rəvac verir, insanların mənzil hüququnu gerçəkləşdirmək üçün xüsusi tədbirlər görür.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.2-ci maddəsi mülkiyyətçiyə kompensasiya verməklə onun xüsusi

mülkiyyətində olan mənzildən istifadə hüquqlarına malik şəxslərin istifadə hüququna xitam vermə səlahiyyəti versə də, Konstitusiyanın 43-cü maddəsinin təfsiri digər məsələlərlə yanaşı həmçinin, hazırki işə münasibətdə onu ehtiva edir ki, verilən kompensasiyanın müqabilində istifadə hüququna xitam verilən şəxs bu kompensasiya ilə özünü başqa bir yaşayış səviyyəsi ilə təmin edə bilsin və yaxud kompensasiya ilə əhatə edilən müddət bitdikdən sonra onun özünü başqa bir yaşayış sahəsi ilə təmin etmək imkanı olsun.

Belə ki, Konstitusiyanın 43-cü maddəsinin məzmununa görə dövlət nəinki hər bir şəxsin yaşadığı mənzildən qanunsuz məhrum edilməsini qadağan edir, hətta yaşayış binasının və evlərin tikintisinə rəvac verməklə onların mənzil hüququnu gerçəkləşdirir.

Bu baxımdan S.Əliyevanın kompensasiya məbləği hesabına mübahisəli mənzildə olan daimi istifadə hüququnun başqa bir yaşayış sahəsində müddətli istifadə hüququ ilə əvəz edilməsi, bu məbləğ qurtardıqdan sonra onun ümumiyyətlə hər hansı bir yaşayış sahəsi olmadan mövcud olması cavabdehin faktiki olaraq yaşadığı mənzildən qanunsuz məhrum olması anlamına gəlir.

Göstərilənlərlə yanaşı məhkəmə kollegiyası qeyd etməyi zəruri hesab etmişdir ki, işə baxan məhkəmələr hazırkı işdə S.Əliyevanın öhdəsində 2 azyaşlı uşağın olmasını nəzərə almamış, faktiki olaraq 6000 ABŞ dolları kompensasiya verməklə 3 nəfər şəxsin istifadə hüquqlarına xitam vermişlər.

İşin sadalanan hallarına əsasən məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, ilkin iddianın təmin olunmasına dair birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin dəyişdirilmədən saxlanması hissəsində apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi ləğv edilməli və iş bu hissədə yeni apellyasiya baxışına qaytarılmalıdır.

MPM-nin 88-ci maddəsinin tələbləri baxımından məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsis, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verməlidir.

İddiaçı “Abşeron Tikinti Sənaye” ASC cavabdeh Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti “Azəriqaz” İstehsalat Birliyinə qarşı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək, cavabdeh tərəfindən «qazdan istifadə qaydalarının pozulması haqqında» 14 fevral 2011-ci il tarixli, 001776 nömrəli aktın etibarsız hesab edilməsi, əsassız hesablanmış 3552,0 manat məbləğində borcun silinməsi və qazın verilməsinin bərpa edilməsi vəzifəsinin cavabdeh təşkilatın üzərinə qoyulması barədə qətnamə qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

İddiaçı iddia tələbini əsaslandıraraq ona istinad etmişdir ki, cavabdehin əməkdaşları tərəfindən 04 fevral 2011-ci il tarixdə iddiaçının qaz təsərrüfatına baxış keçirilmiş və nəticəyə gəlmişlər ki, müəssisədə mövcud olan G-25 markalı qaz sayğacı sərfiyyata uyğun gəlmədiyi üçün qaz itkisinə yol verilmiş, komissiya üzvləri tərəfindən tərtib olunmuş 001776 nömrəli akta əsasən 35520 kub metr sərfiyyat hesablanmış, hesablanmış ziyan Respublikada hüquqi əsası olmayan təlimata əsasən aparılmış, dəymiş ziyanın hesabı aparılarkən metodik təlimat təqdim olunmamış, cavabdeh cərimə təyin etməmişdən qabaq xəbərdarlıq etməli olduğu halda onu da etməmişdir. Ona görə də iddianın təmin olunması barədə qətnamə qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Cavabdeh Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti “Azəriqaz” İstehsalat Birliyi iddianı qəbul etməmiş və göstərmişdir ki, 14 fevral 2011-ci il tarixdə “Azəriqaz” İstehsalat Birliyinin əməkdaşları tərəfindən iddiaçının istehsalat ərazisinə baxış keçirilərkən sayğacın sərfiyyata uyğun olmadığı aşkar olunmuş, iddiaçının layihə smeta sənədində G 65 göstərilmiş, yerində isə G 25 quraşdırılmış, əgər istehlakçı istehsal ərazisində əlavə avadanlıqlar quraşdırmaq istəsə təchizatçıya məlumat verməli, müvafiq dəyişikliklər edilməklə sərfiyyata uyğun qaz sayğacı qoyulmalıdır. İddiaçı qazdan qeyri-qanuni istifadə etmiş və bunun nəticəsində akt tərtib

edilərək iddiaçıya 3552 manat cərimə hesablanmışdır. Ona görə də iddianın əsassız olduğundan rədd olunması barədə qətnamə qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Sumqayıt İnzibati-İqtisadi Məhkəməsi iddianın təmin edilməsi, “Azəriqaz” İstehsalat Birliyi tərəfindən «qazdan istifadə qaydalarının pozulması haqqında» “Abşeron Tikinti Sənaye” ASC barəsində tərtib edilmiş 001776 nömrəli aktın etibarsız hesab edilməsi, “Abşeron Tikinti Sənaye” ASC hesablanmış 3552 manat məbləğində borcun silinməsi və qazın verilməsinin bərpası vəzifəsinin “Azəriqaz” İstehsalat Birliyinin üzərinə qoyulması barədə 20 dekabr 2011-ci il tarixli qətnamə qəbul etmişdir.

Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası cavabdeh Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti “Azəriqaz” İstehsalat Birliyinin apellyasiya şikayətinə baxaraq, iş üzrə Sumqayıt İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 20 dekabr 2011-ci il tarixli, qətnaməsinin dəyişdirilmədən saxlanması, apellyasiya şikayətinin təmin edilməməsi barədə 12 aprel 2012-ci il tarixli qətnamə qəbul etmişdir.

Göstərilən qətnamədən cavabdeh Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti “Azəriqaz” İstehsalat Birliyi kassasiya şikayəti vermişdir.

Cavabdeh kassasiya şikayətində Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının pozulmasına və düzgün tətbiq edilməməsinə, ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququnun pozulmasına, sübutlara hüquqi qiymət verilməməsinə, Azərbaycan Respublikası MPM-nin 9.1, 9.3, 88, 106.1, 217.1, 217.3-cü maddələrinin, Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 31.05.2006-cı il tarixli qərarının, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 125.7-ci maddəsinin, “Məhkəmə qətnaməsi haqqında” Ali Məhkəmə Plenumunun 24 noyabr 2005-ci il tarixli 4 sayılı qərarının 2.2-ci maddəsinin,

Mülki Məcəllənin 21.1-ci maddəsinin tələblərinin pozulmasına istinad etmiş və buna görə də Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyasının 12 aprel 2012-ci il tarixli qətnaməsini ləğv edib, işi yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası MPM-nin 416-cı maddəsinə görə kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiqini yoxlayır.

Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası (bundan sonra mətnə apellyasiya instansiyası məhkəməsi) iş üzrə qəbul etdiyi 12 aprel 2012-ci il tarixli qətnamə ilə Sumqayıt İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin (bundan sonra mətnə birinci instansiyası məhkəməsi) 20 dekabr 2011-ci il tarixli, qətnaməsini dəyişdirilmədən saxlayarkən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 60, 71-ci maddələrinə, “İnsan hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamə”nin 8-ci maddəsinə, MPM-nin 4.1, 14.2, 77.1, 81-ci maddələrinə əsaslanmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən müəyyən edilmişdir ki, 14 fevral 2011-ci il tarixdə cavabdeh təşkilatın nümayəndələri tərəfindən iddiaçı təşkilatın istifadəsində olan G-25 markalı qaz sayğacına baxış keçirilmiş və qaz sayğacının iddiaçı təşkilatda mövcud olan avadanlıqların saatlıq qaz sərfiyyatına uyğun olmadığı müəyyən edilmiş və bu barədə tərəflərin nümayəndələrinin iştirakları ilə 001776 nömrəli akt tərtib edilmiş və tələb edilmişdir ki, sərfiyyata uyğun olaraq qaz sayğacının quraşdırılması və dəymiş ziyanın hesablanıb ödənilməsi təmin edilsin. 16 fevral 2011-ci il tarixdə qeyd olunan akt əsas tutularaq komissiya üzvlərinin imzaladıqları və cavabdeh təşkilatın istismar üzrə müavininin təsdiq etdiyi «itirilmiş qazın bərpası üzrə tələblər» əsasən qaz işlədicilərinin maksimal saatlıq qaz sərfi 188 kub/saat, mövcud sayğacın maksimal ölçmə həddi 40 kub/saat, orta günlük iş rejimi 8 saat, hesabat müddəti 30 gün qəbul edilməklə itirilmiş qazın bərpası üçün hesabat aparılmış və hesablanmış məbləğ 3552,0 manat

məbləğində müəyyən edilmişdir. İddiaçı təşkilatdan 5 gün müddətində 3552,0 manat məbləğdə pulun cavabdeh təşkilatın hesabına ödənilməsi tələb olunmuşdur.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi hazırkı mübahisəni həll edərkən belə hesab etmişdir ki, sayğacın sərfiyyata uyğun olmaması və itirilmiş qazın bərpası üzrə cavabdeh təşkilat tərəfindən tərtib edilmiş aktın və onun əsasında hesablanmış əlavə sərfiyyatın hüququ əsası yoxdur. Belə ki, Sənaye və Energetika Nazirliyinin 31 yanvar 2011-ci il tarixli əmri ilə “İstehlakçılar tərəfindən təbii qazdan istifadə qaydalarının pozulması hallarında qanunsuz istifadə olunmuş qazın dəyərinin hesablanması” Qaydaları haqqında 06 noyabr 2006-cı il tarixli əmr qüvvədən düşdüyü halda, cavabdeh təşkilat 14 fevral 2011-ci il tarixli, 001776 nömrəli aktda hər hansı normativ hüquqi akta istinad etmədən, iddiaçı təşkilat barəsində 3552,0 manat məbləğində əlavə sərfiyyat hesablamışdır.

Bununla əlaqədar olaraq kassasiya Kollegiyası qeyd etməyi zəruri hesab etmişdir ki, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin “Müqavilə azadlığı” adlanan 390.1-ci maddəsinə görə fiziki və hüquqi şəxslər azad surətdə müqavilələr bağlaya və bu müqavilələrin məzmununu müəyyənləşdirə bilərlər. Onlar bu Məcəllədə nəzərdə tutulmayan, lakin ona zidd olmayan müqavilələr də bağlaya bilərlər.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən müəyyən edilmişdir ki, tərəflər arasında 01 yanvar 2009-cu il tarixdə təbii qaz təchizatına, qaz təsərrüfatının istismarı və təbii qazdan istifadə qaydalarına dair öhdəlik və şərtləri tənzimləyən 178 sayılı müqavilə bağlanmışdır.

Lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsi həmin müqavilənin 3.1-ci bəndini diqqətlə araşdırsa da, sözügedən müqavilənin 4.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş müddəalara və bu müddəalardan irəli gələn tərəflərin öhdəliklərinə, eləcə də onların icra edilib-edilməsinə MPM-nin 88-ci maddəsinin tələbləri baxımından hüquqi qiymət verməmişdir.

Halbuki 01 yanvar 2009-cu il tarixli, 178 sayılı müqaviləsinin 4.1-ci bəndinə görə

layihədə və müqavilədə nəzərdə tutulmuş qaz işlədən cihazlardan əlavə cihaz və ya avadanlıqların qoşulması aşkar edilərsə, “İstehlakçı”ya təbii qazın verilməsi xəbərdarlıq etməklə qeyri-şərtsiz dayandırılır və layihə sənədlərində dəyişiklik edildikdən sonra qaz təchizatı bərpa edilir. Eyni zamanda layihədə və müqavilədə nəzərdə tutulmuş qaz işlədən cihazlardan əlavə qoşulmuş cihaz və avadanlıqların ümumi qaz sərfi sayğacın maksimal ölçmə qabiliyyətindən artıq olarsa, qanunsuz istifadə olunmuş qazın dəyəri borunun qoşulma nöqtəsindəki en kəsiyindən və təzyiqindən asılı olaraq, axırncı texniki baxış müddətindən sonrakı dövr üçün gündəlik müəssisənin maksimal iş rejiminə (saatına) uyğun hesablanaraq “İstehlakçı” tərəfindən “Təchizatçı”nın hesablaşma hesabına ödənilir.

Qeyd edilməlidir ki, MPM-nin 88-ci maddəsinə əsasən məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir. Heç bir sübutun məhkəmə üçün qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur.

Tərəflərdən heç biri yalnız işə təkrar baxılması və yeni qərara nail olmaq məqsədi ilə yekun, qanuni qüvvəyə minmiş qərara yenidən baxılmasını tələb edə bilməz.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsi ilə cavabdehlər N.Hüseynov və N.Vəliyeva tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, hazırkı iş üzrə Bakı şəhəri Sabunçu Rayon Məhkəməsinin 01 fevral 2011-ci il tarixli qətnaməsi qismən, yəni digər mülkiyyətçilərin dördü üç hissəsi - 2-ci mənzilin ümumi sahəsi 109,0 kv.m, yaşayış sahəsi 38,5 kv.m və yardımçı sahəsi 70,2 kv.m müəyyən edilməsi hissəsində ləğv olunmuş, qalan hissədə qətnamə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi MK-nın 07 oktyabr 2011-ci il tarixli qərarı ilə cavabdeh Vəliyeva Nuridə Mübariz qızının kassasiya şikayəti təmin edilməyərək Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin

Bu baxımdan məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, hazırkı mübahisənin düzgün həll edilməsi üçün sözügedən müqavilənin 4.1-ci bəndinin müddələrinin tərəflərə münasibətdə araşdırılması və qiymətləndirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Digər tərəfdən, qeyd edilmişdir ki, “Təchizatçı” ilə “İstehlakçı” arasında müqavilə bağlandığı zaman müəyyən edilmiş texniki şərtlər də apellyasiya instansiyası məhkəməsində araşdırma predmeti olmamışdır, halbuki bu kateqoriyadan olan mübahisələrdə onların tədqiq edilməsi və başqa sübutlarla yanaşı qiymətləndirilməsi zəruridir.

Belə olan halda məhkəmə kollegiyası belə nəticəyə gəlmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi hazırkı mübahisəni həll edərkən MPM-nin 88-ci maddəsinin tələblərini pozmuş və bunun nəticəsində iş üzrə düzgün olmayan qətnamə qəbul etmişdir.

Göstərilən əsaslarla Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası tərəfindən kassasiya şikayəti təmin edilərək Apellyasiya Məhkəməsinin qətnaməsi ləğv edilmiş və həmin işin yenidən Apellyasiya qaydasında baxılması təyin olunmuşdur.

Mülki Kollegiyasının 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Bundan sonra isə 23 may 2012-ci il tarixdə cavabdeh Hüseynov Nahid Mübariz oğlu kassasiya şikayəti, həmçinin kassasiya şikayətinin verilmə müddətinin bərpasına dair ərizə vermişdir. Ərizə onunla əsaslandırılmışdır ki, qətnaməni o, 07 may 2012-ci il tarixli ərizəsinə əsasən 17 may 2012-ci il tarixdə almışdır. Qətnaməni ondan asılı olmayan səbəblərdən gec aldığı üçün şikayət vermək üçün prosessual müddəti də ötürmüşdür. Bu səbəbdən də qətnamədən şikayətin verilməsi üçün müddət üzürlü səbəbdən buraxılmış hesab edilməlidir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin iclasında Hüseynov Nahid Mübariz oğlunun vəkili Ə.Y.Kərimli aşağıdakıları qeyd etmişdir:

İş materiallarından təsdiq olunduğu kimi Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsi çıxarıldıqdan sonra rəsmi qaydada cavabdeh Hüseynov Nahid Mübariz oğluna təqdim olunmasına dair sənəd mövcud deyildir. Cavabdeh qətnaməni yalnız bu barədə ərizə ilə müraciət etdikdən sonra rəsmi olaraq 17 may 2012-ci il tarixdə almışdır. Buna görə də, kassasiya şikayətinin vermə müddəti onun tərəfindən üzrlü səbəblərdən ötürülmüşdür. Əvvəllər verilmiş kassasiya şikayətinin Hüseynov Nahid Mübariz oğlu tərəfindən imzalandığı şübhə altındadır. Belə ki, həmin kassasiya şikayətini hazırladıqdan sonra o, imzalanması üçün Vəliyeva Nuridə Mübariz qızına vermiş və orderdə də məhz yalnız Nuridənin adı göstərilmişdir. Böyük ehtimalla kassasiya şikayətinin onun tərəfindən verildiyi göstərilə də, imza Nahidə məxsus deyildir. Çünki onun qətnaməni əldə etmək üçün verdiyi özü tərəfindən imzalanmış ərizədəki imza ilə əvvəllər verilmiş kassasiya şikayətindəki imzalar bir-birindən fərqlidir.

Apellyasiya instansiya məhkəməsi Hüseynov Nahid Mübariz oğlunun Bakı Apellyasiya Məhkəməsi MK-nın 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsindən kassasiya şikayəti verilməsi üçün müddətin buraxılmasını üzürlü hesab edərək bərpa edərkən aşağıdakılara istinad etmişdir:

“Mülki Prosesual Məcəllənin 3.1-ci maddəsinə əsasən məhkəmə icraatı işə baxılan, ayn-ayrı prosesual hərəkətlər həyata keçirilən və yaxud məhkəmə aktı icra edilən zaman qüvvədə olan mülki prosesual qanuna əsasən aparılır.

Həmin Məcəllənin 134.1.5 və 135.1, 135.2-ci maddələrinə əsasən birinci instansiya məhkəməsinin, apellyasiya və kassasiya məhkəmələrinin aktları məhkəmə tərəfindən işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verilməlidir. Bu Məcəllənin 134-cü maddəsində sadalanan məhkəmə sənədləri «Poçt haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş sifarişli poçt göndərişi (məktubu) ilə çatdırılır. Zəruri hallarda məhkəmə sənədinin çatdırılması hakim tərəfindən məhkəmə işçisinə tapşırıla və ya işdə iştirak edən şəxsin razılığı ilə həmin

şəxsə həvalə edilə bilər. Məhkəmə sənədləri məhkəməyə qaytarılmalı olan, forması müvafiq qaydada təsdiq edilmiş qəbzə və ya sənədin kötüyünə imza etdirilməklə, ünvan sahibinə rabitə orqanları, yaxud məhkəmə sənədlərinin çatdırılması tapşırılmış şəxslər tərəfindən şəxsən verilir.

Hüquqi şəxsə ünvanlanmış məhkəmə sənədləri müvafiq vəzifəli şəxsə qəbzə və ya sənədin kötüyünə imza etdirilməklə verilir. Məhkəmə sənədlərinin rəsmi qaydada verilməsi məhkəmədə də həyata keçirilə bilər.

Həmin Məcəllənin 128.1-ci maddəsinə görə prosesual hərəkətlər bu Məcəllə ilə və qanunlarla müəyyən edilmiş müddətlərdə həyata keçirilir.

Mülki Prosesual Məcəllənin 130.1, 130.3 və 133.1-ci maddələrinə görə qanunla müəyyən edilmiş və ya məhkəmə tərəfindən təyin edilmiş müddət keçdikdə, prosesual hərəkətləri etmək hüququ keçmiş olur. Prosesual müddətin bərpa olunması barədə vəsatət verilməmişsə, prosesual müddətlər keçdikdən sonra verilən şikayətlərə və sənədlərə baxılmır və onları verən şəxsə qaytarılır. Məhkəmə qanunla müəyyən edilmiş müddətin buraxılmasının səbəbini üzürlü hesab edərsə, işdə iştirak edən şəxsin ərizəsinə əsasən buraxılmış müddəti bərpa edir.

Həmin Məcəllənin 405.0.1-ci maddəsinə görə isə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin aktlarındakı kassasiya şikayəti qətnamə işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verildiyi gündən 2 (iki) ay müddətində verilə bilər.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsi poçt vasitəsilə Hüseynov Nahid Mübariz oğluna göndərilə də, çatdırılmadan geri qaytarılmışdır. Məhkəmənin qətnaməsinin rəsmi qaydada ona təqdim olunması yalnız ərizəsinə əsasən 17 may 2012-ci il tarixə baş vermişdir.

Göstərilən müddəaları və işin faktiki hallarını nəzərə almaqla apellyasiya instansiya məhkəməsi hesab etmişdir ki, Hüseynov Nahid Mübariz oğlunun apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi barədə məlumatlı olması mübahisələndirilən qətnamənin rəsmi qaydada ona verilməsi demək deyildir. Nəzərə

almaq lazımdır ki, məhkəmə müdafiəsi hüququ şəxsə özü barəsində çıxarılmış məhkəmə aktı haqda məlumat əldə etmək hüququ verir, qərarı çıxarmış məhkəmənin isə həmin qərarı rəsmi qaydada şəxsə təqdim etmək vəzifəsini nəzərdə tutur. Konstitusiyada təsbit olunmuş hüquqi dövlət prinsipi həmçinin şəxsin hüquq və vəzifələri ilə bağlı qərarlar qəbul etmiş məhkəmələrin belə qərarlarını mütləq olaraq əsaslandırılmalı olduqlarını tələb edir. Göstərilənlər baxımından şəxsin barəsində çıxarılmış məhkəmə aktı haqqında bir fakt kimi məlumatlı olması ilə əsaslandırılmış formada həmin qərarı əldə etməsi arasında əhəmiyyətli fərqlər vardır. Qərarın əsaslandırılması ilə tanış olmadan şikayət etmək hüququnun həyata keçirilməsini isə təsəvvür etmək mümkün deyildir. Çünki şikayət vermək hüququnun həyata keçirilməsi özündə məhkəmənin dəlillərinin və əsaslandırılmasının əks arqumentlər gətirilməklə mübahisələndirilməsini nəzərdə tutur. Miragall Escolano işində də İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi göstərmişdir ki, məhkəməyə müraciət etmək və ya şikayət vermək hüququ maraqlı şəxslərin onların üzərinə öhdəlik qoyan və ya onların hüquqlarına, yaxud qanuni mənafələrinə toxunan məhkəmə qərarları barədə məlumatlı olduqları andan həyata keçirilməlidir. Məhkəmə ilə tərəflər arasında əlaqə vasitəsi kimi çıxarılmış məhkəmə qərarları barədə xəbərdar edilmək həm məhkəmə qərarının çıxarılması ilə bağlı, həmçinin zərurət olduqda tərəfə şikayət vermək imkanı yaratmaq üçün qərarın əsaslandırılması barədə məlumat verməyi nəzərdə tutur. Beləliklə, məhkəmə aktının rəsmi qaydada təqdim edilməsi tərəflərə əsaslandırılmış, yazılı məhkəmə qərarının verilməsini nəzərdə tutur.

Bu mənada, Hüseynov Nahid Mübariz oğluna 17 may 2012-ci il tarixə kimi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin əsaslandırılmış, yazılı məhkəmə qətnaməsi təqdim edilmədiyindən ona məhkəmə qətnaməsinin rəsmi qaydada verilməsindən söz etmək mümkün deyildir. Ona görə də, kassasiya şikayətinin verilməsi müddətinin ötürülməsi səbəbi qətnamənin tərəfə rəsmi

qaydada verilməməsi ilə əlaqədar olduğundan üzrlü hesab edilərək bərpa edilməlidir.”

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Məhkəmə Kollegiyası qeyd etmişdir ki, apellyasiya instansiya məhkəməsi qərardadında qeyd olunduğu kimi məhkəmə müdafiəsi hüququnun həyata keçirilməsinə şərait yaradılmasını məhkəmə hakimiyyətinin əsas vəzifəsindən biri hesab edir. Bununla yanaşı hər kəsin məhkəmə müdafiəsi hüququ başqasının hüquqlarının pozulması hesabına həyata keçirilməməli, prosessual qanunvericiliyin müddəalarından sui-istifadəyə yol verilməməlidir. Məhkəmə Kollegiyası həmçinin məhkəmə qərarlarının sabitliyinin gözlənilməsini də zəruri hesab etmişdir.

Apellyasiya instansiya məhkəməsi qətnaməsində İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin Miragall Escolano işinə istinad edərək qeyd etmişdir ki, məhkəməyə müraciət etmək və ya şikayət vermək hüququ maraqlı şəxslərin onların üzərinə öhdəlik qoyan və ya onların hüquqlarına, yaxud qanuni mənafələrinə toxunan məhkəmə qərarları barədə məlumatlı olduqları andan həyata keçirilməlidir.

Apellyasiya instansiya məhkəməsinin istinad etdiyi məhkəmə presedentində tərəfin məhkəmə qərardadından məlumatlı olduğu andan məhkəmə müdafiəsi hüququnu həyata keçirməli olduğunu qeyd etsə də, kassasiya şikayəti vermək üçün müddətin bərpası barədə vəsatət qaldırmış N.M.Hüseynovun məhkəmə qərarından hansı vaxtdan məlumatlı olması ilə bağlı düzgün nəticəyə gəlməmişdir. Belə ki, N.M.Hüseynovun apellyasiya instansiya məhkəməsinin 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsindən vaxtında xəbərdar olması və həmin qətnamədən artıq kassasiya şikayəti verdiyinə görə, yenidən kassasiya şikayəti vermək hüququna malik olmaması aşağıdakılarla təsdiq olunmuşdur:

Apellyasiya instansiya məhkəməsi tərəfindən 10 may 2011-ci il tarixli qətnamə N.M.Hüseynova mülki prosessual qanunvericilikdə nəzərdə tutulduğu qaydada çatdırılmış hesab olunmalıdır.

Belə ki; Hüseynov Nahid Mübariz oğlunun yaşadığı ünvanın Bakı şəhəri, Bakıxanov qəsəbəsi, Akif Mustafayev küçəsi ev 11 olması mülki işin materialları ilə və xüsusən

də N.M.Hüseynovun özünün məhkəməyə müraciət etdiyi ərizələrlə təsdiq olunur. Mülki işin materialları ilə təsdiq olunur ki, apellyasiya instansiya məhkəməsinin 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsi N.M.Hüseynova Bakı şəhəri, Bakıxanov qəsəbəsi, Akif Mustafayev küçəsi, ev 11-ə göndərilmiş, lakin o evdə yaşamadığına görə geri qaytarılmışdır.

Bundan əlavə apellyasiya instansiya məhkəməsinin qətnaməsi eyni ünvanda yaşayan birgə cavabdehlər N.M.Hüseynovaya, N.M.Vəliyevaya çatdırılmışdır.

Mülki işə əlavə edilmiş etibarnamədən müəyyən edilir ki, Vəliyeva Nuridə Mübariz qızı Hüseynov Nahit Mübariz oğlunun nümayəndəsi olmaqla bütün məhkəmə orqanlarında N.M.Hüseynova aid işləri aparmaq, o cümlədən məhkəmə aktlarından şikayət vermək səlahiyyətinə malik olmuş, onun adından prosessual hərəkətlər həyata keçirmişdir. Məsələn, işə baxılmasının təxirə salınmasını xahiş etmiş, iş üzrə qarşılıqlı iddia vermiş, qarşılıqlı iddia qəbul edilərkən ona baxılmış, N.M.Hüseynovun qarşılıqlı iddiası təmin olunmamışdır.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, N.M.Hüseynov ilə bir ünvanda yaşayan, nümayəndəsinin apellyasiya instansiya məhkəməsi qətnaməsini alması təmsil etdiyi N.M.Hüseynovun qətnaməni alması kimi qəbul edilməlidir. Bundan əlavə mülki iş üzrə apellyasiya instansiya məhkəməsinin 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsindən kassasiya şikayəti verilmiş, həmin kassasiya şikayəti N.M.Hüseynov, nümayəndəsi N.M.Vəliyeva, onun vəkili Ə.Y.Kərimli və N.M.Məmmədova tərəfindən imzalanmışdır. Məhkəmə Kollegiyası belə qənaətə gəlmişdir ki, apellyasiya instansiya məhkəməsinin 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsindən kassasiya şikayəti verilməsi üçün müddətin bərpası ilə əlaqədar keçirilən iclasla vəkil Ə.Y.Kərimlinin ehtimala əsasən kassasiya şikayətindəki imzanın N.M.Hüseynova məxsus olmaması barədə dəlilinə əsaslanaraq N.M.Hüseynov tərəfindən kassasiya şikayətinin verilməməsi qənaətinə gəlməsi əsaslı hesab edilə bilməz. Belə ki, əvvəla bu xüsusat apellyasiya instansiya məhkəməsi tərəfindən kifayət qədər araşdırılmamış, digər tərəfdən isə N.M.Hüseynovun səlahiyyətli nümayəndəsi vəkili ilə birlikdə şikayət tərtib edərək imzalanmışdır.

Qeyd olunandan əlavə apellyasiya instansiya məhkəməsinin 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsindən verilmiş kassasiya şikayətinə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin MK-da 07 oktyabr 2011-ci il tarixdə baxılmış və həmin qətnamə təkcə N.M.Vəliyevaya münasibətdə deyil, bütövlükdə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Məhkəmə Kollegiyası həmçinin qeyd etmişdir ki, N.M.Hüseynovun kassasiya şikayəti verməsi və kassasiya instansiyasında işə baxılmasından xəbərdar olması mülki işin 326-cı səhifəsinə əlavə edilmiş teleqram ilə də təsdiq olunur. Həmin teleqramda N.M.Hüseynov kassasiya şikayətinə baxılmasının təxirə salınmasını xahiş etmiş, onun müraciəti kassasiya instansiyasının məhkəmə iclasında müzakirə edilərək təmin olunmamışdır. Qeyd olunanlar ona dəlalət edir ki, N.M.Hüseynov apellyasiya instansiya məhkəməsinin həmin iş üzrə 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsindən, həmin işdən kassasiya şikayəti verməsindən, kassasiya məhkəməsində keçirilən proses barədə məlumatlı olmuşdur.

Bu xüsusat həmçinin onunla təsdiq olunur ki, N.M.Hüseynov 11 yanvar 2012-ci ildə Sabunçu rayon İcra Şöbəsinə müraciət edərək qətnamənin icrasının 6 ay uzadılmasını xahiş etmiş, N.M.Hüseynovun xahişinə əsasən Sabunçu rayon məhkəməsinin 26 yanvar 2012-ci il tarixli qərarı ilə ərizə qismən təmin edilərək Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsinin icrasına 3 ay müddətinə möhlət verilmiş, 22.02.2012-ci ildə N.M.Hüseynov Sabunçu rayon məhkəməsinə iddia ərizəsi ilə müraciət edərək E.T.Əliyevaya kompensasiya verilməklə mülkiyyət hüququna xitam verilməsini xahiş etmiş və iddia ərizəsində apellyasiya instansiya məhkəməsinin 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsinə istinad etmiş, iddia tələbi Sabunçu rayon məhkəməsinin 16 aprel 2012-ci il tarixli qətnaməsi ilə təmin edilməmişdir.

Məhkəmə Kollegiyası həmçinin onu qeyd etməyi zəruri saymışdır ki, apellyasiya instansiya məhkəməsi N.M.Hüseynova məhkəmə qətnaməsinin rəsmi qaydada təqdim olunması müddətini 17 may 2012-ci il tarixi kimi müəyyənləşdirmişdir. Buna baxmayaraq apellyasiya instansiya məhkəməsi N.M.Hüseynov tərəfindən apellyasiya instansiya məhkəməsinin 10 may 2011-ci il tarixli qətnaməsində buraxılmış kassasiya şikayəti

vermə müddətini üzürlü hesab edərək bərpa etmişdir. Belə olan halda əslində apellyasiya instansiya məhkəməsinin qərarında zidiyyət yaranır. Çünki N.M.Hüseynovunapellyasiya instansiya məhkəməsinin qətnaməsini 17 may 2012-ci ildə aldığı qəbul edilərsə, onda kassasiya şikayəti vermə müddətinin buraxılmasından söhbət gedə bilməz. Belə ki, Azərbaycan Respublikası MPM-nin 405.0.1-ci maddəsinə əsasən qətnamə işdə iştirak edən şəxslərə rəsmi qaydada verildiyi gündən 2 ay müddətində apellyasiya instansiyası məhkəməsinin aktlarından kassasiya şikayəti verilə bilər.

Apellyasiya instansiya məhkəməsi isə bir tərəfdən qətnamənin N.M.Hüseynova vaxtında rəsmi qaydada verilməməsi qənaətinə gəlməklə, digər tərəfdən qətnamədən buraxılmış kassasiya şikayəti vermə müddətini bərpa etmişdir.

Məhkəmə Kollegiyası hesab etmişdir ki, məhkəmə qərarlarının yuxarı instansiya məhkəməsində mübahisələndirmək hüququ ədalətli məhkəmə baxışının tərkib hissəsini təşkil etməsini qəbul etməklə yanaşı, məhkəmələr bu hüquqdan sui istifadəyə yol verilməsinə imkan verməməlidir.

Formal mülahizələr əsasında işə təkrarən yuxarı instansiya məhkəməsində baxılması məhkəmə qərarlarının sabitliyi prinsipini pozur, ədalət mühakiməsinin nüfuzuna xələl gətirir.

Məhkəmə Kollegiyasının gəldiyi nəticə İnsan Hüquqları üzrə Avropa presedentlərinə, həmin məhkəmənin bir sıra qərarlarında təsbit olunmuş hüquqi müəyyənlik prinsipinə də uyğundur.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi “Rusiya Konservativ Sahibkarlıq Partiyası və başqaları Rusiyaya qarşı” iş üzrə 11 yanvar 2007-ci il tarixli qərarında xatırladır ki, “hüquqi müəyyənlik tələbi resjudicataprinisipinə, yəni qərarların qətiliyi prinsipinə hörmət edilməsini nəzərdə tutur. Bu prinsip onu vurğulayır ki, heç bir tərəf sadəcə iş üzrə yeni məhkəmə iclasının keçirilməsi və iş üzrə yeni qərar çıxarılması məqsədi ilə qəti və məcburi qərara yenidən baxılması üçün müraciət edə bilməz. Məhkəmə qərarlarına yenidən baxmaq üzrə yuxarı

məhkəmələrin səlahiyyəti işə yenidən baxılması məqsədi ilə yox, yalnız məhkəmə səhvlərini, ədalət mühakiməsinin düzgün aparılmamasının nəticələrini düzəltmək məqsədi ilə həyata keçirilməlidir. Məsələyə münasibətdə iki nöqtəyi-nəzərin mümkünlüyü isə işə yenidən baxılması üçün əsas deyil. Bu prinsipləndən istisnalara yalnız o halda yol verilə bilər ki, istisnanın zəruriliyi işin mühüm və inkar olunmaz hallarından irəli gəlsin.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “Brumaresku Ruminiyaya qarşı” iş üzrə 28 oktyabr 1999-cu il tarixli qərarında göstərilmişdir ki, hüququn aliliyinin əsas aspektlərindən biri olan hüquqi müəyyənlik prinsipi digərləri ilə yanaşı tələb edir ki, məhkəmələr tərəfindən tamamilə həll edilmiş iş üzrə qəbul olunan yekun qərar şübhə doğurmamalıdır.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “Ryubix Rusiyaya qarşı” işdə qeyd olunmuşdur ki, hüquqi müəyyənlik, “resjudicata” prinsipinə hörməti nəzərdə tutur. Prinsip onu əks etdirir ki, tərəflərdən heç biri yalnız işə təkrar baxılması və yeni qərara nail olmaq məqsədilə yekun, qanuni qüvvəyə minmiş qərara yenidən baxılmanı tələb edə bilməz. İşə yenidən baxılması üzrə yuxarı məhkəmə instansiyasının səlahiyyəti işə mahiyyəti üzrə yenidən baxmaq məqsədilə deyil, məhkəmə səhvlərini, ədalət mühakiməsinin qeyri-düzgün aparılmasını aradan qaldırmaq məqsədilə həyata keçirilməlidir. Yenidən baxma şikayətin gizli forması hesab edilə bilməz, eyni zamanda yalnız bir məsələyə dair iki yanaşmanın mövcud olması yenidən baxma üçün əsas ola bilməz. Yalnız əsaslı və qarşısızalmaz xarakterli hallara görə məcburiyyət qarşısında qalma bu prinsipləndən geri çəkilməyə haqq qazandırır.

Məhkəmə Kollegiyası hesab etmişdir ki, apellyasiya instansiya məhkəməsi Azərbaycan Respublikası MPM-nin 130.1, 130.3, 133.1-ci maddələrinin tələblərini pozmuş həmin maddələri mübahisəli hüquq münasibətinə tətbiq etməli olmadığı halda tətbiq etmişdir.

MƏQALƏLƏR

Ramiz Rzayev
Azərbaycan Respublikası
Ali Məhkəməsinin sədri

İnsan hüquqları və azadlıqlarının təminatında mühüm mərhələ

Azərbaycan Respublikasında son illər ərzində aparılan, əsası ümummillə lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və möhtərəm Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən məhkəmə hüquq islahatları sayəsində tamamilə yeni və beynəlxalq standartlara cavab verən, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının daha da etibarlı müdafiəsini təmin edən müasir məhkəmə sistemi yaradılmış və bu sahədə əldə edilmiş nailiyyətlər və qabaqcıl təcrübə ölkəmizdə bu islahatlara önəmli dəstək verən Avropanın aparıcı dövlətləri tərəfindən də etiraf olunmaqdadır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2010-cu il 22 iyun tarixli fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər" və "Məhkəmələr və hakimlər haqqında", "Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə" qanunla yerli iqtisad məhkəmələrinin bazasında inzibati-iqtisadi məhkəmələr yaradılmış və 2011-ci ilin yanvar ayının 1-dən "Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual

Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının 30 iyun 2009-cu il tarixli qanunu ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsi və "İnzibati İcraat haqqında" qanun respublika ərazisində qüvvəyə minmişdir.

Vətəndaş-məmur münasibətlərində yaranan mübahisələrin qısa zaman çərçivəsində çevik həllinə imkan verən inzibati-iqtisadi məhkəmələrin yaranması və 2011-ci il yanvarın 1-dən inzibati işlərə məhz yeni yaradılmış həmin məhkəmələrdə baxılması Azərbaycan məhkəmə sistemi üçün tamamilə yeni hadisə olmaqla bərabər, inzibati xarakterli mübahisələrin ixtisaslaşmış birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən tam, hərtərəfli, obyektiv araşdırılmasının, ədalətlə və sırf qanuna uyğun olaraq baxılmasının təmin edilməsinə, ümumilikdə isə ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılmasına xidmət edir.

Beləliklə, ölkədə ilk dəfə olaraq inzibati məhkəmələrin fəaliyyətə başlamasını insan hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində mühüm bir addım kimi xarakterizə etmək olar. Yeni qanunvericilik bazasının formalaşması və inzibati-iqtisadi məhkəmələrin fəaliyyəti Azərbaycanda məhkəmə-hüquq sahəsinin mütərəqqi baxımdan inkişaf istiqamətində olduğunu göstərir və respublikada həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatlarının məntiqi nəticəsi olaraq "İnzibati icraat haqqında" qanunun, İnzibati Prosesual Məcəllənin qüvvəyə minməsi və inzibati-iqtisadi məhkəmələrin fəaliyyətə başlaması vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı

təminatların genişləndirilməsinə yönələn addım olmaqla yanaşı, insan hüquq və azadlıqlarının etibarlı qorunması istiqamətində yeni bir mərhələdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22.06.2010-cu il tarixli fərmanı ilə Bakı şəhərinin bir və iki saylı iqtisad məhkəmələrinin, Gəncə, Sumqayıt, Şəki, Şirvan, habelə Naxçıvan iqtisad məhkəmələrinin bazasında yaradılmış həmin məhkəmələrdə 2011-ci il ərzində mahiyyəti üzrə baxılaraq müvafiq qərarlar çıxarılmış inzibati mübahisələrin təhlili də yuxarıda göstərilmiş ümidverici qənaətimizi təsdiq edir.

Belə ki, 2011-ci ildə inzibati-iqtisadi məhkəmələrinə fiziki və ya hüquqi şəxslər tərəfindən dövlət inzibati orqanlarına qarşı inzibati mübahisələrə dair ümumilikdə 6.818 iddia ərizəsi verilmiş və həmin iddiaların böyük əksəriyyəti, daha doğrusu, 84,1 faiz işlər üzrə iddia tələbləri əsaslı hesab edilərək təmin olunmuş, bununla da, hüquqi və fiziki şəxslərin inzibati orqanlar tərəfindən pozulmuş hüquqlarının bərpasına nail olunmuşdur. Bir halı da xüsusilə qeyd etmək yerinə düşərdi ki, yekun qərarlar qəbul edilmiş 2084 inzibati işlərdən yalnız 406 iş üzrə (cəmi 19,5 faiz) birinci instansiya məhkəmələrinin yekun qərarlarından yuxarı instansiya məhkəmələrinə müvafiq şikayətlər verilməklə məhkəmələrin gəldiyi nəticə mübahisələndirilmişdir ki, bu da öz növbəsində inzibati-iqtisadi məhkəmələrin qəbul etdikləri qərarların və onların nəticələrinin inzibati orqanlar tərəfindən əksər hallarda mübahisəsiz olaraq qəbul edildiyini təsdiq edir.

Göstərilənlər belə nəticəyə gəlməyə əsas verir ki, həm birinci, həm də apelyasiya instansiyaları məhkəmələri ədalət mühakiməsinin təməl prinsiplərinə riayət edərək, icra hakimiyyəti orqanlarının təsiri altına düşmədən, onlardan çəkinmədən qanunun onlara verdiyi geniş səlahiyyətlərdən yararlanaraq əksər hallarda, sözün həqiqi mənasında, müstəqillik nümayiş etdirməklə ədalətli qərarlar qəbul edilməsinə nail olmuşlar. Təsadüfi deyildir ki, qəbul edilmiş qərarlar yuxarı instansiya məhkəmələri tərəfindən də qanuni və əsaslı hesab edilərək dəyişdirilmədən saxlanılmışdır. Bununla da, məhkəmələr tərəfindən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 127-ci maddəsində təsbit edilmiş işlərə qərəzsiz, ədalətlə, tərəflərin hüquq bərabərliyi və faktlara əsasən və qanuna müvafiq baxılması prinsiplərinə uyğun, ədalətli qərarlar qəbul edilməklə təkcə bir il ərzində 1752 hüquqi və fiziki şəxslərin inzibati orqanlar tərəfindən pozulmuş hüquqlarının bərpası təmin olunmuşdur.

Bir halı da xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, inzibati məhkəmələr formalaşana və fəaliyyətə başlayana qədər qanunvericilik bazasının yaradılması ilə yanaşı, bu sahədə çalışacaq hakimlərin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üçün bir sıra tədbirlər həyata keçirilmiş, hakimlər üçün inzibati hüquq sahəsində uzun müddət çalışmış xarici mütəxəssislərin iştirakı ilə Bakı şəhərində və Azərbaycanın müxtəlif regionlarında beynəlxalq konfranslar, seminarlar, mühazirələr, treninqlər keçirilmiş, bəzi hallarda hakimlər xarici ölkələrə inzibati məhkəmələrin artıq formalaşmış təcrübəsinin öyrənilməsi üçün ezam olunmuş, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin bu sahədə qəbul edilmiş qərarlarının öyrənilməsi üzrə mütəmadi seminarlar keçirilmişdir.

Inzibati-iqtisadi məhkəmələrin fəaliyyət göstərdiyi dövr ərzində məhkəmələr tərəfindən müxtəlif kateqoriyalı inzibati işlərə baxılmışdır ki, bunlar da əsasən fiziki və hüquqi şəxslərin hüquq və vəzifələri ilə bağlı inzibati orqan tərəfindən qəbul edilmiş inzibati aktın mübahisələndirilməsinə dair (mübahisələndirmə haqqında) iddia; inzibati orqanın üzərinə inzibati aktın qəbul edilməsi ilə bağlı müvafiq öhdəliyin qoyulmasına dair və ya inzibati orqanın hərəkətsizliyindən müdafiəyə dair (məcburetmə haqqında iddia); inzibati orqan tərəfindən inzibati aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar olmayan müəyyən hərəkətlərin edilməsinə dair (öhdəliklərin icrası haqqında) iddia; inzibati orqanın inzibati aktın qəbul edilməsi ilə əlaqədar olmayan və bilavasitə şəxsin hüquq və azadlıqlarını pozan qanunsuz müdaxiləsindən müdafiəyə dair iddia (müəyyən hərəkətləri etməkdən çəkindirməyə dair), habelə inzibati orqanların qanunsuz qərarları (inzibati aktlar) və ya hərəkətləri (hərəkətsizliyi) nəticəsində vurulmuş ziyana görə kompensasiyanın ödənilməsi tələbinə dair iddialarla bağlı işlər olmuşdur.

Dövlət orqanlarına qarşı 2011-ci il ərzində məhkəmələrdə irəli sürülmüş iddia ərizələrinin sayının kifayət qədər yüksək olması bunu deməyə əsas verir ki, bir çox hallarda bu inzibati orqanlar

fiziki və ya hüquqi şəxslərin hər hansı məsələlər üzrə müraciətlərinə baxıb onları təmin etməkdən, müvafiq qanunvericiliklə və ya dövlət orqanlarının əsasnamələrində nəzərdə tutulmamış əsaslar üzrə imtina edirlər ki, bu da yolverilməz olduğundan məhkəmələr tərəfindən haqlı olaraq qanunazidd hərəkətlər kimi qiymətləndirilir.

Belə ki, fiziki və ya hüquqi şəxslərin dövlət orqanlarına hər hansı məsələlərin həlli üçün müraciətləri qanunla müəyyən edilmiş müddətdə baxılmaqla yanaşı, belə müraciətlərin təmin olunmasından yalnız müvafiq qanunla və ya dövlət orqanlarının əsasnaməsində müəyyən edilmiş əsaslar üzrə imtina edilə bilər. Qanunvericiliklə konkret olaraq müəyyən edilmiş əsaslardan kənar, hər hansı digər əsaslara istinad etməklə vətəndaşın haqlı müraciətini təmin etməkdən imtina olunması yolverilməzdir.

Eyni zamanda, bir müsbət tendensiyanı qeyd etmək lazımdır ki, hüquqi və fiziki şəxslər inzibati orqanların hərəkətlərindən və onların qəbul etdikləri qərarlardan narazı qaldıqları təqdirdə, icra və ya digər orqanlara deyil, bilavasitə aidiyyəti üzrə məhkəmə orqanlarına müraciət edirlər və iddia tələbləri əsaslı olduğu hallarda öz problemlərinin həllini də məhz məhkəmələrdə tapırlar.

Hüquqi və fiziki şəxslərin yenidən fəaliyyətə başlamış inzibati-iqtisadi məhkəmələrə inamının artması sayəsində məhkəmələrə edilən müraciətlər də artır. Bununla bağlı qeyd olunmalıdır ki, oxşar işlər üzrə vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşması üçün də yuxarı instansiya məhkəmələri tərəfindən zəruri tədbirlər görülür və əminliklə demək olar ki, bir neçə kateqoriya iddialar üzrə artıq vahid məhkəmə təcrübəsi formalaşmaqdadır (o cümlədən, pensiyaların təyin olunmasından imtina, əsassız vergi məbləğlərinin və cərimələrin hesablanması və sair işlərdə). Bu kateqoriya işlər üzrə məhkəmələr tərəfindən eyni qərarlar qəbul edilməsinə və həmin qərarların yuxarı instansiya məhkəmələri tərəfindən də qüvvədə saxlanılmasına baxmayaraq bəzi inzibati orqanlar artıq formalaşmış məhkəmə təcrübəsini nəzərə almadan analoji vəziyyətdə təkrarən hüquqi və fiziki şəxslərin hüquq və azadlıqlarını pozan aktlar qəbul etməkdə, qanunsuz hərəkətlərə (hərəkətsizliyə) yol verməkdə davam edirlər.

"Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması qaydası haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 10-cu maddəsinə əsasən qanunvericilikdə nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla müraciətə qanunvericilikdə başqa müddət nəzərdə tutulmamışdırsa, bir ay müddətində, əlavə öyrənilməsi və yoxlanılması tələb edilməyən müraciətə ən gec 15 gün ərzində baxılmalıdır.

Həmin qanunun 11-ci maddəsinə əsasən dövlət hakimiyyəti orqanları, idarə, təşkilat və müəssisələrin rəhbərləri vətəndaşların təkliflərinin, ərizə və şikayətlərinin qəbul edilməsinin və onlara baxılmasının təşkili üçün məsuliyyət daşıyırlar. Vətəndaşların təklif, ərizə və şikayətlərinə baxılması üçün müəyyən edilmiş qaydanı pozmaqda, habelə təkliflər, şikayətlər verməklə əlaqədar olaraq, yaxud onlardakı tənqiddə görə vətəndaşları təqib etməkdə təqsiri olan vəzifəli şəxslər qanunvericiliyə müvafiq olaraq intizam, mülki-hüquq və cinayət məsuliyyəti daşıyırlar.

Həmçinin qeyd edilməlidir ki, fiziki və ya hüquqi şəxslərə hüquqlarının və qanuni mənafelərinin həyata keçirilməsində süni maneələr yaratmaq "Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında" qanuna görə vəzifəli şəxsin korrupsiya şəraiti yaradan hüquqpozma sayılır. Dövlət inzibati orqanının qanunla onun üzərinə qoyulmuş vəzifələri yerinə yetirməyib, çox sadə bir məsələni qanunla müəyyən edilmiş qaydalar çərçivəsində həll etmək əvəzinə süründürməçiliyə yol verməsi öz növbəsində vətəndaşın haqlı narazılığına səbəb olmaqla, sonda onların müvafiq iddia ərizələri ilə məhkəməyə müraciət etmələrinə səbəb olur.

İnzibati məhkəmələrin yaradılmasının, "İnzibati icraat haqqında" qanunun və İnzibati Prosesual Məcəllənin vacibliyi ilə bağlı qeyd edilməlidir ki, şəxsi inzibati orqanların qanunsuz inzibati aktlarından və hüquqazidd hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən) qorumaq üçün səmərəli mexanizm və ədalətli hüquqi müdafiə institutlarının yaradılması insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsini ali məqsəd kimi qarşısına qoymuş hüquqi dövlətin bəyan etdiyi prinsipləri baxımından da çox önəmlidir.

Belə ki, "İnzibati icraat haqqında" qanunun qəbul edilməsi inzibati orqanların icraat qaydalarını hüquqi dövlət prinsiplərinə uyğunlaşdırmaq və şəffaflaşdırmaq, inzibati orqanların fəaliyyətinin qanuna əsaslanmasını təmin etmək, habelə vətəndaşlara və hüquqi şəxslərə inzibati orqanların onların barəsində qəbul etdiyi qərarların qanuniliyinin məhkəmə qaydasında yoxlamaq hüququ vermək məqsədi daşıyır.

İnzibati Prosesual Məcəllə ilə maraqlı şəxsə inzibati akta və digər inzibati fəaliyyət formalarına qarşı hüquqi baxımdan müdafiə olunmaq, öz mövqeyini müdafiə etmək üçün daha səmərəli və təsirli hüquqi vasitələrdən istifadə etmək, iddiaçılar üçün daha geniş imkanlar verməklə yanaşı, məhkəmələrin üzərinə də böyük məsuliyyət qoyur.

Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 6-cı və 13-cü maddələrinə əsasən hər kəs onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən və ya ona qarşı hər hansı cinayət ittihamı irəli sürülərkən, qanun əsasında yaradılmış müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsi ilə, əqlabatan müddətdə işinin ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir. Bu konvensiyada təsbit olunmuş hüquq və azadlıqları pozulan hər kəs, hətta bu pozulma rəsmi fəaliyyət göstərən şəxslər tərəfindən törədildikdə belə, dövlət orqanları qarşısında səmərəli hüquqi müdafiə vasitələrinə malikdir.

Beləliklə, dövlət hər kəsin hüquqlarını və azadlıqlarının müdafiəsinə təminat verdiyindən, məhkəmə qərarları isə dövlətin adından çıxarıldığından məhkəmə prosedurları ədalət mühakiməsinin nümunəvi şəkildə keçirilməsini müəyyənləşdirən hüquq normalarına uyğun olmalıdır. İnzibati qaydada işlərə baxan hakimlər öz professional biliklərindən və qanunun onlara verdiyi imkanlardan səmərəli istifadə edərək Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, Azərbaycan Respublikasının da qoşulduğu beynəlxalq konvensiyaların, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin Presedentlərinin, İnzibati Prosesual Məcəlləsinin tələblərinə uyğun, hər hansı bir maddi və prosesual hüquq normalarını pozmadan onlara dəqiq riayət etməklə qanuni və əsaslı qərarlar qəbul etməlidirlər.

Müəffər Ağazadə
Azərbaycan Respublikasının
əməkdar hüquqşünası

İnsan orqanlarının alqı-satqısı cinayət təqibinə səbəb olmalıdır mı?

İyirminci əsrin ikinci yarısında dünya tibb elminin ən böyük nailiyyətlərindən biri də insan orqan və toxumalarının transplantasiyası (kəçürülməsi) məsələsidir. Transplantasiya dedikdə - insan həyatının xilas edilməsi və sağlamlığı üçün cərrahiyyə əməliyyatı aparmaqla xəstədə olmayan və ya zədələnən orqan və (və ya) toxumaların donorum və ya insan meyitinin orqan və (və ya) toxumaları ilə əvəz edilməsidir. Hamımıza məlumdur ki, müasir dünyada hər il milyonlarla insanın həyatı məhz orqan və toxumaların transplantasiyası yolu ilə xilas edilir.

Azərbaycan Respublikasında insan orqan və toxumalarının transplantasiyasının tarixi məlum səbəblərdən başqa ölkələrlə müqayisədə yaxın keçmişdən başlayır və bu məsələ əsasən «İnsan orqan və (və ya) toxumalarının transplantasiyası haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1999-cu il 28 oktyabr tarixli Qanunu ilə nizama salınır. Məhz bu Qanunun tətbiqi ilə bağlı AR Nazirlər Kabineti 17.11.2011-ci ildə bəzi normativ aktların təsdiq edilməsi haqqında qərar qəbul etmişdir.

Qanun transplantasiya obyektı olan orqan və toxumaların siyahısı, transplantasiya qaydaları, donorum hüquq və vəzifələri və s. məsələlərlə yanaşı bu Qanunun tələblərini pozmaq üstündə məsuliyyət məsələlərini də əhatə edir. Qanunun 17-ci maddəsində deyilir: İnsan orqan və (və ya) toxumaları alqı-satqı obyektı ola bilməz. Onların alqı-satqısı ilə məşğul olan hüquqi və fiziki şəxslər qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar. Qanunun bu müddəası toxuma komponentlərindən hazırlanmış köçürmə materiallarına və preparatlara şamil edilmir.

Görünür Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin «İnsan orqanlarının və ya toxumalarının alqı-satqısı və onların transplantasiya məqsədi ilə götürülməsinə məcbur etmədən» bəhs edən 137-ci maddəsi tərtib olunarkən məhz 28.10.1999-cu il tarixli Qanunun 17-ci maddəsi ilə müəyyən edilən müddəa əsas götürülmüşdür. CM-nin 137-ci maddəsinin bütöv mətni aşağıdakı kimidir:

Maddə 137. İnsan orqanlarının və ya toxumalarının alqı-satqısı və onların transplantasiya məqsədilə götürülməsinə məcbur etmə

137.1. İnsan orqanlarının və ya toxumalarının qanunsuz alqı-satqısı - iki min manatdan beş min manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə islah işləri və ya üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

137.2. Zor tətbiq etməklə və ya zor tətbiq etmə hədəsi ilə insan orqanlarının və ya toxumalarının transplantasiya məqsədilə götürülməsinə məcbur etmə - üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə dörd ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

137.3. Eyni əməllər, zərərçəkmiş şəxsin köməksiz vəziyyətindən istifadə etməklə və ya onun təqsirkar şəxsdən maddi, xidməti və ya sair cəhətdən asılı olmasından istifadə etməklə törədildikdə - üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə üç ildən beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Burada əsas mübahisəli məsələ CM-nin 137.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayət tərkibinin subyektlərinin kimilər olmasından ibarətdir. Məsələ burasındadır ki, CM-nin 137.1-ci maddəsinin dispozisiyasında 137.2 və 137.3-cü maddələrdən fərqli olaraq məcburiyyət elementləri yoxdur və alqı-satqıda üçüncü şəxslərin iştirakına işarə belə edilmir. Məcburiyyət elementləri olmadıqda canlı şəxslər arasında orqan və toxumaların alınib satılmasında iki tərəf iştirak edir:

1. Orqan və (və ya) toxumalarını satan şəxs – **donor**
2. Donorun orqan və (və ya) toxumalarını alan şəxs – **resipiyyət**

Belə çıxır ki, CM-nin 137.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayət tərkibinin subyektləri donor və resipiyyətdir.

Maddənin dispozişiyasını başqa cür yozmaq da mümkün deyildir. Çünki, əvvəla yuxarıda qeyd edildiyi kimi 137.1-ci maddənin dispozişiyasında məcburiyyət elementi yoxdur və üçüncü şəxs donorun razılığı olmadan alqı-satqını həyata keçirə bilməz. Nəzərə almaq lazımdır ki, orqan və toxumaların transplantasiyası həm 28.10.1999-cu il tarixli Qanunla, həm də NK-nin 17.11.2011-ci il tarixli qərarı ilə müəyyən edilən mürəkkəb prosedurlarla bağlıdır. Nəhayət, CM-nin 137.1-ci maddəsinin dispozişiyasında bu cinayət tərkibinin tibb işçiləri olmasına (**xüsusi subyekt**) işarə belə yoxdur. Deməli, bu cinayət tərkibinin subyektinin tibb işçiləri olması da istisna olunur.

Ortaliqda qalır alqı-satqının tərəfləri olan donor və resipiyyət. Bəzi hüquqşünaslar qanunu hərfi mənada qəbul edərək hesab edirlər ki, həm orqan və toxumasını satan şəxs, həm də onları alan şəxs bu əmələ görə cinayət məsuliyyəti daşıyırlar. Doğrudur qanunda yalnız «qanunsuz» alqı-satqıdan söhbət gedir. Hərçənd bu «alqı-satqının» hansı hallarda «qanuni», hansı hallarda «qanunsuz» hesab edilməsi də aydın deyildir. Hər bir halda qanunun mətnindən belə çıxır ki, orqan və toxumaların transplantasiyasına könüllü razılıq verilməsi zamanı qarşı tərəfdən pul, yaxud digər maddi nemət alınmaması, yəni orqan və toxumaların bağışlanması cinayət məsuliyyətinə səbəb olmur. Yalnız onların müəyyən haqq müqabilində verilməsi, yəni alınıb satılması hər iki tərəf üçün cinayət məsuliyyəti yaradır.

Bu yazıda biz transplantasiyanın canlı şəxslər üzərində aparılması ilə bağlı cəhətdən bəhs edəcəyik. Transplantasiya məqsədilə meyitdən orqan və toxumaların götürülməsi ilə bağlı məsələlər isə müzakirə predmetinə daxil deyildir.

CM-nin 137.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayət tərkibinin subyektlərinin donor və resipiyyət olmasını müəyyənləşdirdikdə belə nəticəyə gəlmək olur ki, həm könüllü olaraq öz orqan və (və ya) toxumalarını müəyyən haqq müqabilində satan donor, həm də onları alan resipiyyət cinayət məsuliyyəti daşıyırlar.

İndi gəlin belə əməllərin hansı səbəbdən cinayət məsuliyyətinə səbəb olması məsələlərini araşdıraq.

Cinayət hüquq nəzəriyyəsinə görə **cinayət ictimai-təhlükəli, qeyri-hüquqi, təqsirli, cəzalanmalı olan və qeyri əxlaqi əməldir.**

Mahiyyətinə görə cinayətlərin əsas elementləri əməlin **ictimai-təhlükəliliyi və qeyri-əxlaqi olmasıdır. İctimai təhlükəlilik** əlaməti- əməlin sosial mahiyyətini ifadə edir, bu və ya başqa əməlin nə üçün cinayət hesab edilməsi sualına cavab verir. İctimai təhlükəlilik obyektiv xüsusiyyətdir, qanunvericinin şüurundan və iradəsindən asılı olmayaraq cəmiyyətin həyatına ziyan yetirir. Məhz bu əlamətə əsasən qanunverici orqan əməlin cinayət qrupuna daxil edilməsilə bağlı qərar qəbul edir. Hər hansı əməl hakim mənəvi təsəvvürlərə uyğun gəlmədikdə isə belə əməl **qeyri-əxlaqi** hesab edilir və kriminallaşdırılır. Başqa sözlə cinayət sayılan əməl geniş kütlə tərəfindən mənəvi baxımdan pislənməlidir. (F.Səməndərov. Cinayət hüququ. Dərslik, səh.94, 103. Hüquq ədəbiyyatı nəşriyyatı, 2002-ci il)

Hərəkət və ya hərəkətsizliyin **ictimai-təhlükəli**, yaxud **qeyri-əxlaqi** cinayət kimi qiymətləndiriləsi əməlin ilkin və məcburi şərtləridir. Bunlar olmadıqda törədilən hərəkət və ya hərəkətsizliyin hüquqi təbiətinə görə cinayət kimi qiymətləndirilməsi istisna edilir. Çünki, cinayətin digər elementləri, yəni onun **qeyri-hüquqi** və **cəzalanmalı** olması əməlin mahiyyətindən kənara çıxır və onlar əməlin səlahiyyətli orqanlar tərəfindən kriminallaşdırılması və cəzalandırılmasını ehtiva edir.

İnsan orqan və toxumalarının alqı-satqısı prosesində tərəflərdən biri (donor) öz sağlam orqan və ya toxumasını müəyyən haqq müqabilində həyatı və ya səhhəti təhlükə qarşısında olan tərəfə

(resipiyentə) satır. Şübhəsiz ki, belə proses iki şəxs arasında neçə deyərlər «çöldən-çölə» baş vermir. Nazirlər Kabinetinin 17.11.2011-ci il tarixli qərarının tələblərinə uyğun olaraq belə əməliyyat üçün donorun və resipiyentin əvvəlcədən razılığı alınmalı, əməliyyatla bağlı ola biləcək ağırlaşmaların mahiyyəti onlara izah edilməli, transplantasiyanın zəruriliyi tibbi komissiyanın əvvəlcədən verdiyi rəylə təsdiq olunmalı, donor və resipiyent əməliyyat üçün hospitalizasiya edilməklə nəzarət altında saxlanmalı, orqan və toxumaların genetik uyurluğu əvvəlcədən yoxlanılmalıdır və s. Kifayət qədər çəxtəbəqəli belə tədbirlər görüldükdən sonra əməliyyat ixtisaslaşdırılmış tibb müəssisəsində həyata keçirilməlidir.

Göründüyü kimi insan orqan və toxumalarının transplantasiyasını təkcə tərəflərin şifahi sövdələşməsi ilə həyata keçirmək mümkün də deyildir.

Əməlin mahiyyətinə nəzər yetirdikdə məlum olur ki, söhbət açdığımız əməl «qanuni» və ya «qanunsuz» surətdə həyata keçirilməsindən asılı olmayaraq heç bir halda **ictimai-təhlükəli** və ya **qeyri-əxlaqi** hesab edilə bilməz. Doğrudan da sağlam vətəndaş könüllü surətdə, öz bədən üzvünü, yaxud toxumasını həyatı ehtiyacı olan dostuna, qohumuna, tanışına, hər hansı ictimai xadimə, yaxud tanımadığı kənar şəxsə müəyyən haqq müqabilində verirsə, (sətirsə), bununla da başqasının həyatını xilas edirsə bunun harası **ictimai-təhlükəli**, yaxud **qeyri-əxlaqi əməldir**? Bu sözlər əks tərəfə də aiddir. Belə əməllər nəinki ictimai-təhlükəli və qeyri-əxlaqi, əksinə ictimai faydalı və əxlaqi keyfiyyətlərə malik əməllərdir. Belə olduqda bu əməl nəinki cinayət qaydasında təqib edilə bilməz, hətta təqdir edilməyə layiqdir. Belə əməllər üstündə donorun və həyatı xilas edilmiş şəxsin cinayət məsuliyyəti daşılmalı olması fikri absurddur.

Respublika ictimaiyyətinə məlumdur ki, sevimli incəsənət xadimlərimiz Yaşar Nuri və Baloğlan Əşrəfovun həyatları məhz öz orqanlarını onlara köçürməyə razılıq vermiş şərəfli vətəndaşlarımızın fədakarlığı sayəsində xilas edilmişdir. CM-nin 137.1-ci maddəsinin məzmununa görə həyatları xilas edilmiş həmin incəsənət xadimləri öz xilaskarlarına hər hansı maddi vəsait ödədikdə həm özləri, həm də xilaskarları cinayət məsuliyyətinə alınmalıdırlar.

Məlumdur ki, cinayət hadisəsi zamanı hər hansı zərərçəkmiş şəxs fiziki, psixi, maddi, mənəvi və s. zərbəyə, yaxud sıxıntıya məruz qalmalıdır. Orqan və toxumaların alqı-satqısı zamanı onu alan nəinki hər hansı itgiyə məruz qalmır, əksinə həyatı, yaxud səhhəti xilas edildiyinə görə qazanır. Deməli orqan və toxumaların alqı-satqısı zamanı bu şəxsin, yəni resipiyentin hər hansı mənada zərər çəkməsindən söhbət gedə bilməz. Alqı-satqının digər tərəfi olan donora gəldikdə isə, şübhəsiz ki, cərrahi əməliyyat onun həyatı və səhhəti üçün müəyyən risklə bağlıdır. Lakin donor könüllü surətdə, şəfqət göstərmək, yaxud maddi vəziyyətini yaxşılaşdırmaq xatirinə riskə gedirsə burada da hər hansı cinayətdən söhbət gedə bilməz.

Belə ki, əvvəla CM-nin 137.1-ci maddəsinin disposiziyası transplantasiyanın donor üçün mənfi nəticəli olması ilə şərtləndirilmir. Disposiziyaya görə cərrahiyyə əməliyyatının uğurlu alınması hallarında da orqan və toxumalar alınıb-satıldığı üçün tərəflər cinayət məsuliyyətinə alınmalıdırlar. Bu fikrin məntiqsizliyi göz qabağındadır. Digər tərəfdən, qeyd edildiyi kimi transplantasiyaya razılıq verməklə donor öz səhhətini və ya həyatını riskə qoyur. Cinayət hüquq nəzəriyyəsi öz sağlamlığına zərər vurma üstündə yalnız bir halda – bu əməlin hərbi xidmətdən boyun qaçırma məqsədi ilə edilməsi hallarında şəxsin cinayət məsuliyyəti daşılmalı olmasını ehtiva edir.

İndiyə qədər qeyd etdiklərimiz bütünlüklə onu isbata yetirməkdən ibarət idi ki, insan orqan və toxumalarının könüllü alqı-satqısı cərrahiyyə əməliyyatlarının uğurlu alınıb-alınmamasından asılı olmayaraq alqı-satqının tərəfləri üçün heç bir halda cinayət məsuliyyəti yarada bilməz. CM-nin 137.1-ci maddəsinin disposiziyası qeyri-məntiqidir və onun həyatda tətbiqi problemlər yarada bilər.

Məsələnin bu cəhətinə yekun vuraraq qeyd etmək lazımdır ki, dünyada insan orqan və toxumalarının alınıb-satılması praktikası mövcuddur və heç yerdə buna cinayət hadisəsi kimi baxılmır.

CM-nin 137.1-ci maddəsinə öyrənərkən başqa sürprizlə də qarşılaşmalı olduq. Qeyd etdiyimiz kimi bu maddənin sanksiyasında iki min manatdan beş min manatadək cərimə və ya iki ilədək müddətə islah işləri və ya üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulmuşdur.

Gəlin bu sanksiyanın həyatda tətbiqini konkret misalla araşdıraq. Tutaq ki, şəxs maddi imkansızlığı üzündən böyrəklərindən birini başqasına min manata satmışdır. Cinayət törətməkdə təqsirli bilindiği halda bu şəxs ən azı iki min manatdan beş min manatadək məbləğdə cərimə cəzası ala bilər. Deməli, ehtiyac üzündən məsələn, bir böyrəyini satmış şəxs əldə etdiyi puldan dəfələrlə artıq cərimə ödəməlidir. Bu, isə Cinayət Məcəlləsinin 9-cu maddəsi ilə müəyyən edilən humanizm prinsipləri ilə də daban-dabana ziddiyyət təşkil edir.

Belə əqdlər zamanı alqı-satqı iştirakçılarının əlavə cəza qismində müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməli olması barədə CM-nin 137.1-ci maddəsinin göstərişi daha maraqlıdır. Aydın deyildir ki, orqan və toxuma alqı-satqısının bu əməliyyatda iştirak edən tərəflərin vəzifə və ya peşələri ilə nə kimi əlaqəsi vardır və onlar hansı məntiqlə əlavə cəzaya da məruz qalmalıdır. Məsələn, bir böyrəyini satmış, yaxud başqasının böyrəyini almış müəllim belə əmələ görə məhkum edildikdə nə üçün pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan da məhrum edilməlidir. Başqa peşəsi olmayan müəllim cəzasını çəkib qurtardıqdan sonra ailəsini hansı gəlirlə dolandırmalıdır?

Yeri gəlmişkən qeyd edilməlidir ki, AR Cinayət Məcəlləsinin tərtibi zamanı baza kimi istifadə etdiyimiz RF Cinayət Məcəlləsində insan orqan və toxumalarının alqı-satqısı üçün cinayət məsuliyyəti müəyyən edilməmişdir. Bu faktın özü də yuxarıda söylədiyimiz mülahizələrin məntiqi olmasına dəlalət edir.

Orqan və toxumaların transplantasiyasına məcbur edilməkdən bəhs edən CM-nin 137.2 və 137.3-cü maddələrinin dispozisiyasından görünür ki, belə cinayət tərkiblərinin yaranması üçün subyektin mütləq vəzifəli şəxs olması, yaxud müəyyən peşə fəaliyyəti ilə məşğul olması həlledici şərt deyildir. Yəni bu maddə ilə yalnız xüsusi subyektlər deyil, peşəsindən və ya vəzifəsindən asılı olamayaraq donoru onun orqan və ya toxumalarını satmağa məcbur etmiş istənilən şəxs cinayət məsuliyyətinə alına bilər. Belə olduqda həmin maddələrin sanksiyalarında «müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum etmə» növündə əlavə cəza nəzərdə tutulmasına da ehtiyac yoxdur. Nəzərə almaq lazımdır ki, sanksiyalarda bu növ əlavə cəza imperativ norma kimi nəzərdə tutulmuşdur.

Fikrimizcə bu maddənin sanksiyalarından təqsirkara əlavə cəza verilməsinə dair göstəriş də çıxarılmalıdır. Konkret hallarda təqsirkara «müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum etmə» növündə əlavə cəza verilməsi zəruriyyəti yarandıqda məhkəmə belə cəzanı CM-nin 46-cı maddəsinə istinad etməklə də tətbiq edə bilər.

Deyilənlər nəzərə alınmaqla hesab edirik ki, CM-nin 137-ci maddəsi təshih edilməli, o, daha anlaşılqı məzmununda verilməlidir. Bu maddənin mətninin aşağıdakı məzmununda verilməsi məqsədəuyğun olardı:

137.1. Zor tətbiq etməklə və ya zor tətbiq etmə hədəsi ilə insan orqanlarının və ya toxumalarının transplantasiya məqsədilə götürülməsinə məcbur etmə – dörd ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

137.2. Eyni əməllər zərərçəkmiş şəxsin köməksiz vəziyyətindən istifadə etməklə və ya onun təqsirkar şəxsdən maddi, xidməti və ya sair cəhətdən asılı olmasından istifadə etməklə törədildikdə –

üç ildən beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Qeyd etdiyimiz kimi CM-nin 137.1-ci maddəsinin dispozisiyası öz mənbəyini «İnsan orqan və (və ya) toxumalarının transplantasiyası haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1999-cu il 28 oktyabr tarixli Qanununun 17-ci maddəsindən götürmüşdür. Bu müddəə məntiqə zidd olduğundan Qanunun 17-ci maddəsinin də təshihə ehtiyacı vardır.

Cəfər Mövsümov
Analitik və Qanunvericiliyin
Sistəmləşdirilməsi şöbəsinin məsləhətçisi

Məhkəmə istintaqında hakimin rolu

Cinayət prosesində məhkəmə istintaqı məhkəmə baxışının əsas hissəsini təşkil edir, burada istər ibtidai istintaq zamanı, istərsə də məhkəmənin və proses iştirakçılarının təşəbbüsü ilə tələb edilən bütün sübutlar yoxlanılır və tədqiq edilir. Göründüyü kimi, məhkəmə istintaqı məhkəmədə həyata keçirilən sübutetmə fəaliyyətinin əsas hissəsini əhatə edir. Odur ki, hakimin məhkəmə istintaqında hansı formada iştirak etməsi məsələsi müzakirə predmeti kimi qalır.

Ədəbiyyatda bu məsələyə dair iki əsas bir-birinə zidd gələn mövqe ilə rastlaşmaq mümkündür: məhkəmənin sübutetmə fəaliyyətində fəal rolunun tərəfdarı olan müəlliflərin mövqeyi və məhkəmənin sübutetmə fəaliyyətində passiv rolunun tərəfdarı olan müəlliflərin mövqeyi.

Birinci yanaşmanın tərəfdarları belə hesab edirlər ki, cinayət prosesinin tərəflərinin sübutetmə fəaliyyəti ilə bağlı hüquqlarının dairəsini və onların məzmun üzrə eyniləşdirilməsi qeyri-mümkündür, çünki bu zaman ittiham tərəfindən çıxış edən dövlət orqanları hakimiyyət səlahiyyətlərinə, məcburilik elementlərinə malik olduqdarı üçün müdafiə tərəfindən çıxış edən subyektlər qarşısında hər zaman müəyyən üstünlüyə malik olacaqlar. Bu mövqenin tərəfdarlarının əsas arqumenti ondan ibarətdir ki, məhkəməyədək mərhələdə ədliyyə və ittiham funksiyalarının subyektləri eyni olduğu üçün tərəflərin bərabərləşdirilməsi mümkün deyil. Bəzən bu yanaşmanın tərəfdarları hər iki tərəfi ümumiyyətlə müstəqil sübut toplamaq səlahiyyətlərindən məhrum etməyi və bu işi istintaq hakiminə tapşırmağı nəzərdə tutan konsepsiyayı təklif edirlər.

Məhkəmə istintaqında – sübutetmə fəaliyyətində məhkəmənin fəallığını dəstəkləyən müəlliflərin mülahizələrini aşağıdakı kimi ümumiləşdirmək olar: məhkəmə fəal olmazsa, həqiqətin axtarılmasına xidmət etmək əvəzinə, bu və ya digər tərəfin mövqeyinə üstünlük vermək məcburiyyətində qalar, məhkəmənin fəallıqdan məhrum edilməsi məhkəmə istintaqında tədqiq ediləcək sübutların birtərəfli və natamam olmasına zəmin yaradır, çünki yalnız məhkəmə işin həlli üçün kifayət edən sübut bazasında tərəflərin yol verdikləri boşluq və natamamlıqları doldura bilər, çəkişmə prinsipini məhkəmənin passivliyi-ni tələb edən müddəa kimi şərh edilməsi doğru deyil.

İkinci yanaşmanın tərəfdarları isə, çəkişmə formasında həyata keçirilən cinayət prosesində prosessual funksiyaların qəti şəkildə fərqləndirilməli olması müddəasını rəhbər tutaraq məhkəmənin məhkəmə istintaqında «passiv» mövqe tutmasının doğru olduğunu əsaslandırmağa çalışırlar. Bu yanaşmanın tərəfdarlarının fikirlərini aşağıdakı kimi ümumiləşdirmək olar: məhkəmə özü sübutlar toplamalı deyil, o, qərəzsizliyini qorumaq, sübut toplamaq hüququna malik olan tərəflər üçün bərabər imkanlar yaratmalıdır, məhkəmə sübutların toplanmasında nə qədər aktiv olarsa, daha sonra sübutların qiymət-ləndirilməsi zamanı özünün əldə etdiyi sübutlarla digər sübutların müqayisəli qiymətləndirilməsi zamanı qərəzsiz olmağa bir o qədər çətinlik çəkər.

Bu iki əsas toqquşan mövqələrlə yanaşı, ədəbiyyatla orta q məxrəcdən çıxış edən – qarışıq yanaşma nümayiş etdirən müəlliflərində fikirlərinə rast gəlmək mümkündür. Bu yanaşmanın əsas tezi ondan ibarətdir ki, məhkəmə fəal ola bilər, lakin onun fəallığına yol verilən halların dairəsi qanunla müəyyən edilməlidir. Bu mövqenin digər iki mövqe ilə ciddi rəqabət apara bilməməsinin səbəbi ondadır ki, bu yanaşmadan çıxış edən müəlliflərin özləri arasında həmin halların dairəsi barədə birmənalı fikir formalaşmamışdır, bu halların kriteriyaları və ya müfəssəl siyahısı müəyyən edilməmişdir. Bir müəllifin məhkəmə fəallığı tələb edən hal kimi dəyərləndirdiyi vəziyyəti başqa bir müəllif məhkəmə fəallığının yolverilməz halı kimi qiymətləndirir.

Məsələn, S. Burmaqın belə hesab edir ki, məhkəməyə sübutları fəal tədqiq etmək səlahiyyətinin verilməsi, tərəflərin təqdim etdiyi sübutların yoxlanması məqsədilə məhkəmə

istintaqı hərəkətlərini həyata keçirmək hüququnun verilməsi, eləcə də əməlin doğru tövsifi və ədalətli cəzanın təyin edilməsi üçün tələb edilən məlumatları əldə etmək məqsədilə öz təşəbbüsü əsasında arayış və xasiyyətnamələri tələb etmək səhiyyəsinin verilməsi doğrudur.

Baxılan yanaşmadan çıxış edən başqa bir müəllif yalnız işin mahiyyəti üzrə həll edilməsi üçün tələb edilən sübutların məhkəməyə təqdim edilmədiyi hallarda hakimin öz təşəbbüsü ilə həmin sübutları toplamasını doğru hesab edir. Ədəbiyyatda, həmçinin «hakimin sübut etmə fəaliyyətinin hədləri»nin rəsmi şəkildə müəyyən edilməsini də təklif etmiş müəlliflərin fikirlərinə rast gəlmək olar.

Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikasının cinayət prosesində məhkəmə istintaqı zamanı hakimin sübut etmə fəaliyyəti ilə bağlı kifayət qədər geniş səlahiyyətləri vardır. Bu isə, öz növbəsində deməyə əsas verir ki, AR CPM-in normalarına görə, dövlətimizdə fəal hakim konsepsiyası tətbiq edilmişdir. Belə ki, AR CPM-in 323.7-ci maddəsinə əsasən, məhkəmə öz təşəbbüsü ilə şahidlərin məhkəmə iclasına çağırılması, ekspertizanın təyin edilməsi, başqa sübutların tələb edilməsi, habelə məhkəmə baxışından yolverilməz sənədlərin xaric edilməsi haqqında qərar çıxarmaq hüququna malikdir. Göründüyü kimi, AR CPM hakimə sübutların toplanması sahəsində müstəqillik və fəallıq nümayiş etdirmək imkanı vermişdir. Məhkəmənin, həmçinin sübutların təqib edilməsində də fəallığına qanunla yol verilir. Belə ki, AR CPM-in 325.5-ci maddəsinə əsasən, ittiham tərəfinin təqdim etdiyi sübutların tədqiqində müdafiə tərəfi, sonra məhkəmə iştirak edir. Müdafiə tərəfinin təqdim etdiyi sübutların tədqiqində isə ittiham tərəfi, sonra məhkəmə iştirak edir. Məhkəmənin təşəbbüsü ilə tələb edilmiş sübutları əvvəl ittiham tərəfi, sonra isə müdafiə tərəfi tədqiq edir. Hər bir halda bu sübutların hər birinin tədqiqində məhkəmə axırıncı növbədə iştirak edir.

Məhkəmənin fəallığı, bir qayda olaraq nəzəriyyədə hüquq qismində nəzərdən keçirilsə də, bəzi hallarda qanun birbaşa olaraq məhkəmənin aktiv olmasını tələb edən normalar müəyyən edir. Məsələn, AR CPM-in 331.7-ci maddəsinə əsasən, aşağıdakı halların müəyyən edilməsi üçün ibtidai araşdırma zamanı ekspertiza keçirilməmişdirsə, məhkəmə ekspertizanın aparılmasını təmin etməlidir:

- 1) ölümün səbəbi, bədən xəsarətinin ağırlıq dərəcəsi və xarakteri;
- 2) şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin ictimai təhlükəli əməli törətdiyi zaman xroniki psixi xəstəlik, psixi fəaliyyətin müvəqqəti pozulması, kəmağıllıq və ya sair psixi xəstəlik nəticəsində öz əməlinin (hərəkət və ya hərəkətsizliyinin) faktiki xarakterini və ictimai təhlükəliliyini dərk etmək, yaxud onları idarə edə bilmək iqtidarında olub-olmaması;
- 3) şahidin və ya zərər çəkmiş şəxsin cinayət işi üzrə müəyyən edilməli halları xroniki psixi xəstəlik, psixi fəaliyyətin müvəqqəti pozulması, kəmağıllıq və ya sair psixi xəstəlik nəticəsində düzgün qavrayıb təsvir edə bilməməsi;
- 4) zərər çəkmiş, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin müəyyən yaş həddinə çatması haqqında sənədləri olmadıqda yaşın müəyyən edilməsi.

Bu və digər hallarda ekspertiza təyin edildikdə, məhkəmə iclasında sədrlik edən cinayət prosesinin tərəflərinə ekspert qarşısında suallar qoymağı, ekspertizanın aparılmasının kimə tapşırılması və nəyin tədqiq edilməsi barədə öz mülahizələrini bildirməyi təklif edir.

GÖRÜSLƏR

Avropa Şurasının Ədalət mühakiməsinin səmərəliliyi üzrə komissiyası Ali Məhkəmənin elektron sənəd dövriyyəsi sisteminin fəaliyyətindən razı qalmışdır.

31 may 2012-ci ildə Ali Məhkəmədə ölkəmizdə səfərdə olan Avropa Şurası Ədalət mühakiməsinin səmərəliliyi üzrə Avropa komissiyasının Məhkəmə Sistemlərinin Qiymətləndirilməsinə dair Daimi İşçi Qrupu ilə məhkəmə statistikasına dair məlumatların toplanması və ümumiləşdirilməsi təcrübəsinə həsr olunmuş görüş keçirilmişdir.

Ali Məhkəmədə elektron sənəd dövriyyəsi sisteminin yaradılması, baxılmış işlərin statistikasını və dinamikasını barədə İşçi Qrupuna ətraflı məlumat verilmiş, geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır. İşçi Qrupunun üzvlərini maraqlandıran suallar cavablandırılmışdır. Fransadan, Avstriyadan, Polşadan və Bosniyadan olan Məhkəmə Sistemlərinin Qiymətləndirilməsinə dair Daimi İşçi Qrupunun üzvləri Ali Məhkəmənin elektron sənəd dövriyyəsi sisteminin fəaliyyətini müsbət qiymətləndirmişlər.

Qonaqlar Ali Məhkəmənin yüksək statusuna uyğun inzibati binasını gəzmiş, hakimlərin iş şəraiti ilə tanış olmuşlar.

AŞPA-nın Monitoring Komitəsinin həmməruzəçiləri Ali Məhkəmədə olmuşlar.

2012-ci il iyunun 12-də ölkəmizdə səfərdə olan Avropa Şurası Parlament Assambleyasının (AŞPA) Avropa Şurasına Üzv Dövlətlər Tərəfindən Öhdəliklərin yerinə Yetirilməsi üzrə Monitoring Komitəsinin Azərbaycan üzrə həmməruzəçiləri Cozef Debono Qrex, Pedro Aqramunt Fond de Mora və Monitoring Komitəsi katibliyi rəhbərinin müavini xanım Aqnieşka Naçilo Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşlər.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri qeyd etmişdir ki, Azərbaycan məhkəmə sistemi Avropa məhkəmə sistemi olaraq fəaliyyət göstərir. Ali Məhkəmədə mütəmadi keçirilən seminarlarda beynəlxalq hüquqi aktlar, xüsusən də “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının presedent hüququ öyrənilir. Əsas insan amilidir. “Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Planı”nın yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar konkret tədbirlər görülür. Çalışırıq ki, qəbul edilən qərarlar ədalətli olsun, vahid təcrübəyə əsaslansın. Məhkəmə prosesində ən yeni informasiya texnologiyalarından istifadə olunur.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Monitoring Komitəsinin Azərbaycan üzrə həmməruzəçilərini maraqlandıran suallara ətraflı cavablar vermişdir.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri faydalı fikir mübadiləsinə görə Monitoring Komitəsinin həmməruzəçilərinə təşəkkürünü bildirmişdir.

Özbəkistanın Azərbaycandakı səfiri Ali Məhkəmənin sədri ilə görüşmüşdür.

2012-ci il iyunun 22-də Özbəkistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasında yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Şərzod Fayziyev Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Ali Məhkəmənin sədri məhkəmə hüquq sahəsində həyata keçirilən tədbirlər, Azərbaycan məhkəmə sistemi, Ali Məhkəmənin strukturu və fəaliyyəti barədə səfirə ətraflı məlumat vermiş, ənənə və dəyərlərlə bir birinə yaxın olan Azərbaycan və özbək xalqlarının həmrəyliyi ilə bağlı çoxsaylı nümunələrin olduğunu qeyd etmişdir.

Səfir Şərzod Fayziyev Azərbaycan haqqında təəssüratlarını bölüşmüşdür. Özbəkistan səfiri Ali Məhkəmənin yüksək statusuna uyğun inzibati binasını gəzmiş, hakimlərin iş şəraiti ilə tanış olmuşdur.

Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin Belarusa səfəri

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Rzayevin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti 2012-ci il sentyabrın 27-28-də “Ədalət mühakiməsinin səmərəliliyi və keyfiyyəti: müasir texnologiyalar və yanaşmalar” mövzusunda keçirilən ikinci Beynəlxalq Forumda iştirak etmək üçün Belarus Respublikasının paytaxtı Minsk şəhərində səfərdə olmuşdur.

50-dən artıq ölkənin nümayəndəsinin təmsil olunduğu Beynəlxalq Forumda ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması və keyfiyyətlə həyata keçirilməsi üçün müasir yanaşma metodlarından və texnologiyalardan istifadə imkanları, elektron məhkəmələrin tətbiqi məsələləri və bu sahədə mövcud olan problemlər müzakirə olunmuşdur.

Səfər çərçivəsində Azərbaycan Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Rzayev Belarus Ali Məhkəməsinin binasında Ali Məhkəmənin sədri Sukalo Valentin Oleqoviçlə görüşmüşdür. Görüşdə iki ölkə arasındakı hüquqi əməkdaşlığın hazırkı vəziyyəti və gələcək perspektivləri müzakirə olunmuş, Belarus Ali Məhkəməsi ilə Azərbaycan Ali Məhkəməsi arasında ikitərəfli əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinin zəruriliyi vurğulanmışdır.

Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev və İnzibati-İqtisadi Kollegiyanın sədri Hikmət Mirzəyev Belarus Respublikasının iqtisadi mübahisələri araşdıran dövlət orqanlarının 90 illik və Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Ali arbitraj, təsərrüfat, iqtisadi və digər iqtisadiyyat sahələrinin mübahisələri ilə bağlı işləri həll edən Sədrilər Şurası Məhkəmələrinin 10 illik yubileyləri tədbirlərində də qonaq qismində iştirak etmişlər. Tədbirlərdə Azərbaycan Ali Məhkəməsi sədrinin həmin yubileylər münasibətilə Belarus Ali Təsərrüfat Məhkəməsinin sədri Viktor Kamenkova ünvanlanan təbrikləri səsləndirilmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, Azərbaycanla Belarus arasındakı əməkdaşlıq daim dostluğa, qarşılıqlı etimada, etibara əsaslanıb və bu gündə bu əməkdaşlıq əlaqələri genişləndirilir və inkişaf etdirilir.

Minskdə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi və Belarus Respublikası Ali Təsərrüfat Məhkəməsi arasında əməkdaşlıq haqqında RAZILAŞMA imzalanmışdır. Razılaşmada hər iki ölkənin Ali Məhkəmələri arasında əməkdaşlığın prinsipləri və istiqamətləri müəyyənləşdirilmiş, bu əməkdaşlığın beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində davam etdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Razılaşmanı Belarus Respublikası Ali Təsərrüfat Məhkəməsinin sədri Viktor Kamenkov və Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Rzayev imzalamışlar.

TƏDBİRLƏR

Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyasının sədri Şəlalə Məmmədovanın 60 illik yubileyi qeyd edilmişdir.

2012-ci il iyunun 20-də Ali Məhkəmədə Mülki Kollegiyanın sədri Şəlalə Məmmədovanın 60 illik yubileyi münasibətilə yığıncaq keçirilmişdir.

Yığıncağı giriş sözü ilə açan Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev əməkdar hüquqşünas Şəlalə Məmmədovanın keçdiyi şərəfli ömür yolundan danışıb, onun fəaliyyətinin gənc hakimlərə örnək olduğunu qeyd etmişdir.

Çıxış edənlər yubilyarı 60 illik yubileyi münasibətilə təbrik etmiş, ona cansağlığı və fəaliyyətdə uğurlar arzulamışlar.

Şəlalə Məmmədova əməyinə verdiyi yüksək qiymətə - “Şöhrət” ordeni ilə təltif etdiyinə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirmiş, ona verilən bu mükafatı Azərbaycan məhkəmə sisteminin fəaliyyətinə verilən mükafat kimi dəyərləndirmişdir.